

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Tomáš Matějičný

**KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV
K DÍLŮM HUDEBNÍM V ČESKÉM PRÁVU**

Rigorózní práce

Konzultant: JUDr. Veronika Křest'ánová, Dr., Ph.D.

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Kolektivní správa autorských práv k dílům hudebním v českém právu vypracoval samostatně a za použití v práci uvedených pramenů a literatury, které byly řádně citovány. Dále prohlašuji, že tato rigorózní práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17.12.2013

.....
Mgr. Tomáš Matějčíný

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat mé konzultantce JUDr. Veronice Křest'ánové, Dr., Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivost, kterou mi v průběhu psaní věnovala. Rovněž bych chtěl poděkovat své přítelkyni Ing. Gabriele Hasalové za podporu při psaní této práce.

V Praze dne 17.12.2013

.....
Mgr. Tomáš Matějichý

OBSAH:

ÚVOD.....	5
I. AUTORSKÉ PRÁVO A JEHO ZÁKLADNÍ INSTITUTY.....	7
1.1 Autorské právo	8
1.1.1 Historie autorského práva ve světě a na území ČR.....	9
1.1.2 Autorská práva osobnostní a majetková.....	12
1.1.3 Výjimky a omezení autorských majetkových práv	15
1.2 Objekt a subjekt autorského práva	17
1.2.1 Autor jako subjekt autorského práva.....	17
1.2.2 Dílo jako objekt autorského práva a jeho zákonné druhy	18
II. KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH MAJETKOVÝCH PRÁV.....	23
2.1 Vymezení pojmu kolektivní správa a její historie.....	24
2.1.1 Historie kolektivní správy ve světě	24
2.1.2 Historie kolektivní správy na území ČR	26
2.1.3 Kolektivní správci působící na území ČR.....	27
2.1.4 Pojem a činnost kolektivního správce	30
2.2 Druhy výkonu kolektivní správy.....	33
2.2.1 Dobrovolná kolektivní správa	33
2.2.2 Rozšířená kolektivní správa	35
2.2.3 Povinná kolektivní správa	37
2.3 Institucionální fungování kolektivní správy v ČR	40
2.3.1 Základní povinnosti kolektivního správce	40
2.3.2 Základní práva kolektivního správce	46
2.3.3 Legální monopol v rámci fungování kolektivní správy	48
2.3.4 Smlouva o zastupování autorských majetkových práv	51
2.3.5 Licenční smlouva k užití kolektivním správcem zastupovaných děl.....	53
2.3.6. Ochrana autorského práva prostřednictvím kolektivního správce	57

III. VÝKON KOLEKTIVNÍ SPRÁVY AUTORSKÝCH PRÁV K HUDEBNÍM DÍLŮM V ČR V RÁMCI JEDNOTLIVÝCH KOLEKTIVNĚ SPRAVOVANÝCH PRÁV.....	64
3.1 Ochrana práv v rámci sdělování díla veřejnosti	65
3.1.1 Právo na provozování díla živě a jeho přenos.....	69
3.1.2 Právo na provozování díla ze záznamu a jeho přenos.....	75
3.1.3 Právo na vysílání díla rozhlasem nebo televizí a jeho přenos.....	78
3.1.4 Právo na přenos rozhlasového a televizního vysílání.....	83
3.1.5 Právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání	87
3.2 Ochrana práv mechanických	103
3.2.1 Právo na rozmnožování	103
3.2.2 Právo na rozšiřování.....	105
3.2.3 Právo na pronájem.....	106
3.2.4 Právo na půjčku	107
3.3 Ochrana práv v rámci on-line užití.....	109
3.3.1 Mezinárodní a evropská úprava on-line práv v rámci kolektivní správy	110
3.3.2 Úprava online práv v ČR.....	113
3.3.3 Nejzákladnější druhy užití autorsky chráněných děl prostřednictvím internetu ...	115
3.4 Ochrana práva na náhradní odměnu u hudebních děl	120
3.4.1 Povaha institutu náhradních odměn	121
3.4.2 Náhradní odměny podle autorského zákona	123
3.4.3 Výkon kolektivní správy v rámci náhradních odměn	126
ZÁVĚR	127
POUŽITÁ LITERATURA	130
SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK:	131
KLÍČOVÁ SLOVA – KEYWORDS	132
ABSTRAKT.....	133
ABSTRACT	134

ÚVOD

Stejně tak jako autorské právo i systém kolektivní správy je poměrně mladým institutem práva, jehož kořeny sahají teprve do počátků dvacátého století. Díky tomu jsou vývoj i předmětná právní úprava v jednotlivých zemích poměrně odlišné a i přes úsilí příslušných orgánů Evropské unie není fungování kolektivních správců stále jednotně kodifikováno na evropské úrovni. Díky tomu se principy fungování kolektivních správců země od země různí. Výše uvedené by měla v budoucnosti změnit připravovaná směrnice o kolektivní správě, avšak vzhledem ke skutečnosti, že její přijetí je stále v nedohlednu, zůstává nadále na jednotlivých státech, aby si samy vytvářely pravidla pro fungování kolektivní správy.

Je nasnadě konstatovat, že v souvislosti se stále se rozvíjející judikaturou Soudního dvora Evropské unie a nejednotným soudním výkladem právních předpisů v oblasti autorského práva jsou kolektivní správci v současnosti stále více stavěni na rozcestí, kdy není zcela zřejmé pole jejich působnosti, resp. rozsah spravovaných práv či možnost jejich domáhání se. Jasným příkladem je dnes již zcela nepřehledná situace v rámci výkonu kolektivně spravovaného práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání v případě užití děl v lázeňských zařízeních a čekárnách ve zdravotnických zařízeních. Výkladu uvedeného problému bude v této práci věnována zvýšená pozornost.

Řádnému výkonu kolektivní správy rovněž brání i obrovský boom na poli informačních technologií, jež napomáhají k - ať už legálnímu či nelegálnímu - užití zákonem chráněných děl takovým způsobem, že příslušní nositelé práv nejsou nijak uspokojováni na svých právech a dochází tak k velikému zásahu do jejich práv. Kolektivním správcům v takových případech platné právo nedává příliš možností k reálné prosaditelnosti a ochraně jimi zastupovaných práv a nositelé práv nemohou uspokojovat svá práva ani prostřednictvím nich.

Uvedené skutečnosti příliš nenapomáhá ani mediální obraz a démonizování kolektivních správců místy až jako zločineckých organizací založených za účelem výběru financí od běžné veřejnosti a jejich následné rozdělení mezi úzkou skupinku neadresných subjektů.¹ Takový obraz vyvolává v očích veřejnosti dojem, že namísto přesného vymezení

¹Příkladem takových prezentací jsou například článek „Ochranný svaz autorský – jde o vyděrače, nebo jenom o lumpy?“ dostupný na http://www.piratskenoviny.cz/?c_id=33474, stránky <http://www.jirihradec.cz/>, zavádějící článek „Autorský svaz má v klubech zvědy. Hlídej, zda kapely dodržují program“ na http://kultura.idnes.cz/osa-tajne-nahrava-koncerty-d0r-/hudba.aspx?c=A130321_125516_hudba_vha.

kolektivní správy a zefektivnění její činnosti, je vhodné spíše její úplné zrušení, jelikož příjmy těmito správci vybírané tak či tak neskončí v rukou skutečně oprávněných subjektů.² Na druhou stranu kolektivní správě neprospívá ani samotné chování některých kolektivních správců, jejich snaha maximalizovat výši inkasovaných odměn či praktiky, které k výběru odměn často užívají či občasně právní boje, které mezi sebou kolektivní správci vedou.³ V neposlední řadě je také třeba zmínit fakt, že v České republice působí celkem pět kolektivních správců, z nichž někteří jsou zaměřeni pouze na velmi úzkou skupinu nositelů práv a je reálná pochybnost o účelnosti či legitimitě výkonu jejich oprávnění.⁴

Cílem této práce je popsat činnost kolektivního správce autorských práv k dílům hudebním, jakožto největšího a snad i nejtransparentnějšího z kolektivních správců vyvíjejících činnost na území České republiky. V souvislosti s výše uvedeným tak budou v první části této práce obecně popsány některé základní mechanismy autorského práva, se kterými kolektivní správci pracují. Následně bude druhá část věnována obecně kolektivní správě jako takové, její historii, povaze a základním povinnostem, právům a nástrojům, které slouží kolektivním správcům k řádnému výkonu jejich činnosti. Třetí část bude již zaměřena na konkrétní výkon jednotlivých práv, která kolektivní správci spravují, a na nejrůznější právní problémy, se kterými se kolektivní správci běžně potýkají.

Vzhledem ke skutečnosti, že těžiště činnosti kolektivních správců v současnosti tvoří převážně provozovací práva, bude úprava výkonu kolektivní správy v rámci mechanických práv zmíněna jen okrajově.

Závěrem by autor práce chtěl upozornit na skutečnost, že je v době jejího sepsání zaměstnán u kolektivního správce a vycházel z poznatků získaných v rámci výkonu svého zaměstnání. Na druhou stranu autor této práce prohlašuje, že při jejím vypracování nepostupoval tendenčně, zachovával objektivitu a řídil se při výkladu sporných ustanovení pouze svým názorem na danou problematiku.

² Jako příklad lze uvést záměnu kolektivních správců se státními úřady ve volebním prohlášení Strany svobodných občanů „Zrušíme 26 úřadů“, mezi kterými jsou kolektivní správci vypočtení.

³ Některé z praktik jsou zmíněny například v závěru kapitoly týkající se základních povinností kolektivních správců. O vzájemných sporech pojednává kapitola věnovaná konkrétním kolektivním správcům působícím na území ČR

⁴ Uvedený problém se týká zejména kolektivního správce Ochranná asociace zvukařů- autorů o.s. a je popasán v kapitole věnované konkrétním správcům působícím na území ČR.

I. AUTORSKÉ PRÁVO A JEHO ZÁKLADNÍ
INSTITUTY

1.1 AUTORSKÉ PRÁVO

Autorské právo, jakožto právní institut soukromoprávní povahy, funguje v ČR na **tzv. dualistickém pojetí**.⁵ To je založeno na rozdělení autorského práva na majetková a osobnostní práva. Vzhledem k tomu, že je dělení těchto práv klíčové pro vymezení působnosti kolektivní správy, bude dualistickému pojetí autorského práva níže věnovaná samostatná kapitola.

Povaha autorského práva je na území ČR založena na tzv. kontinentální evropské autorskoprávní doktríně neformálnosti. Ta spočívá na právní skutečnosti **vzniku** díla současně se vznikem autorského práva k němu. Vznik autorského práva však může být a v praxi některých jiných států také bývá založen například na registraci díla, kdy autorská práva nevznikají současně se vznikem díla, ale až následným zapsáním do konkrétních veřejných registrů.⁶

Autorská práva náleží originálně autorům a jsou **nepřevoditelná**.⁷ Tato nepřevoditelnost je pak typickým znakem autorských práv. Na druhou stranu však mohou tato práva přecházet na jiné osoby, které jsou oprávněny s nimi v jisté omezené míře nakládat. Nejčastějšími situacemi je přechod autorských práv na dědice.⁸

Vzhledem k časté vázanosti díla k hmotnému substrátu bývá autorské právo obvykle provázáno i s **právem vlastnickým**. Uvedená provázanost je pak například u obrazů a jiných uměleckých děl, kdy je dílo nezbytně spojeno s hmotným substrátem, na němž je vyjádřeno. Zde pak hovoříme o tzv. juristické předmětové dichotomii.⁹ Tím může docházet ke kolizi mezi nositeli práv autorských a vlastnických, jelikož z povahy věci se běžně může jednat o odlišné osoby.¹⁰ Výkon jednoho práva může také určovat výkon druhého. Tomu se může dít

⁵ Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, platná úprava do roku 2000 byla postavena na monistickém pojetí

⁶ Uplatnění tohoto systému u nás můžeme spatřovat například u průmyslových práv

⁷ To je zásadní rozdíl oproti předchizí úpravě, která zakotvovala právo autora převést právo užit dílo na jinou osobu.

⁸ To se týká autorských majetkových práv, která jsou sice samotným autorem nepřevoditelná, ale narozdíl od osobnostních práv jsou dle § 26 AutZ předmětem dědictví a přecházejí tak na dědice. Další možností jejich přechodu je méně častý přechod práv na stát při zrušení společnosti bez likvidace, což je v podstatě jistou obdobou dědictví.

⁹ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 129

¹⁰ Taková kolize může vzniknout například vytvořením díla zpracováním cizí věci, či vytvořením díla na základě smlouvy o dílo

například licenční smlouvou k vystavení originálu díla, u které dochází zároveň k výpůjčce hmotného substrátu díla. I přes provázanost uvedených práv je třeba vždy vnímat vlastnické právo k hmotnému substrátu a autorské právo k dílu striktně odděleně, jelikož se jedná o zcela jiný katalog práv, který je navíc založen na zcela jiných zásadách.¹¹ Stejně tak tomu bude i v případě propojení autorských práv s všeobecnými osobnostními právy dle obecných předpisů resp. dle § 11 ObčZ.¹² Ty je třeba striktně odlišovat od práv autorských, a to i přes skutečnost, že je lze uplatňovat kumulativně či fakt, že hranice mezi nimi mohou být velmi tenké.¹³

Jak bylo řečeno výše, s autorskými právy mohou být propojena práva vlastnická. Daleko častějším případem propojení s autorskými právy jsou však **tzv. práva související**. Mezi ně patří práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, a právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. S ohledem na zaměření této práce nebude ale právům souvisejícím v této práci nadále věnována zvláštní pozornost.

Pro autorská práva jsou také typická **zákonná omezení jejich výkonu**. Ta spočívají v legislativním vytyčení jednotlivých výjimek a legálních licencí pro volná užití autorských práv, přičemž autoři jsou ze zákona povinni strpět takovéto nakládání s jejich právy. Uvedená omezení se týkají zejména autorských majetkových práv. Vzhledem ke skutečnosti, že tyto výjimky dopadají na kolektivně spravovaná práva, významně ovlivňují činnost kolektivních správců, bude jim níže věnována samostatná kapitola.

1.1.1 Historie autorského práva ve světě a na území ČR

Autorské právo jakožto samostatné odvětví práva existuje až v novodobých právních dějinách. Doposud nejsou známy žádné důkazy o existenci autorského práva v antice,

¹¹ Například zásada nepřevoditelnosti autorských osobnostních práv a právo na prakticky neomezené nakládání s věcí

¹² od 1.1.2013 pak dle § 81 a násl. NOZ

¹³Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 147

starověku či středověku. V těchto dobách byla díla chráněna pouze v rámci jejich fixace k "hmotnému nosiči", a tedy zejména rukopisu. V souvislosti s rozvojem knihtisku však došlo k vývoji nikoliv práv autorských ale práv vydavatelských. Ta se stala privilegovaná a cechovně chráněná. Rozvoj těchto práv namísto práv autorských je zřejmě důsledkem rozšiřování děl antických, děl autorů již dávno zesnulých, a tedy děl, u nichž nehrozil odpor autora s jejich vydáním.¹⁴ K prvotnímu rozvoji autorských práv dochází až v době, kdy si autoři s vydavateli stále častěji sjednávají výhradu svolení autora s vydáním díla. Tato podmínka byla často zakotvená i v tehdejších platném právu.

Zásadní zlom v chápání autorského práva přichází s rozvojem přirozenoprávní teorie, která odůvodňuje existenci autorského práva vlastnictvím samotným autorem. Z této teorie pak vyplývá, že autorské právo je právem základním a vydavatelské právo právem odvozeným. I přes deklaraci existence autorského práva nebyla nijak řešena otázka odměny z užití autorova díla, a proto byli autoři často odkázáni na čestné dary. Od 16. století jsou autorské honoráře již běžnou záležitostí.

První kodifikace autorského práva pochází z roku 1709, když byl v tehdejší Velké Británii přijat zákon o autorském právu.¹⁵ Ten upravoval pouze práva k dílům literárním a fixoval vznik autorského práva k nim na registraci. Dále zákon omezoval trvání autorského práva na 14 let pro díla vydaná po přijetí zákona a 21 let na díla vydaná před tímto zákonem. Autorovi, který se dožije vypršení uvedených lhůt, byla dle tohoto zákona poskytnuta dodatečná 14ti letá doba ochrany, po jejímž uplynutí se dílo stávalo dílem volným. Další evropskou úpravou autorského práva byl až dekret Ústavodárného shromáždění ze dne 13.1.1791, který upravoval autorské právo k dílům hudebním a dramatickým.

Až do konce 18. století není stále striktně odlišováno autorské právo od hmotného substrátu- rukopisu. Změnu v tomto chápání přinesl v roce 1797 Immanuel Kant, který považoval autorské právo za projev osobní svobody autora, a proto nemůže nikomu jinému náležet.¹⁶ I přesto, že Kant tuto myšlenku vyslovil již koncem 18.století, skutečně obecně přijímaná se stala až na základě jejího rozvedení o sto let později, kdy Otto Gierke v roce 1895 uvedl, že osobní a majetková stránka autorského práva je nerozlučně spojená s osobou

¹⁴ V rámci současné terminologie lze hovořit o dílech volných

¹⁵ tzv. The Statute of Anne (c.19) nazvaný An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of Copies, during theTimes there in mentione

¹⁶ viz. díloMetaphisichen Anfangsgründe der Rechtslehre

autora. Převoditelnost majetkové stránky autorského práva pak Gierke později sám připustil v rámci své tzv. personální teorie. Tím dal základ k chápání autorského práva v dualistickém pojetí, a tedy způsobem, jakým je autorské právo pojímáno v převážené části Evropy i v současnosti.¹⁷

Na území ČR bylo až do vzniku samostatného státu v roce 1918 aplikováno právo Rakousko-Uherska. Za první právní normu, která se přímo týkala autorského práva, lze považovat císařský patent 19. října 1846 č. 992 sb. z. s. Ten upravoval a stanovoval základy ochrany děl literárních, hudebních a výtvarných, a to jak v rámci veřejného provozování, tak v rámci mechanického rozmnožování. Patent zůstal v platnosti až do první československé normy upravující autorské právo, resp. zákon č. 218/1926 Sb. z. a n., o původcovském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském). Z tohoto pohledu je pak pro srovnání zajímavé, že unifikace autorského práva byla provedena dříve než unifikace obecného civilního práva.¹⁸ Zmíněný zákon platil na našem území až do roku 1953, kdy byl nahrazen zákonem č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon). Tento zákon opustil výše zmíněné dualistické pojetí autorského práva a zastával jednotnost pojetí autorského práva. V důsledku přijetí občanského zákoníku byla nahrazena i současná úprava autorského práva dalším zákonem v roce 1965, a sice zákonem č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon). Ten navázal na monistické pojetí autorského práva z autorského zákona z roku 1953 a platil na našem území téměř 35 let. V roce 2000 došlo k návratu k dualistickému pojetí autorského práva a právní úprava byla nahrazena současným autorským zákonem č. 121/2000 Sb. Od 1.1.2014 je v důsledku rekodifikace občanského práva nezbytné zmínit i nabytí účinnosti zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**NOZ**“). V rámci něj došlo ke sjednocení všech smluvních typů včetně základního smluvního typu autorského práva- licenční smlouvy. Od tohoto data je tedy nezbytné brát NOZ nejen jako subsidiární právní úpravu, ale zároveň jako právní předpis přímo upravující základní autorskopravní institut, kterým licenční smlouva nepochybně je.

¹⁷Telec, I., Tvůrčí práva duševního vlastnictví I. vydání. Doplněk Brno, 1994, str. 71 - 76

¹⁸ První občanský zákoník, který nahrazoval převzatý ABGB, byl přijat až v roce 1950 jako zákon 141/1950 Sb.

1.1.2 Autorská práva osobnostní a majetková

Jak bylo řečeno v úvodu k této kapitoly, autorská práva v ČR jsou založena na **dualistickém pojetí**.¹⁹ O tomto pojetí na našem území nelze ale nikterak hovořit jako o tradičním či zaběhnutém. Předchozí úprava autorského práva existující do roku 2000 byla postavena naopak na monistickém pojetí a autorské právo brala jako celek.

V rámci dualistického pojetí autorských práv jsou tato práva rozdělena na osobnostní a majetková. Důvodem pro dělení autorských práv do dvou kategorií je zejména odlišná úprava a odlišná povaha těchto práv. Zatímco osobnostní práva jsou výhradně spjata s osobou autora a jen ten je oprávněn k jejich výkonu, majetková práva, byť jsou také nepřevoditelná, mohou být předmětem dědictví a přecházejí tedy na osobu odlišnou od původního autora.²⁰ V případě osobnostních práv nemá autor rovněž ani možnost vzdání se.²¹ Dalším základním znakem odlišujícím tato práva je doba jejich trvání. Osobnostní práva jsou vzhledem k jejich povaze spjata s osobou autora a jeho smrtí zanikají. Na rozdíl od nich v případě majetkových práv stanovuje autorský zákon dobu jejich trvání s tím, že po uplynutí této doby majetková práva zanikají a dílo se stává tzv. volným dílem. Tato doba činí 70 let a počíná běžet smrtí autora, popř. smrtí posledního ze spoluautorů.

a)Majetková autorská práva

Majetková autorská práva jsou v dnešním zákoně zakotvená jako čtyři základní absolutní práva autora, a sice právo na užití díla, právo při opětném prodeji originálu uměleckého díla, právo na tzv. náhradní odměny a právo na odměnu při pronájmu díla. AutZ definuje **právo na užití díla** tak, že *„Autor má právo své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva; jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze v případech stanovených tímto zákonem.“* Na základě toho zahrnuje toto právo nejen užití samotným autorem, ale i jinou osobou, která je povinna získat k takovému užití souhlas formou licenční smlouvy.

¹⁹ Dle publikace Autorský zákon a předpisy související – komentář, Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.; Linde 2001. I. vydání se dle současné úpravy nejedná o čistý dualismus a lze tak hovořit o jakémsi quasidualismu

²⁰ Naproti tomu předchozí autorský zákon z roku 1965 upravoval v důsledku monistického pojetí přechod autorského práva jako celku, a tedy osobnostní složky.

²¹ To však neznamená, že tato práva autor musí vykonávat.

Co se týče způsobů užití díla, autorský zákon příkladně uvádí šest základních práv, a sice právo na **rozmnožování** díla, právo na **rozšiřování** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **pronájem** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **půjčování** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **vystavování** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **sdělování** díla veřejnosti. Pod tzv. sdělovací práva řadí autorský zákon - rovněž příkladmo - právo na provozování díla **živě** nebo ze **záznamu** a právo na přenos provozování díla, právo na **vysílání** díla rozhlasem či televizí, právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla, právo na **provozování** rozhlasového či televizního vysílání díla a právo na zpřístupnění díla na vyžádání, tedy způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup v místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou či obdobnou sítí. Do okruhu majetkových práv patří dílem i tzv. **synchronizační oprávnění**, resp. souhlas k zařazení díla do díla audiovizuálního. V posledním uvedeném případě se jedná o poněkud specifické právo, jelikož je částečně i právem osobnostním, v rámci kterého dává autor souhlas se zpracováním díla. Vzhledem ke skutečnosti, že většina výše uvedených práv je v rámci hudebních děl kolektivně spravovaná, budou podrobně rozebrána v rámci výkonu kolektivní správy ve třetí části této práce.

Vedle práva na užití díla, zná AutZ již zmíněnou **odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla**. Toto absolutní právo je definováno § 24 AutZ a přílohou k tomuto zákonu. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o odměnu nikoliv při prodeji díla autorem, ale až při opětném prodeji, hovoří teorie o tzv. *dodatkové odměně*.²² V mezinárodním měřítku se pak hovoří o tzv. „*droit de suite*“²³. Povinnost k úhradě *dodatkové odměny* má při opětném prodeji až nový nabyvatel originálu, nikoliv původní nabyvatel originálu, který byl s autorem ve smluvním vztahu a působí tak vůči každému dalšímu nabyvateli. Tím je poskytnuta záruka autorovi, že při prvním prodeji nebude zkrácen o možnou budoucí hodnotu svého díla. Vzhledem k významu daného práva stanovil zákonodárce několik podmínek pro možnost užití tohoto práva autorem. První z nich je fakt, že vzhledem k nezbytnosti prodeje originálu jsou z práva na odměnu vyloučeny případy darování či směny.²⁴ Další omezení tohoto práva jsou případy prodejů, kterých se jakožto prodejce, nabyvatel nebo zprostředkovatel účastní obchodník s originály uměleckých děl. Za tohoto obchodníka bude považována každá fyzická či právnická osoba, která soustavně jedná

²² Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 283

²³ Původ má tento druh odměny ve Francii, konkrétně pak ve 20. letech 20. století.

²⁴ To však neznamená, že původní převod originálu nemohl být například dar od autora.

na trhu s uměleckými díly, tedy osoba zabývající se předmětnými obchody za účelem zisku.²⁵ Třetí podmínkou pro naplnění práva na odměnu dle § 24 AutZ je stanovená minimální kupní cena. Ta musí odpovídat alespoň částce 1.500 eur bez daně z přidané hodnoty a u případů, které této částky nedosahují, není stanovena povinnost platit odměnu původnímu autorovi. Vzhledem k vysoké administrativní náročnosti evidování prodeje s uměleckými díly bylo toto právo definováno jako povinně kolektivně spravované a jeho výkon přísluší pouze danému kolektivnímu správci, který má k takové činnosti oprávnění od Ministerstva kultury ČR.²⁶

Třetím autorským majetkovým právem je dle § 25 AutZ **právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu**, neboli tzv. náhradní odměny. Jejich původ pramení v legislativním zakotvení institutu volného užití autorsky chráněných děl pro osobní potřebu fyzické osoby a vnitřní potřebu právnické osoby dle § 30 a 30a AutZ. Vzhledem ke skutečnosti, že toto právo přímo souvisí s výkonem kolektivní správy v oblasti hudebních děl, je náhradním odměnám v této práci věnována samostatná kapitola 3.4 této práce.

Posledním autorským majetkovým právem je dle § 49 odst. 3 AutZ zvláštní autorské majetkové právo na odměnu vůči osobě, která bude originál nebo rozmnoženinu zaznamenaného díla pronajímat, a kdy autor poskytne licenci k pronájmu originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam výrobcí takového záznamu. Toto v zákoně nesystematicky zařazené majetkové právo je vykonáváno v rámci povinné kolektivní správy, avšak je v praxi kolektivního správce hudebních děl téměř nevyužíváno, a proto o něm nebude obdobně jako v případě § 24 AutZ dále pojednáváno.²⁷

b) Osobnostní autorská práva

Osobnostní autorská práva jsou podobně jako osobnostní práva dle ObčZ absolutní práva, která působí erga omnes.²⁸ Patří mezi ně zejména právo autora rozhodnout o zveřejnění díla. Dalším osobnostním právem je právo osobovat si své autorství a rozhodovat o tom,

²⁵ Z živnostenského pohledu se bude jednat například o živnosti vázané „*nákup a prodej kulturních památek nebo předmětů kulturní hodnoty*“, či „*provádění veřejných dobrovolných dražeb*“, či živnost volnou „*výroba, obchod a služby*“, v rámci níž je příkladně zmíněna podživnost „*provozování kulturních, kulturně-vzdělávacích a zábavních zařízení, pořádání kulturních produkcí, zábav, výstav, veletrhů, přehlídek, prodejních a obdobných akcí*“.

²⁶ V České republice je pověřena k takové činnosti kolektivní správce OOA-S.

²⁷ V souvislosti s nabytím účinnosti NOZ je toto právo novelou AutZ č. 303/2013 Sb., přeneseno systematicky správně do oddílu jiných majetkových práv, resp. do nového § 25a AutZ a to od 1.1.2014.

²⁸ Stejně tak i dle § 81 NOZ

jakým způsobem má být jeho autorství uváděno. Toto právo je spojeno i s možností autora vystupovat pod pseudonymem či vystupovat v anonymitě. Mezi velmi významná osobnostní práva patří také právo autora na nedotknutelnost jeho díla. Pouze autor je oprávněn rozhodovat o změně svého díla či jiném zásahu, včetně překladu, zpracování a způsobu užití díla. V případě, kdy je dílo sice užíváno oprávněně na základě příslušné licence avšak způsobem, který z objektivního hlediska snižuje hodnotu díla, je tento autor oprávněn domáhat se ochrany proti takovému způsobu užití. Zde tak lze sledovat výrazný dualismus ve výkonu osobnostních a majetkových práv, jelikož i v případech, kdy uživatel zcela vypořádá majetková práva, může způsobem užití porušit autorova osobnostní práva. V souvislosti s právem na nedotknutelnost díla je spojeno ještě jedno osobnostní právo, a sice právo na autorský dohled nad plněním povinností vyplývajících ze zákona. To však může autor uplatňovat jen v případech, kdy to lze po uživateli spravedlivě požadovat.

Jak bylo uvedeno výše, osobnostní práva jsou výhradně spojena s osobou autora a zanikají jeho smrtí. Tato skutečnost však neznamená, že po smrti autora nemá osobnostní povaha práva již žádné uplatnění. Po smrti autora se uplatní **tzv. postmortální ochrana díla** dle § 11 odst. 5 AutZ spočívající v zákazu osobování si autorství jiného zemřelého autora, zákazu užívat díla těchto autorů způsobem snižujícím jejich hodnotu a v povinnosti každého uvádět jméno autora, a to v případech, kdy je toto uvedení obvyklé. Postmortální ochrany se může domáhat kterákoliv z osob blízkých autorovi. Nemusí se tak jednat pouze o osoby, které nabyly autorská majetková práva po autorovi, ale i o jiné osoby, které by spadaly pod definici osob blízkých dle § 116 ObčZ.²⁹

1.1.3 Výjimky a omezení autorských majetkových práv

Pro správné pochopení systému autorských práv a jejich výkonu je třeba také zmínit řadu legislativně vytyčených výjimek a omezení z práva autorského. Ty jsou zejména upraveny ve čtvrtém díle hlavy první části první AutZ a jejich výčet je taxativní.³⁰ Tyto výjimky a omezení je třeba vždy vykládat restriktivně a v souladu s **tzv. tříkrokovým testem**

²⁹ Dle obecných občanskoprávních ustanovení k ochraně osobnosti je v § 82 odst. 2 NOZ upravena postmortální ochrana obdobně k NOZ, a to na rozdíl od současné úpravy, kdy se dle § 15 ObčZ přísluší po smrti fyzické osoby uplatňovat právo na ochranu její osobnosti pouze manželů nebo partnerovi a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

³⁰ Mimo tento díl je v § 23 AutZ uvedena výjimka z autorského práva, a to v rámci provozování rozhlasového a televizního vysílání ve zdravotnických zařízeních při poskytování zdravotní péče.

dle § 29 odst. 1 AutZ. Tento test, se kterým musí být porovnávána každá výjimka a omezení, zahrnuje tři podmínky. První z nich je pouze výslovné uvedení v zákoně. Na základě této podmínky je stanovena taxativnost výjimek a omezení, a k jiným než výslovně zákonem uvedeným nelze přihlížet. Druhá podmínka tříkrokového testu je, že všechny výjimky a omezení se musejí uplatnit jen ve zvláštních případech, které nejsou v rozporu s běžným užitím díla. Poslední podmínkou je povinnost, aby žádnou výjimkou či omezením nebyly nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů.

Mezi **výjimky a omezení z autorského práva** patří volná užití, rozmnožování na papír nebo na podobný podklad pro osobní potřebu, užití v souvislosti s opravou či předvedením přístroje zákazníkovi, citace, propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje, užití díla umístěného na veřejném prostranství, úřední a zpravodajská licence, užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí, pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního, omezení práva autorského k dílu soubornému, knihovní licence, licence pro zdravotně postižené, licence pro dočasné rozmnoženiny, licence pro fotografickou podobiznu, nepodstatné vedlejší užití díla a výjimka při užití ve zdravotnických zařízeních při poskytování zdravotní péče. Poslední uvedená výjimka je v této práci podrobně rozebrána v kapitole týkající se provozování rozhlasového a televizního vysílání dle § 23 AutZ.

1.2 OBJEKT A SUBJEKT AUTORSKÉHO PRÁVA

Autorské právo, jakožto svojí povahou poměrně specifické odvětví, je v praxi i dnes stále se rozvíjejícím oborem a pro jeho lepší pochopení je třeba přesně definovat dva základní instituty, se kterými pracuje. Tím prvním je subjekt, který autorské právo vytváří, tedy autor, a tím druhým je objekt, k němuž se autorské právo pojí, resp. dílo. Vymezení obou institutů je nezbytné zejména v případech, kdy jeden z nich nelze zjistit, popř. dohledat. Takovými případy jsou zejména díla anonymní či osiřelá. Správné definování obou institutů je nezbytné i u děl volných, kdy kvalifikování jejich volného užití závisí právě na osobě autora, resp. doby jeho úmrtí.

Vymezení pojmů autorů a děl je věnována poměrně velká část AutZ a k jejich podrobnému popsání by bylo zapotřebí zvláštní práce, avšak vzhledem ke skutečnosti, že správná identifikace děl a autorů tvoří základní stavební kámen činnosti kolektivních správců, bude i jim v této práci věnována zmínka.

1.2.1 Autor jako subjekt autorského práva

Osoba, která na základě svých tvůrčích duševních a jiných schopností vytvoří autorské dílo a je originálním nositelem autorských práv, resp. subjektem autorských práv, je označována jako autor. Toto označení nebylo používáno vždy a dříve byl subjekt autorského práva v české terminologii označován za původce díla.³¹

Autorem je tedy dle § 5 AutZ každá **fyzická osoba**, která dílo vytvořila na základě své tvůrčí duševní činnosti. Právo na autorství k dílu je považováno za osobnostní právo, které je nepřevoditelné a náleží tak pouze autorovi. Jinou činností než tvůrčí nelze nabýt autorství k dílu. Autorem se tak nestává osoba, která pouze organizuje práci, popř. činní rutinní či mechanické práce. Autorem nemůže být ani právnická osoba, jelikož je u ní vyloučena schopnost duševně tvořit. Autorství je tak fixně spojeno s konkrétní fyzickou osobou a nelze jej převést na jinou osobou. To ovšem neplatí pro majetková práva k dílu, která mohou přecházet na autorovy dědice. Jiné osoby pak mohou s dílem nakládat pouze na základě výkonu práva dílo užit prostřednictvím licenčního oprávnění.

³¹ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 91

I přes výše uvedenou tezi, že autorem musí být fyzická osoba, není nezbytné přesné určení osoby, která je autorem. Autor díla nemusí vystupovat pod svým vlastním (pravým) jménem, ale třeba pod pseudonymem, příp. může autor díla chtít vystupovat jako anonym, což je třeba odlišovat od případů, kdy je autor neznámý. Autorem nemusí být rovněž pouze jediná osoba a v praxi se tak běžně objevují případy, kdy je dílo vytvořeno v rámci spoluautorství více autorů, popř. jeden z autorů vystupuje jako původní autor a další jako zpracovatel, překladatel, atd.

V praxi mohou nastat a běžně nastávají spory jednotlivých subjektů o autorství ke konkrétním dílům. Zde pak kolektivní správci hrají významnou roli, jelikož v rámci jimi vedených rejstříků ochrany zakotvuje AutZ v § 6 tzv. **zákonou domněnku autorství**. Ta je postavena na zásadě, že „Autorem díla je fyzická osoba, jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v rejstříku předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem.“ Zákon tak vymezuje vyvratitelnou domněnku autorství u děl zapsaných v registru vedeném kolektivním správcem a v případě, kdy je pravost údajů v něm uvedených popírána, je na osobě, která tuto pravost popírá, aby prokázala opak. Rejstřík vedený kolektivním správcem zde totiž požívá jakousi důvěru obecně přisuzovanou veřejným registrům či listinám a posiluje u děl takto zapsaných právní jistotu.

1.2.2 Dílo jako objekt autorského práva a jeho zákonné druhy

Závěrem k části obecně pojednávající o autorském právu a vymezující jeho základní instituty je třeba pojmout ještě o objektu, resp. předmětu autorského práva, tedy o dílu. Autorský zákon v § 2 odst. 1 pozitivně **vymezuje dílo jako jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora, který je vyjádřen v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.**

Pojmově lze tedy obsáhnout čtyři základní znaky díla. Prvním z nich je, že se musí jednat o výsledek **tvůrčí duševní činnosti autora**. Jak bylo řečeno v předchozí podkapitole, za dílo tedy nelze považovat výsledky činnosti v rámci mechanické či automatické činnosti, přičemž není vyloučeno, aby mechanická či automatická činnost nedoprovázela tvůrčí činnost autora. Tvůrčí činnost tak lze charakterizovat jako činnost, která spočívá v realizaci nehmotného "artefaktu", která závisí na zejména osobních vlastnostech tvůrce, resp. jeho schopnosti tvořit. Na základě toho nelze považovat za tvůrčí činnost výsledky vynalézání, kdy

stejného výsledku lze dosáhnout individuálními postupy, popř. objevuje-li se již to, co objektivně existuje, ačkoliv nebylo známo.³² Takové objevy však mohou podléhat průmyslověprávní ochraně. Druhým pojmovým znakem díla je jeho **jedinečnost**. Tento znak podmiňuje vznik díla jeho objektivní novostí či originalitou oproti jiným dílům. V současnosti je znak jedinečnosti a originality značně kontroverzní otázkou, která bývá předmětem řady sporů. Například jak vyplývá z rozhodnutí Městského soudu v Praze, lze dnes jen těžko vytvořit zcela nové originální dílo a současná populární hudební scéna je pouze odkazem na lidovou tvorbu, z níž vychází.³³ Z právního hlediska jsou tak v současnosti často klasifikována díla jako původní v případech, kdy z hlediska uměleckého takovou původnost postrádají. Mimo výše uvedený spor je možné zmínit jako příklad běžně se vyskytující zpracování jiných děl, která vyvolávají v očích veřejnosti jasný odkaz na díla původní, avšak z hlediska právní úpravy jsou považována za samostatná díla.³⁴ Třetím znakem děl je možnost jejich **objektivního vnímání**. Tento pojem zaručuje možnost právně klasifikovat nehmotný statek, resp. umožňuje působit na krasocit čtenářů, diváků, posluchačů atd. Posledním pojmovým znakem děl je jejich možnost vyjádření, resp. **zachycení v objektivně sdělitelné vnější formě**. Ve své podstatě tento znak představuje možnost materializace díla, která vyjímá dílo z vnitřního duševního díla autora a umožňuje vnímat jej dalším osobám.³⁵

V souladu s výše uvedeným výkladem definice díla vypočítává § 2 odst. 1 AutZ demonstrativně „*dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické*“. AutZ dále v § 2 odst. 2 uvádí, že za dílo je považován i počítačový program, jenž požívá podobné ochrany jako dílo literární. Specifickou kategorií děl jsou tzv. databáze, které jsou způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem. Současně pak v témže paragrafu odstavci 4 zákon demonstrativně negativně vypočítává, že dílem není

³² Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 17

³³ Jedná se o rozhodnutí Městského soudu v Praze sp.zn.: 34 C 86/2008 potvrzené rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ze dne 7.9.2010 sp.zn.: 3 Co 24/2009 v žalobě Jana Kalouska proti Jaromíru Halešicovi ohledně autorství ke skladbě In Da Yard, resp. neoprávněného užití části skladby "Chodím ulicí".

³⁴ Práva zpracovatele však nevylučují originální práva původního autora.

³⁵ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 22

„zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.“ Autorskoprávní ochrany pak dle § 3 AutZ nepožívají ani "výtvory tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní", či úřední díla jako například zákony a jiné právní předpisy, veřejné listiny a veřejné rejstříky, apod.

Autorskoprávní ochrany však nepožívají pouze díla jako taková, ale i jejich jednotlivé **vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav**, pokud samy o sobě naplňují pojmové znaky díla. Autorskoprávní ochrany tak například požívají názvy postav jako Švejk či názvy děl jako "Ostře sledované vlaky" apod. Naopak této ochrany nebudou požívat díla pojmenována slovy bez samostatné rozlišovací schopnosti jako "Jaro" či "Sonety".³⁶ Co se týče užití části děl, pak ochrany požívají například slovní spojení "upeč třeba chleba, postav třeba zed", jelikož samy osobě dostatečně jednoznačně evokují text k písni "Dej cihlu k cihle". Takový závěr potvrdil i Nejvyšší soud ve sporu o užití části textu ke uvedené skladbě, v němž uvedl, že reklamní slogan "upečtřeba zed", zcela kopíruje část textu uvedené písně a žalovaná společnost tak neoprávněně zasáhla do žalobcova autorského práva.³⁷ S ohledem na výše uvedené je v této práci užíváno i pojmu "chráněné dílo". Tento fakt vychází i z pojmu "protected work", jenž běžně užívá mezinárodní úprava.

Autorskoprávní ochrany požívají také **tzv. odvozená díla**. Jedná se o překlady děl a jejich zpracování, jež se stávají samostatnými autorskými díly. V případě druhého zmíněného pojmu se však musí jednat o tzv. tvůrčí zpracování, které je nové a jedinečné jako například filmová adaptace či zdramatizování. Naopak problematické posouzení odvozených děl může být v oblasti děl hudebních, kdy takové tvůrčí zpracování musí být odlišováno od například nové aranže, či drobné úpravy díla, jelikož v takových případech nemůže vzniknout autorství k aranži. Ani u překladů nelze jednoznačně vždy hovořit o vzniku autorství k překladu, jelikož i překlad musí být tvůrčí a prosté mechanické doslovné přeložení nelze považovat za dílo. K této problematice je třeba zdůraznit, že vznikem autorství k přeloženému dílu či dílu zpracovanému nezaniká autorství k dílu původnímu. Zpracovatel se tak vedle původního autora stává dalším autorem k dílu v rámci jeho zpracování.

³⁶ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 49

³⁷ Nejvyšší soud takto učinil usnesením ze dne 29.03.2012 sp.zn.: 30 Cdo 60/2011 čímž potvrdil rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. září 2010, sp.zn.: 1 Co 126/2010

Současná právní úprava vymezuje rovněž některé druhy děl, která vykazují jistá specifika. Takovými jsou například **díla hromadná**, která autorský zákon výslovně nezmiňuje, avšak přímo zmiňuje některé z jejich podmnožin. Jedním druhem hromadných děl je dílo souborné dle § 2 odst. 5 AutZ spočívající v uspořádání vícero děl či jejich prvků do díla souborného jako např. časopis, encyklopedie atd. Dále lze pod hromadná díla podřadit dílo audiovizuální dle § 62 a násl. AutZ, dílo spoluautorské dle § 8 AutZ a dílo kolektivní dle § 59 AutZ. V hudební oblasti je rovněž významný pojem děl spojených. Jedná se o dvě samostatná díla, která bývají použita samostatně. Za takové dílo bývá považováno zejména dílo hudební ve spojení s literární složkou- textem. Výkon autorských práv pak probíhá samostatně pro obě tato díla.³⁸

Zvláštní úprava z hlediska právních vztahů vznikajících u některých druhů děl je i pro **díla zaměstnanecká** dle § 58 AutZ, která vznikají v rámci pracovněprávních vztahů, **díla školní** dle § 60 AutZ, která vytváří žáci a studenti ve školách, **díla vytvořená na objednávku** dle § 61 AutZ, která jsou vytvářena na základě smlouvy o dílo dle obecných předpisů³⁹ či díla soutěžní, na něž se ustanovení o dílech na objednávku užití obdobně.

Rovněž zvláštním druhem děl jsou tzv. **díla osiřelá**. I přesto, že současná úprava tento pojem nezná, je ČR povinna do 29.10.2014 transponovat tzv. směrnici o osiřelých dílech, která je již v účinnosti, a která s tímto pojmem pracuje.⁴⁰ Dle této směrnice se za osiřelá díla považují ta díla, u nichž není určen nositel práv, popř. daný nositel práv není nalezen navzdory důslednému vyhledávání. U takových děl pak logicky nelze nalézt oprávněný subjekt, od něž by bylo možné získat svolení k užití, a proto byla přijata výše uvedená směrnice upravující podmínky jejich užití.

Závěrem k tématu autorských děl je nutno zmínit i institut tzv. **volných děl**, tedy děl, u nichž vypršela doba trvání autorských majetkových práv a k jejichž užití již není třeba souhlasu příslušného nositele autorských práv. Dle § 27 odst. 1 AutZ trvají autorská majetková práva 70 let po smrti autora, resp. u děl spoluautorských po smrti posledního přeživšího ze spoluautorů. Na místě je pak vzpomenout i již účinnou směrnici EU, která řeší

³⁸ V praxi však běžně nastávají případy, kdy k dílu vykonává autorská práva jediná osoba, jelikož je jak skladatelem, tak autorem textu spojeného díla.

³⁹ Konkrétně pak dle § 631 ObčZ či § 536 ObchZ, resp. § 2586 násl. NOZ

⁴⁰ Konkrétně jde o Směrnici Evropského parlamentu č. 2012/28/EU ze dne 25. 10. 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl.

problematiku trvání autorských majetkových práv u děl spojených.⁴¹ Současná právní úprava je postavena na zásadě odděleného trvání autorských majetkových práv⁴² a na základě transpozice této směrnice je ČR povinna toto pravidlo změnit tak, že doba ochrany u hudebních skladeb s textem bude končit až 70 let po smrti poslední z těchto osob, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou označeny jako spoluautoři či odděleně jako autor textu a hudby.⁴³ Půjde však jen o ta díla, která byla vytvořena výslovně pro užití v dané hudební skladbě s textem.⁴⁴ U ostatních spojených děl by však měla nadále platit uvedená zásada odděleného posuzování jejich doby jejich trvání.⁴⁵

⁴¹ Jde o směrnici Evropského parlamentu č. 2011/77/EU ze dne 27. 9.2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

⁴² Díky tomu například u spojeného díla *Rusalka* je dílo Antonína Dvořáka, jenž zemřel v roce 1904, klasifikováno jako volné, kdežto *Libreto* k tomuto dílu je stále chráněno, jelikož Jaroslav Kvapil, jako jeho autor zemřel až v roce 1950.

⁴³ Tato změna v podstatě vrací původní pravidlo zakotvené v předchozím autorském zákoně č. 35/1965 Sb., kde bylo v § 33 dst. 1 stanoveno, že „*Autorské právo trvá, pokud dále není stanoveno jinak, po dobu autorova života a 50 let po jeho smrti, u děl spoluautorů a u spojených děl vytvořených pro účely užívání v tomto spojení 50 let po smrti toho z nich, který ostatní přežil.*“

⁴⁴ Zákonný výraz "výslovně" lze z hlediska výkladového považovat jako poněkud nešťastně zvolený a jako mnohem by bylo výraz výslovně zcela odstranit. Za spojená díla by totiž měla být považována nejen ta, která autoři "výslovně" označí ke spojenému užití, ale nepochybně i ta, která ke spojenému užití vznikla, aniž by toto kdokoliv z autorů výslovně určil.

⁴⁵ V rámci zajištění právní kontinuity bude na snadě vyřešit otázku, jak bude postupováno u těch spojených děl, u nichž doba trvání autorských majetkových práv již vypršela pouze v případě některého z nich a na základě výše uvedené směrnice by byly nadále chráněny díky druhému ze spojených děl. Tuto problematickou otázku částečně řeší přechodné ustanovení navrhované novely AutZ v níž je uvedeno, že nová úprava trvání majetkových práv u spojených děl se vztahuje na hudební díla s textem a díla hudebně dramatická, u nichž je dne 1. listopadu 2013 chráněno alespoň hudební dílo nebo text, popřípadě libreto, a na hudební díla s textem vzniklá od tohoto data. Problematická se však jeví otázka, zdali budou obnoveny i například licenční smlouvy či smlouvy o zastupování kolektivním správcem udělené na celou dobu trvání autorských majetkových práv, které jejich uplynutím již zanikly.

II. KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH **MAJETKOVÝCH PRÁV**

2.1 VYMEZENÍ POJMU KOLEKTIVNÍ SPRÁVA A JEJÍ HISTORIE

Jak bylo popsáno výše, ochrana autorských práv nebyla původně přejícná samotným autorům a ti tak na rozdíl od vydavatelů byli často ochuzeni o příjmy plynoucí z užití jejich děl. Tato situace logicky vyplývá z nemožnosti individuálního zabezpečení užití děl samotným autorem a s tím spojené kontroly jejich užití. Není a ani nemůže být v moci jednotlivých fyzických osob, aby vlastní činností vytvořily samy pro sebe fungující systém kontroly, na základě kterého by pak byla jejich autorská práva spolehlivě ochráněna.

Logicky se tak autoři začali sdružovat za účelem ochrany svých práv a vytvářet fungující institucionální aparát osob, jehož činností je právě kolektivní správa autorských a s nimi souvisejících práv. V rámci výše uvedených aktivit vychází vznik kolektivních správců z čistě soukromoprávních požadavků, a nikoliv tedy, jak bývá mnohdy nesprávně veřejností usuzováno, autoritativně ze strany moci veřejné.⁴⁶

2.1.1 Historie kolektivní správy ve světě

Historické základy kolektivní správy nalezneme ve Francii, kde koncem 18. století začaly vznikat první svazy autorů, jež byly zaměřeny na ochranu a uznání jejich práv. Úplně prvním takovým sdružením bylo sdružení dramatiků Bureau de la legislation dramatique založené v roce 1777, jenž se později přejmenovalo na **Société des auteurs et compositeurs dramatiques**.⁴⁷ V roce 1837 se k tomuto sdružení paralelně vytváří i sdružení spisovatelů. Právě ve Francii bylo v roce 1947 vydáno první známé rozhodnutí, jímž byl určen nárok autorů na odměnu za užití jejich děl. Toto rozhodnutí významně posílilo roli autorských společností. Následně byla roku 1850 založena první společnost textařů, skladatelů a hudebních nakladatelů Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM).

⁴⁶ Např. v roce 2013 bylo součástí volebního prohlášení Strany svobodných občanů „Zrušíme 26 úřadů“ i požadavek na zrušení kolektivních správců, jelikož zde byla mylná domněnka, že jedná o orgán státní správy a příjmy z nich plynoucí putují do státního rozpočtu.

⁴⁷ V českém jazyce tedy „společnost divadelních autorů a skladatelů“.

Konec 19. století a začátek 20. století představuje pro kolektivní správu boom v rámci vzniku jednotlivých organizací. V roce 1882 je v Itálii založen kolektivní správce Società Italiana degli Autori ed Editori (SIAE). Elementem podporujícím nárůst kolektivních správců bylo rovněž založení tzv. Bernské unie, a to na základě Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886, která je v několikrát pozměněné úpravě i v současnosti základním kamenem autorských práv v mezinárodním měřítku. Ještě koncem 19. století, konkrétně roku 1897, je založen i první kolektivní správce v Rakousko-Uhersku, a sice rakouská Staatlichgenehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung (AKM). V Německu vzniká dokonce hned několik kolektivních správců.⁴⁸ V roce 1899 je ve Španělsku založena Sociedad de Autores Españoles (SAE), předchůdce dnešní Sociedad General de Autores y Editores (SGAE). Naproti tomu ve Velké Británii je první kolektivní správce založen paradoxně až v roce 1914.⁴⁹ Toho roku vzniká vůbec první kolektivní správce i v USA.⁵⁰

První polovina 20. století je z hlediska autorskoprávního ve znamení výrazného posílení významu kolektivní správy. Tato skutečnost vyplývá nejen ze stále silícího postavení autorů v národních legislativách, ale i z rozvoje techniky včetně vynalezení nových nosičů zvuku, televizního a rozhlasového vysílání.⁵¹ Tím byla nutnost existence subjektu, který bude fungovat jakožto zprostředkovatel mezi autory a uživateli, nezpochybnitelná a kolektivní správci se stali významným partnerem téměř všech podnikatelů v oblasti kultury. Právě ona možnost fungovat jakožto zprostředkovatel mezi autory a uživateli je v současnosti jednou z nejdůležitějších funkcí kolektivní správy.

V souvislosti s potřebou sjednotit postup a činnost kolektivních správců na mezinárodní úrovni byla roku 1926 založena první mezinárodní organizace **Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs (CISAC)**, která sdružovala kolektivní správce provozovacích práv. Co se týče správy mechanických práv, byla roku 1929 založena

⁴⁸ Zejména Genossenschaft Deutscher Tonsetzer (GDT) a Anstalt für musikalische Aufführungsrechte (AFMA). V Německu pak dokonce otevírá pobočku i rakouská AKM. V roce 1915 vznikl odloučením několika členů od GDT jeden ze současných největších kolektivních správců v Evropě Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA).

⁴⁹ Jednalo se o jednoho z nejvýznamnějších kolektivních správců v Evropě The Performing Right Society Ltd. (PRS).

⁵⁰ Toho roku byl založen American Society of Composers, Authors and Publishers (ASCAP). Ostatní američtí kolektivní správci byli založeni až v roce 1930 Society of European Stage Authors & Composers (SESAC) a v roce 1939 Broadcast Music, Inc. (BMI).

⁵¹ První rozhlasový přenos byl přímo související s užitím hudebních děl, jelikož spočíval v přenosu zvuku z Metropolitan opery v New Yorku v roce 1910.

mezinárodní organizace **Bureau International de l'Édition Mécanique** (BIEM). Obě organizace fungují na mezinárodní úrovni dodnes a jejich významná úloha v rámci kolektivní správy autorských práv je stále patrná.

V průběhu 20. století probíhá v rámci kolektivní správy dělení a vymezení činností jednotlivých kolektivních správců a v řadě zemí vznikají kolektivní správci specializující se zejména na autorská práva hudebních děl, literárních a dramatických děl, audiovizuálních děl, či práva vyplývající z uměleckých výkonů.

2.1.2 Historie kolektivní správy na území ČR

Na území ČR jakožto součásti Rakousko-Uherska vyvíjel činnost zejména rakouský kolektivní správce AKM. V souvislosti s touto skutečností byly první pokusy o založení ryze českého kolektivního správce neúspěšné.⁵² Změna státních poměrů, vznik nového suverénního územního celku a obava z komplikované kolektivní správy autorských práv nyní již zahraničními kolektivními správci však vedla **dne 9.října 1919 ke vzniku prvního českého, resp. československého kolektivního správce**. Toho dne valná hromada skladatelů, spisovatelů a hudebních nakladatelů ustavila Ochranné sdružení československých skladatelů, spisovatelů a nakladatelů hudebních v Praze, zaps. společ. sr.o. Důvody, proč založit samostatného kolektivního správce pro Československo, spočívaly mimo výše uvedené i v závazku Československa uvedeném v Saint-Germainské smlouvě, který zavazoval státy mj. i k ochraně autorských práv a k členství v tzv. Bernské unii.⁵³

První legislativní úpravu kolektivní správy lze nalézt už v prvním československém autorském zákoně. Zde je v § 30 stanoveno právo autora hudebního díla zastoupeného ochrannou organizací požadovat namísto nároku na náhradu škody či vydání obohacení nárok na zaplacení přiměřeného provozovacího honoráře.⁵⁴ V rámci novely zmíněného autorského zákona z roku 1936 došlo rozšíření zákonné úpravy kolektivní správy, když bylo Ministerstvu školství a národní osvěty přiznáno oprávnění udělovat souhlas k veřejnému nedivadelnímu

⁵² O jeden z těchto pokusů usiloval pan Karel Boleslav Jirák, avšak narazil na obavu českých autorů, jejichž práva spravoval AKM, že z důvodů vysokých nákladů budou ohroženy jejich honoráře.

⁵³ Československo přistoupilo k Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl v roce 1921.

⁵⁴ Jednalo se o zákon č. 218/1926 Sb., o původcovském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském) ze dne 24. listopadu 1926.

provozování hudebních děl, k jejich užití přenesením na nástroje určené k mechanickému přednesu a k šíření těchto děl rozhlasem a televizí.⁵⁵

Další autorský zákon z roku 1953 upravoval již samostatnou část nazvanou „autorské organizace“, která obsahovala rovněž úpravu kolektivních správců.⁵⁶ Ti přímo podléhali Ministerstvu kultury a jejich činnost byla charakterizována jako nevýdělečná. Kolektivní správce byl ze zinkasovaných autorských odměn oprávněn strhnout pouze náklady na výkon kolektivní správy.⁵⁷ Mimo udělování souhlasu k užití bylo kolektivním správcům přiznáno i oprávnění zprostředkovávat převod autorských majetkových práv do ciziny a domáhat se ochrany osobnostních práv autorů.

Třetí autorský zákon⁵⁸, který na našem území v pozměněné úpravě přetrval až do nabytí účinnosti současné úpravy, dával kolektivním správcům mimo oprávnění z předchozí úpravy i právo „výhradně šířit díla autorů“. Změna režimu a politických poměrů po roce 1989 vyvolala na území Československa potřebu úpravy autorského práva tak, aby lépe odpovídala době a demokratickým principům. Tak bylo novelou z roku 1990⁵⁹ odstraněno právo kolektivních správců zprostředkovávat převod autorských práv do zahraničí a právo na výhradní šíření děl. Nadto bylo zakotveno právo zastupovaných autorů a výkonných umělců vykonávat svá práva i přes výhradní pověření k zastupování kolektivním správcem. Právní úprava kolektivní správy byla roku 1996 vyčleněna do samostatného zákona. Ten byl společně s autorským zákonem zrušen a od 1.12.2000 nahrazen současnou právní úpravou.⁶⁰

2.1.3 Kolektivní správci působící na území ČR

Na základě výše uvedeného vývoje existuje v ČR v současnosti šest kolektivních správců autorských práv a práv souvisejících. Jejich přehled je uveden níže.

⁵⁵ Jednalo se o novelu č. 120/1936 Sb.

⁵⁶ Konkrétně pak šlo o zák. č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon) a kolektivní správci v něm byli označeni jako „ochranné organizace autorské“.

⁵⁷ Pojetí nevýdělečnosti je zakotveno i v současné úpravě, kdy v § 100 odst. 2 AutZ je výslovně uvedeno, že „kolektivní správce vykonává kolektivní správu nevýdělečně“.

⁵⁸ Resp. zák. č. 33/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) .

⁵⁹ Novelou č. 89/1990 Sb.

⁶⁰ Hartmanová D., Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, Praha, Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2000, str. 11 – 32.

Prvním a v současnosti co do výše zinkasovaných odměn největším kolektivním správcem je **OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s.** (dále jen „**OSA**“). Jeho činnost je zaměřena na správu práv k dílům hudebním a zhudebněným textům. Svoji činností navazuje na již zmíněné Ochranné sdružení československých skladatelů, spisovatelů a nakladatelů hudebních v Praze, zaps. společ. sr.o. založené roku 1919, a je tak zároveň i nejstarším kolektivním správcem vykonávajícím tuto činnost na území ČR. V praxi zastupuje OSA autory zhudebněných textů, resp. textaře, hudební skladatele a tzv. hudební nakladatele, což jsou subjekty, které mají s nositeli práv z prvních dvou kategorií uzavřenou výhradní licenční smlouvu dle § 95 odst. 2 písm. c) AutZ a jsou tak oprávněny být zastupovány kolektivním správcem. Zároveň je předmět činnosti tohoto kolektivního správce totožný i s tématem této práce a podrobněji se práce výkonu kolektivní správy tímto kolektivním správcem práce věnuje dále v samostatné části.

Druhým největším kolektivním správcem je **INTERGRAM, nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, o.s.** (dále jen „**Intergram**“). Tento kolektivní správce zaměřuje svou činnost na správu nikoliv autorských práv, ale práv s autorskými právy souvisejících, konkrétně práv výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů. Intergram byl založen v roce 1990. Oproti prvnímu uvedenému kolektivnímu správci v oblasti hudby nezastupuje skladatele a textaře, tedy autory, ale zpěváky a jiné interprety, kteří autorská díla provádějí, a výrobce záznamů takových interpretací.

Kolektivní správce **DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s.** (dále jen „**Dilia**“) je třetím největším a zároveň i druhým nejstarším kolektivním správcem v ČR. Byl založen roku 1949 a předmětem jeho činnosti je správa děl literárních, dramatických, hudebně-dramatických, choreografických, pantomimických a audiovizuálních. V praxi tak v rámci výkonu kolektivní správy zastupuje režiséry jakožto autory audiovizuálních děl⁶¹, spisovatele, dramatiky či dabingové režiséry.⁶²

Ochranná organizace autorská-Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl o.s. (dále jen „**OOA-S**“). Jak vypovídá

⁶¹ Dle § 63 je autorem audiovizuálního díla jeho režisér, což je rozdíl oproti dramatickým dílům, u nichž je režisér považován za výkonného umělce, přičemž za autora je považován ten, kdo uvedenou hru napsal.

⁶² Viz zpráva ředitele Dilia pro Valnou hromadu ze dne 25.4.2012 dostupná na oficiální internetové stránce správce www.dilia.cz.

název, činnost tohoto správce je zaměřena pouze na autory děl výtvarného umění, mezi které se v rámci audiovizuálních děl řadí například kameramani, kostýmní výtvarníci, scénografové, a dále pak na autory děl architektonických. Z povahy výše uvedených práv je zřejmé, že se okruh předmětů ochrany tohoto kolektivního správce může do jisté míry krýt s činností kolektivního správce Dilia. Není proto náhoda, že mezi těmito kolektivními správci proběhla v minulosti řada sporů ohledně získání oprávnění k výše uvedeným předmětům ochrany. Díky tomu se tito kolektivní správci koncem devadesátých let dvacátého století a začátkem století jednadvacátého potýkali opakovaně se zamítáním žádostí o udělení konkrétních oprávnění, faktickým odebráním oprávnění a jeho následným navrácením.⁶³ Výše uvedené právní vakuum bylo rozhodováno opakovaně na úrovni Nejvyššího správního soudu jakožto nejvyššího orgánu vykonávajícího dohled nad řádným výkonem státní moci. Výsledkem je definitivní přiznání oprávnění OOA-S v rámci kolektivní správy děl výtvarným jako dílům malířským, grafickým, sochařským, dále pak k dílům fotografickým a k dílům výtvarným užitým audiovizuálně.⁶⁴

Dalším kolektivním správcem vykonávajícím kolektivní správu na území ČR je **GESTOR - ochranný svaz autorský**, který byl založen v roce 1997. Je kolektivním správcem autorského práva na odměnu při opětném prodeji originálu výtvarného díla uměleckého dle § 24 AutZ.

Nejmladším kolektivním správcem vykonávajícím činnost na území ČR je **Ochranná asociace zvukařů - autorů, o.s.** Tento kolektivní správce byl založen sice již v roce 2003, avšak po neúspěšné žádosti o udělení oprávnění nabyl právo k výkonu činnosti teprve v roce 2006. Zaměřuje se na kolektivní správu autorských práv zvukařů. Jeho roční inkaso není z veřejně dostupných zdrojů známo. V rámci činnosti tohoto kolektivního správce lze však vyslovit pochybnosti o legitimitě definování zvukařů jako autorů ve smyslu AutZ. Existují totiž názory, že zvukaře nelze z povahy jejich činnosti považovat za autory. Pakliže by měla

⁶³ V roce 1997 bylo uděleno oprávnění pro OOA-S k výtvarným dílům audiovizuálně užitým, resp. k dílům kameramanů, scénografů a architektů. V roce 2000 požádala Dilia o udělení oprávnění pro práva, k nimž měla oprávnění již OOA-S. V roce 2001 bylo toto oprávnění OOA-S odňato. V roce 2002 bylo oprávnění uděleno Dilia a současně podala OOA-S novou žádost o udělení oprávnění. V roce 2005 byla tato žádost o oprávnění pro OOA-S Ministerstvem kultury zamítnuta a současně došlo ze strany správního soudu k odnětí oprávnění pro Dilia. V roce 2004 došlo navíc ze strany Nejvyššího soudu ke zrušení rozhodnutí o odnětí oprávnění pro OOA-S. Proto bylo roku 2005 vydáno nové rozhodnutí o zesouladnění již v minulosti udělených oprávnění. V roce 2006 podala Dilia žádost o odnětí oprávnění spojenou s vlastní žádostí o jeho udělení pro Dilia. V roce 2009 bylo vydáno další rozhodnutí o zesouladnění oprávnění pro OOA-S. V roce 2012 bylo vydáno rozhodnutí ze strany Nejvyššího správního soudu, v jehož rámci bylo oprávnění pro OOA-S potvrzeno.

⁶⁴ Viz například rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp.zn.: 7 As 68/2012, 7 As 49/2011 či 5 As 16/2007.

být činnost zvukařů chráněna ve smyslu AutZ, měla by být vytvořena samostatná kategorie k již stávajícím právům souvisejícím, která by v právní rovině odpovídala charakteru ochrany např. práv výrobců zvukových či zvukově obrazových záznamů.⁶⁵ Ještě větší pochyby jsou pak i o účelnosti samostatné kolektivní správy práv zvukařů - autorů. Ty byly vysloveny i ze strany Nejvyššího soudu.⁶⁶ Výše uvedené pochybnosti potvrzuje i fakt, že Ministerstvo kultury ČR původně v roce 2003 ve svém rozhodnutí odmítlo udělit oprávnění k výkonu kolektivní správy, a sice s odůvodněním, že činnosti zvukaře nejsou autorské povahy, a na tom, že kolektivní správu práv zvukařů nepovažuje za účelnou.⁶⁷ Později bylo toto rozhodnutí zrušeno⁶⁸ a oprávnění bylo dodatečně uděleno.

Je tedy otázka, zdali by Ministerstvo kultury, jakožto orgán vykonávající dozor nad kolektivními správci, nemělo z moci úřední zahájit řízení o odnětí oprávnění k výkonu kolektivní správy, a to vůči kolektivnímu správci, vůči němuž byly nyní ze strany Nejvyššího soudu⁶⁹ vysloveny pochybnosti nad legitimitou takového oprávnění.⁷⁰

2.1.4 Pojem a činnost kolektivního správce

Jak bylo již popsáno výše, mechanismus kolektivní správy byl vytvořen za účelem efektivní a hospodárné ochrany autorských práv jednotlivců. Kolektivní správci tak jednájí jakožto zprostředkovatel mezi nositeli práv a uživateli jejich děl, přičemž předmětem této činnosti je zastupování při výkonu autorských majetkových práv. Pod touto definicí se však skrývá rozsáhlý seznam činností a mechanismů, které blíže napomáhají definovat a určit kolektivní správu. Na ni lze nahlížet ze tří úhlů pohledu, a sice v rámci vztahu s nositeli autorských práv, s uživateli, a ve vztahu ke státní moci, resp. v souvislosti s některými kvaziveřejnoprávními aspekty kolektivní správy.

⁶⁵ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 784

⁶⁶ Jedná se o rozsudek ze dne 6. května 2013, sp.zn.: 30 Cdo 177/2013

⁶⁷ Viz rozhodnutí Ministerstva kultury ČR ze dne 8. 9. 2003 č.j. 10145/2003, potvrzené rozhodnutím ministra kultury ze dne 15. 1. 2004, č.j. 10145/2003.

⁶⁸ Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 14. 10. 2005 sp. zn. 5 Ca 39/2004-75.

⁶⁹ Nikoliv tedy Nejvyššího správního soudu, který by byl za jiných okolností oprávněn ke zrušení rozhodnutí správního orgánu.

⁷⁰ Obdobná povaha činnosti zvukařů pak odpovídá i činnosti střihačů či kameramanů, kteří jsou zastupování kolektivním správcem OOA-S, a proto by z hlediska účelnosti měla činnost tohoto kolektivního správce zahrnovat i zastupování zvukařů - autorů. To vše samozřejmě za předpokladu, že bude jejich činnost z objektivního hlediska posouzena jako autorské dílo.

V souvislosti s prvním uvedeným **vztahem s nositeli práv** kolektivní správce eviduje ucelený katalog děl, k nimž spravuje autorská majetková práva a jejichž nositelům jsou rozúčtovány zinkasované odměny. Tento katalog je tvořen jednak díly nositelů práv, s nimiž je přímo v právním vztahu, a které je oprávněn přímo smluvně zastupovat a jednak díly nositelů práv, které přímo zastupuje jiný zahraniční kolektivní správce, s nímž má uzavřenou reciproční smlouvu pověřující jej zastupováním na daném území.⁷¹ Na základě této skutečnosti je katalog zastupovaných děl jednotlivým kolektivním správcem odvislý nejen od počtu jím zastupovaných nositelů práv, ale také od jeho vyjednávacích schopností a počtu uzavřených recipročních smluv, kterými je jeho katalog zastupovaných děl rozšiřován.

Zastupování příslušných nositelů práv však není nijak absolutní, jelikož kolektivním správcům na základě získaného oprávnění plyne možnost zastupovat nositele práv pouze v rámci jejich autorských majetkových práv, a to jen v rozsahu uvedeného oprávnění. Tuto tezi však nelze brát nijak dogmativně, jelikož v praxi není kolektivnímu správci zakázáno vyvíjet i jiné vedlejší aktivity než ty spojené s výkonem kolektivní správy. Takové aktivity, které musejí být provozovány pouze jako vedlejší činnost, se pak mohou týkat i zastupování nositelů práv v rámci jiných než kolektivně spravovaných práv.⁷² Při výkonu takové činnosti vystupuje již kolektivní správce jako kterýkoliv jiný podnikatelský subjekt a nejedná se o výkon kolektivní správy. K tomuto tématu zbývá ještě zdůraznit, že kolektivní správci zastupováním autora nenabývají přímo žádná práva od autorů a jiných nositelů, ale pouze fungují jako zprostředkovatel mezi autorem a uživatelem, a to na bázi nepřímého zastoupení nositelů práv.

Dalším již predestřeným pohledem na kolektivní správu je **vztah mezi kolektivním správcem a uživateli**. Protože právě v souvislosti s uceleným katalogem děl je hlavní činností kolektivního správce nabízet tento katalog prostřednictvím licenčních oprávnění potenciálním uživatelům a inkasovat od nich odměnu spojenou s užitím zastupovaných děl. Zde tkví hlavní výhoda kolektivní správy, a sice jistý profesionální aparát, který nejenže uděluje souhlas k užití, ale rovněž i toto užití monitoruje, inkasuje odměny a případně i vymáhá nároky autorů plynoucí z neoprávněného užití jejich děl. Taková funkce kolektivní

⁷¹ Nehledě na fakt, že v případech zejm. tzv. povinné kolektivní správy zastupuje kolektivní správce v rámci udělených oprávnění práva ke všem dílům v rámci jím kolektivně spravovaných práv

⁷² V současnosti takto vyvíjí činnost v České republice například kolektivní správce Dilia, který má za tímto účelem zřízenou i zvláštní agenturu.

správy je nezastupitelná jakoukoliv profesní organizací a jedině takto lze dosáhnout efektivní a hospodárné ochrany autorských práv.

Při pohledu na povahu a činnost kolektivní správy je třeba ještě v kostce popsat i třetí rovinu kolektivní správy, a tedy **vztah mezi kolektivním správcem a státem**. Kolektivní správci jsou totiž pověřováni i k jistým činnostem, které nemohou vykonávat jiné subjekty než kolektivní správci, a je proto více než vhodné, aby stát na jejich činnost dohlížel. Mezi tyto činnosti patří například zastupování i těch nositelů práv, kteří nejsou tímto kolektivním správcem smluvně zastoupeni, a dokonce nemusejí mít ani možnost toto zastupování vyloučit. Jedná se tak o případy tzv. povinné kolektivní správy⁷³ a rozšířené kolektivní správy⁷⁴, kterým je v této kapitole věnován samostatný oddíl. Neméně podstatným aspektem kolektivní správy, který částečně vybočuje ze soukromoprávní roviny, je časté zakotvení legálního monopolu v rámci její činnosti.⁷⁵ Tím je pro určitou skupinu práv pověřen k výkonu kolektivní správy pouze jeden subjekt, jenž má přirozeně dominantní postavení a jehož pozice je pro dané odvětví značně posílena.⁷⁶ I z těchto důvodů stát vykonává dohled nad kolektivními správci a jsou mu ze zákona svěřeny explicitní kontrolní a sankční prostředky, které napomáhají zajistit řádný a spravedlivý výkon kolektivní správy. Je tedy na státu, resp. legislativě, aby byl precizně upraven systém kolektivní správy, činnost správců a kontrola jejich činnosti, a to nejen v rámci orgánu vykonávajícím dohled nad kolektivními správci, ale i v rámci zachování hospodářské soutěže.⁷⁷ Proto je i význam vztahu mezi kolektivním správcem a státem postaven na rovinu výše uvedeným vztahům s autory a uživateli.

⁷³ U nás zakotvena v § 96 AutZ

⁷⁴ U nás zakotvena v § 101 odst. 9 AutZ

⁷⁵ Tato otázka je v současnosti řešena před SDEU v rámci řízení o předběžné otázce sp.zn.: C-351/12

⁷⁶ Takto funguje systém kolektivní správy například v Rakousku, Maďarsku, Polsku, Slovensku nebo České republice. Naopak monopolní postavení kolektivního správce není zakotveno například v USA, Velké Británii či Německu.

⁷⁷ Například v rámci jednání ve vzájemné shodě či zneužití dominantního postavení.

2.2 DRUHY VÝKONU KOLEKTIVNÍ SPRÁVY

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, kolektivní správce je v současné právní úpravě právnická osoba, která za účelem správy určité kategorie autorských a s nimi souvisejících práv získá oprávnění od veřejnoprávní autority a na základě tohoto oprávnění vykonává okruh v této práci definovaných činností. V rámci historického vývoje existují dva základní druhy výkonu kolektivní správy. Jedná se o **dobrovolnou kolektivní správu**, kdy je kolektivní správce v postavení zástupce, který jedná pouze za ty nositele práv, které zastupuje buďto přímo smluvně s daným nositelem práv, či prostřednictvím smlouvy se zahraničním kolektivním správcem. Výjimkou z tohoto pravidla jsou případy, kdy kolektivní správce uděluje souhlas k užití zastupovaných děl prostřednictvím hromadné licenční smlouvy dle § 101 odst. 9 AutZ, resp. v režimu tzv. **rozšířené kolektivní správy**. V rámci něj totiž uděluje kolektivní správce souhlas i za smluvně nezastupované nositele práv. Ti jsou však oprávnění účinky kolektivní správy vůči uživateli vyloučit. Druhým modelem výkonu kolektivní správy je režim tzv. **povinné kolektivní správy**, kdy v těchto případech kolektivní správci jednájí v mezích oprávnění za všechny nositele daných práv, a ti ani nemají možnost účinky povinné kolektivní správy vyloučit. Jak bude popsáno níže, § 23 AutZ upravuje právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání, které sice spadá pod režim rozšířené kolektivní správy, avšak vzhledem ke skutečnosti, že nositelé práv nemohou v tomto případě vyloučit účinky rozšířené kolektivní správy, spadá toto právo de facto pod režim povinné kolektivní správy. Níže jsou jednotlivé modely výkonu kolektivní správy blíže popsány.

2.2.1 Dobrovolná kolektivní správa

System dobrovolné kolektivní správy je nejčastější model zastoupení kolektivním správcem a je to rovněž model, který stojí čistě na soukromoprávním oprávnění ze strany příslušného nositele práv pro kolektivního správce. Ve své nejjednodušší podobě se zde činnost kolektivního správce může krýt i s činností uměleckých agentur, které rovněž zastupují smluvním pověřením taxativně vypočtené nositele práv, resp. umělce.⁷⁸ Proto je také dobrovolná kolektivní správa často nazývána rovněž jako smluvní.

⁷⁸ Na ně se však pochopitelně neuplatní ustanovení o kolektivní správě.

V případech užití spadajícího pod uvedený model dobrovolné kolektivní správy, kdy uživatelé užívají autorská díla nezastupovaná kolektivním správcem, byť bez příslušného oprávnění, nemá kolektivní správce žádné oprávnění požadovat uzavření licenční smlouvy za takové užití, popř. vymáhat jakékoliv odměny či bezdůvodné obohacení za neoprávněné užití těchto děl a uživatel je povinen získat souhlas k užití od všech příslušných nositelů práv k dílům, která hodlá užít.⁷⁹

Typickým příkladem takového užití je živé provozování děl dle § 19 AutZ, avšak nikoliv v případech nevhodného provozování děl, které nesleduje svým účelem dosažení alespoň nepřímého hospodářského prospěchu.⁸⁰ V uvedeném případě mohou vznikat situace, kdy, jsou-li živě provozována hudební díla, vzniká jejich uživateli povinnost 10 dnů před konáním produkce ohlásit příslušnému kolektivnímu správci pořádání produkce a dodat mu seznam děl včetně jmen autorů.⁸¹ Zde však může jeho povinnost vůči kolektivnímu správci končit, jelikož kolektivní správce obligatorně zjišťuje, zdali je vůbec oprávněn vystupovat jménem autorů, jejichž díla mají být užita, a v případě, kdy tomu tak není, není provozovatel takové produkce povinen uzavírat s kolektivním správcem licenční smlouvu.

Na druhou stranu má však takový provozovatel stále povinnost mít souhlas k užití děl přímo od nezastupovaných nositelů práv. Paradoxně vůči autorům již zmíněnou ohlašovací povinnost nemá a nezastupovaní autoři se tak o užití jejich děl nemusejí vůbec dozvědět. V rámci nastíněného příkladu je zapotřebí uvést také jinou mezeru v zákoně s tím související. Současná povinnost ohlašovat užitá díla kolektivnímu správci není stížena žádnou sankcí, a proto v případě, kdy provozovatel takto neučiní, je důkazní břemeno na straně kolektivního správce, který je tak povinen zjistit užitý repertoár, což nemusí být vždy jednoduchá a často i uskutečnitelná činnost.⁸²

⁷⁹ Specifickou situací jsou případy, kdy nositel práv sice zastupován není, avšak jeho díla jsou vázána smlouvou se zastupovaným nakladatelem, a proto zde uživatel těchto děl musí mít souhlas od příslušného kolektivního správce, a to neohledně na skutečnost, zdali je nositel autorských práv zastupován, či nikoliv.

⁸⁰ Takové užití totiž spadá pod režim rozšířené kolektivní správy dle § 101 odst. 9 písm. g) AutZ.

⁸¹ Tato povinnost je uvedena v § 100 odst. 5 AutZ.

⁸² Až do roku 2005 existovala v AutZ zákonná domněnka, že uživatel, který nedoloží seznam užitých děl, bude brán za uživatele děl chráněných kolektivním správcem. Tato domněnka však byla novelou č. 81/2005 Sb. ze zákona odstraněna.

2.2.2 Rozšířená kolektivní správa

Druhým systémem, na kterém může fungovat systém kolektivní správy, je systém tzv. rozšířené kolektivní správy.⁸³ Ten spočívá v udělování souhlasu kolektivním správcem k užití předmětů ochrany nejen za jím smluvně zastupované nositele práv, ale i za smluvně nezastupované. Smysl tohoto systému bývá často chybně chápán jako prostředek k posílení moci kolektivních správců. Jeho pravý význam však tkví v posílení právní jistoty pro samotné uživatele předmětů ochrany, resp. provozovatele. Těm je tak poskytnuta záruka, že v případech spadajících pod režim rozšířené kolektivní správy postačuje k užití předmětů ochrany získat licenční oprávnění pouze od příslušného kolektivního správce, popř. od příslušných kolektivních správců.⁸⁴ **Získáním takového oprávnění je uživatel oprávněn užívat všechna daná díla spadající do činnosti daného správce, neohledně na fakt, jestli jsou jím smluvně zastupovaná či nikoliv.** Tím je uživatelům značného počtu děl usnadněna činnost při získávání souhlasu k jejich užití a mohou uzavřít pouze jedinou hromadnou licenční smlouvu s kolektivním správcem daného druhu děl.

Specifickým znakem rozšířené kolektivní správy je možnost nositelů práv vyloučit její účinky a vyhradit si tak právo rozhodovat, zdali a za jakých podmínek udělí souhlas k užití, či nikoliv. Toto vyloučení účinků je svojí povahou jednostranný právní úkon a musí být učiněno jak vůči uživateli, tak vůči kolektivnímu správcovi. Možnost vyloučení účinků rozšířené kolektivní správy se vztahuje na všechny případy užití spadající pod tento druh kolektivní správy, vyjma provozování rozhlasového a televizního vysílání dle § 23 AutZ. V případě tohoto druhu užití nejsou ze zákona nositelé práv oprávněni vyloučit účinky rozšířené kolektivní správy, a proto zde kolektivní správa prakticky splývá se systémem povinné kolektivní správy. V praxi spornou otázkou může být platnost licenční smlouvy v rámci provozování dle § 23 AutZ udělené samotným autorem. Nasnadě je pak logická úvaha nad absolutní neplatností takového úkonu, a to pro jeho rozpor se zákonem dle § 39 ObčZ.⁸⁵

Kolektivní správce je pak při rozúčtování odměn pro smluvně nezastupované nositele práv povinen přihlížet, pouze k těm z nich, kteří se u něj za tímto účelem přihlásili k evidenci

⁸³ Do českého práva byl tento systém zaveden až současným AutZ a konkrétně jej upravuje § 101 odst. 9 AutZ.

⁸⁴ Například v případě provozování rozhlasového a televizního vysílání podle § 23 AutZ, které spadá pod režim rozšířené kolektivní správy, je nezbytné získat licenční oprávnění od kolektivního správce hudebních děl, správce divadelních, audiovizuálních a literárních děl, správce obrazové složky audiovizuálních děl, správce děl zvukařů a správce děl výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů.

⁸⁵ resp. § 580 NOZ

a dále je povinen vyzvat k evidenci ty, pro které odměny vybral a kteří mu jsou známi.⁸⁶ Tím pádem nositelé práv k užitým dílům, jejichž práva kolektivní správce smluvně nezastupuje, popř. kteří se ani nepřihlásili k evidenci, nemohou vůči kolektivnímu správci uplatňovat nárok na vyplacení autorských odměn. Na druhou stranu ti, kteří se u kolektivního správce řádně evidovali⁸⁷, jsou oprávněni požadovat po kolektivním správci vyplacení autorských odměn, a to v obecné promlčecí době ve smyslu § 101 ObčZ.⁸⁸

Do režimu rozšířené kolektivní správy **spadají následující druhy užití**: provozování uměleckých výkonů ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům⁸⁹ nebo provozování takových zvukových záznamů; nedivadelní provozování hudebních děl s textem či bez textu ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům; rozhlasové nebo televizní vysílání určitého druhu děl; provozování rozhlasového nebo televizního vysílání určitého druhu děl, uměleckých výkonů, zvukových záznamů nebo zvukově obrazových záznamů; půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla s výjimkou počítačového programu nebo půjčování díla nebo výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a půjčování takových záznamů; díla zahrnující i zhotovení rozmnoženiny zveřejněného díla knihovnou jednotlivcům ze strany veřejnosti na požádání podle § 18 odst. 2 AutZ pro účely výzkumu a soukromého studia, nikoliv však počítačových programů, zvukových a zvukově obrazových záznamů, vydaných notových záznamů díla hudebního či hudebně dramatického a děl, která jsou předmětem licenčních smluv, nebo jestliže to nositel práva zakázal; a živé nedivadelní provozování díla, pokud provozování díla nesměřuje k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.⁹⁰

Z hlediska zaměření tématu této práce, kterým je kolektivní správa autorských práv pro práva k dílům hudebním, lze konstatovat, že se rozšířená kolektivní správa uplatní v případě nedivadelního provozování děl ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům, k rozhlasovému a televiznímu vysílání děl, k provozování rozhlasového a televizního vysílání, k půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, dále

⁸⁶ viz. § 101 odst. 10 AutZ

⁸⁷ Např. ve smyslu § 6 AutZ.

⁸⁸ Pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Stejně tak i dle § 629 NOZ, avšak strany jsou oprávněny si ujednat i kratší lhůtu.

⁸⁹ Za zvukový záznam vydaný k obchodním účelům se pak dle § 72 odst. 2 AutZ rozumí zvukový záznam, jehož rozmnoženiny jsou rozšiřovány prodejem, nebo který je oprávněně veřejnosti sdělován podle § 18 odst. 2 AutZ.

⁹⁰ Výčet druhů užití spadajících pod rozšířenou kolektivní správu je stanoven § 101 odst. 9 AutZ.

pak v případě zpřístupňování díla zahrnující i zhotovení rozmnoženiny zveřejněného díla, knihovnou, jednotlivcům ze strany veřejnosti na požádání podle § 18 odst. 2 AutZ pro účely výzkumu a soukromého studia a v případě živého nedivadelního provozování díla, pokud provozování díla nesměřuje k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.

2.2.3 Povinná kolektivní správa

Posledním druhem kolektivní správy z hlediska rozsahu zastupování je systém povinné kolektivní správy. Jedná se o taxativně vymezený okruh autorských majetkových práv, v rámci nichž mají kolektivní správci vůči uživatelům nejsilnější postavení. V souvislosti s výkonem těchto druhů práv nemají ani uživatelé ani nositelé příslušných práv jinou možnost, než strpět jejich výkon prostřednictvím příslušných kolektivních správců. Toto omezení autonomie vůle nositelů práv vyplývá především z povahy práv povinně spravovaných. Ta často buď takřka neumožňuje individuální správu, či z pohledu uživatelů nelze spolehlivě zjistit, které předměty ochrany ve skutečnosti užijí. Na základě výše uvedeného je proto ze zákona kogentně stanovena povinná kolektivní správa těchto práv prostřednictvím příslušného kolektivního správce.⁹¹ **Nositelé práv tak ani nemají možnost sami udělovat souhlas prostřednictvím licenčních smluv a veškeré takové jednání by bylo neplatné pro rozpor se zákonem.** Na zinkasované autorské odměny ze strany nositelů práv by se pohlíželo jako na bezdůvodné obohacení, jelikož jedinými subjekty oprávněnými k výkonu činnosti v této oblasti jsou kolektivní správci.⁹²

Co se týče rozsahu zastupování i nositelů práv zastupovaných ze zákona, platí zde stejná pravidla jako v případě výše uvedené rozšířené kolektivní správy, a sice že kolektivní správce při rozúčtování vybraných autorských odměn přihlíží pouze k těm nositelům práv, které smluvně zastupuje, či kteří se mu přihlásili k evidenci. Tyto subjekty jsou rovněž v obecné tříleté promlčecí lhůtě oprávněny se u příslušného kolektivního správce přihlásit k vyplacení zinkasovaných odměn. Rozdíl oproti rozšířené kolektivní správě tkví zejména co do nároků, které kolektivní správce zastupuje. Smluvně nezastupovaní nositelé práv jsou totiž oprávněni

⁹¹ Konkrétně pak v § 96 odst. 2 AutZ.

⁹² K tomu blíže Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 758.

domáhat se prostřednictvím kolektivního správce nejen zinkasovaných odměn, ale i bezdůvodného obohacení a náhrady škody.

Dle současné úpravy je povinně kolektivně spravované právo na odměnu za užití uměleckého výkonu, zaznamenaného na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání; za užití zvukového záznamu, vydaného k obchodním účelům, vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání; za zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu nebo jiného záznamu přenesením jeho obsahu pomocí přístroje na nenahraný nosič takového záznamu; za zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby pomocí přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin na papír nebo podobný podklad, a to i prostřednictvím třetí osoby; za opětný prodej originálu díla uměleckého; a za půjčování originálu nebo rozmnoženiny vydaného díla podle § 37 odst. 2 AutZ. Dále je kolektivně spravované právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla, či výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam; a právo na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový nebo na zvukově obrazový záznam, s výjimkou takových výkonů, jejichž zvukový záznam byl vydán k obchodním účelům, a dále práva na užití kabelovým přenosem zvukově obrazových záznamů a zvukových záznamů jiných než vydaných k obchodním účelům; a dále s výjimkou případů, kdy právo na kabelový přenos vykonává vysílatel ke svému vlastnímu vysílání, bez ohledu na to, zda jde o jeho vlastní práva nebo o práva, která vykonává na základě licenční smlouvy uzavřené s nositelem práva.⁹³

Zvláštní pozornost je v případě povinné kolektivní správy věnována kabelovému přenosu děl dle § 22 odst. 2 AutZ a s tím souvisejícím právům. Každá osoba, již vznikne oprávnění ke kabelovému přenosu podle zvláštních právních předpisů, je dle § 96 odst. 4 AutZ povinna o tom uvědomit příslušné kolektivní správce ve lhůtě 15 dnů ode dne vzniku takového oprávnění.⁹⁴

⁹³ Viz. § 96 odst. 1 AutZ

⁹⁴ Tímto zvláštním předpisem je zák. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

Z hlediska zaměření tématu této práce, kterým je kolektivní správa autorských práv pro práva k dílům hudebním, se povinná kolektivní správa uplatní pouze v případě práva na odměnu za zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu, práva na odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a práva na užití kabelovým přenosem děl.

2.3 INSTITUCIONÁLNÍ FUNGOVÁNÍ KOLEKTIVNÍ SPRÁVY V ČR

Pro podrobnější popis konkrétního výkonu kolektivní správy je třeba závěrem druhé části této práce definovat základní institucionální aspekty kolektivní správy v ČR, resp. práva a povinnosti kolektivních správců a nejběžnější prostředky k výkonu kolektivní správy. Teprve na základě tohoto rozboru lze lépe porozumět jednotlivým postupům a vnitřním mechanismům fungování kolektivní správy a jejího výkonu.

V rámci této kapitoly budou nejprve rozebrána základní práva a povinnosti kolektivních správců a jejich institucionální zakotvení v souvislosti s tzv. legálním monopolem. Dále budou rozebrány možnosti přenesení výkonu kolektivní správy na jiné subjekty a systém smluv o zastupování s příslušnými nositeli práv. Závěr této kapitoly bude věnován licenčním smlouvám, kterými kolektivní správci opravňují nositele práv k užití jím zastupovaných děl a obranným prostředkům vůči subjektům, jež odmítají plnit své zákonné povinnosti a získat souhlas k jejich užití.

2.3.1 Základní povinnosti kolektivního správce

Kolektivní správa je svým zaměřením a svým postavením natolik specifickou činností, že je k jejímu výkonu zapotřebí získání oprávnění od Ministerstva kultury ČR. Jedině tomu je umožněno jednostranným správním aktem oprávnit určitý subjekt k výkonu kolektivní správy. Subjekt, jenž hodlá získat příslušné oprávnění, pak musí zcela splňovat zákonem stanovená kritéria. Základním z nich je podmínka, že kolektivním správcem smí být pouze právnická osoba, která sdružuje nositele práv a která má výkon kolektivní správy jakožto hlavní předmět činnosti, a která není podnikatelským subjektem.⁹⁵ Na základě této teze se pak jako ideální právní forma kolektivního správce jeví zejména občanské sdružení založené dle zák. č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, avšak zákon nevylučuje ani jiné formy jako např. družstvo dle § 221 ObchZ, společnost s ručením

⁹⁵ Novelou č. 168/2008 Sb. byla odstraněna podmínka, aby právnická osoba měla sídlo na území České republiky. Tato podmínka se ukázala být v rozporu v právem Evropské unie, a proto byla na základě podnětu Evropské komise ze zákona vypuštěna.

omezeným dle § 105 ObchZ, akciovou společností dle § 154 ObchZ, či jinou právnickou osobu založenou dle cizího právního řádu.⁹⁶

Proces udělení oprávnění je pak standardním správním řízením, které se zahajuje na žádost potenciálního kolektivního správce. Tato žádost musí obsahovat zákonem předepsané náležitosti⁹⁷ a žadatel je povinen k ní přiložit zejména návrh vzorové smlouvy s nositeli práv, návrh rozúčtovacího řádu, seznam smluvně zastupovaných nositelů práv, předpokládané výnosy včetně plánovaného sazebníku odměn. Ministerstvo je ze zákona povinno rozhodovat o žádostech do 90ti dnů od jejich podání. Při splnění všech zákonem stanovených podmínek má žadatel na udělení oprávnění právní nárok.⁹⁸ Na druhou stranu je udělení oprávnění mimo zákonem stanovené podmínky vázáno i na správní uvážení, jelikož dle § 98 odst. 6 písm. d) AutZ Ministerstvo udělí oprávnění pouze tomu žadateli, který splňuje předpoklady pro zajištění řádného výkonu kolektivní správy, přičemž zkoumání takových předpokladů je předmětem správního uvážení daného orgánu.⁹⁹

Žádné další zvláštní oprávnění než výše uvedené, např. v rámci živnostenského podnikání již není k výkonu kolektivní správy třeba. *„Kolektivní uplatňování autorských či jiných práv v rámci legálního rozsahu stanoveného autorským zákonem pro výkon kolektivní správy, nicméně bez oprávnění uděleného Ministerstvem kultury, není kolektivní správou práv ve smyslu autorského zákona. Autorský zákon však za výkon takové činnosti nestanoví žádnou sankci. Nejedná se ani o přestupek či o tzv. jiný správní delikt na úseku autorského práva, ani o trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi ve smyslu 270 TrZ, neboť nejde o „zásah“ do práva dle autorského zákona. Takové jednání však může přinášet případné důsledky vyplývající z práva na ochranu hospodářské soutěže (srov. zák. č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže), práva proti nekalé soutěži (§ 44 a násl. ObchZ), práva živnostenského (srov. zejm. ust. § 61 ŽZ), či práva trestního (srov. např. trestný čin neoprávněného podnikání dle § 151 TrZ) apod.“*¹⁰⁰

⁹⁶ V současnosti mají všichni kolektivní správci působící na území České republiky status občanského sdružení, přičemž od 1.1.2014 budou dle § 3045 NOZ považovány za spolky dle § 214 a násl. NOZ.

⁹⁷ Dle § 98 odst. 2 AutZ by měla žádost obsahovat identifikační údaje žadatele jako název, sídlo apod., uvedení statutárního orgánu, vymezení práv, která mají být kolektivně spravována, a pokud jde o díla, tak i vymezení jejich druhu.

⁹⁸ To však platí jen pro jednotlivé předměty ochrany, jelikož k týmž předmětům ochrany nemůže být dle § 98 odst. 6 písm. c) AutZ uděleno oprávnění více subjektům (viz. následující kapitola).

⁹⁹ K tomu blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. května 2013 sp.zn.: 30 Cdo 177/2013

¹⁰⁰ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 763 – 764.

Kolektivní správce, který je držitelem platného oprávnění k výkonu činnosti, je dále vázán řadou povinností, jež musí dodržovat a v případě, kdy takto nebude činit, je Ministerstvo kultury oprávněno k užití sankčních prostředků včetně pokut a k odejmutí uděleného oprávnění.

Základní povinností kolektivního správce je **vykonávat kolektivní správu osobně** a jako hlavní předmět činnosti. Uvedená podmínka však obsahuje několik výjimek, jimiž je kolektivním správcům umožněno přenášet výkon kolektivní správy na jiné.

Prvním z těchto případů je přenesení výkonu na zahraničního kolektivního správce, aby tuzemského kolektivní správce zastupoval v rámci svého zahraničního teritoria.¹⁰¹ Takto kolektivní správci činí zejména na základě **recipročních smluv**, přičemž zahraniční kolektivní správce zpravidla ve stejném rozsahu pověřuje výkonem kolektivní správy tuzemského kolektivního správce.

Druhou výjimkou z osobního výkonu kolektivní správy je **pověření jiného tuzemského kolektivního správce zastupováním** při výkonu kolektivní správy v případech, kdy je takovéto přenesení účelné.¹⁰² V případě, kdy přenesení výkonu nebude účelné, jednalo by se o neplatnou smlouvu pro rozpor se zákonem dle § 39 ObčZ.¹⁰³ Pro oba kontrakty přenášející výkon kolektivní správy je pak dle § 97 odst. 6 AutZ vyžadována obligatorní písemná forma. Na základě této smlouvy je pověřený kolektivní správce povinen jednat svým jménem na účet oprávněného kolektivního správce a převést na něj všechny výnosy, které pro něj v rámci zastupování získal, a to po odečtení nákladů, které musel v rámci pověření účelně vynaložit.¹⁰⁴

Třetím případem či možná spíše modifikací druhého uvedeného případu přenesení výkonu kolektivní správy, jsou situace, kdy se s návrhem na uzavření licenční smlouvy, příp. s nárokem na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení, obrací na uživatele alespoň dva kolektivní správci.¹⁰⁵ Takový uživatel je oprávněn požadovat, aby si kolektivní správci

¹⁰¹ Viz. § 97 odst. 5 písm. a) AutZ

¹⁰² Viz. § 97 odst. 5 písm. b) AutZ

¹⁰³ resp. § 580 NOZ

¹⁰⁴ Jako příklad účelného výkonu kolektivní správy je v současnosti možno uvést smlouvu o pověření OSA zastupováním Dilia a OOA-S při výkonu práva na provozování televizního vysílání dle § 23 AutZ.

¹⁰⁵ Viz § 101 odst. 11 AutZ. Do 30.6.2013 platila úprava tohoto paragrafu, v rámci které mohli uživatelé požadovat společného zástupce jen v případech uzavření licenční smlouvy a současně v případech, kdy se na

určili **tzv. společného zástupce**, prostřednictvím kterého bude uzavřena společná licenční smlouva za všechny tyto správce, či prostřednictvím kterého budou mimosoudně vymáhány nároky kolektivních správců. Případné neustanovení společného zástupce znamená nemožnost užití sankčních prostředků, a sice požadování bezdůvodného obohacení ve výši dvojnásobku autorské odměny. Tím však nejsou dotčeny nároky na vydání bezdůvodného obohacení ve výši obvyklé odměny podle zvláštních právních předpisů.¹⁰⁶ Neustavením společného zástupce se kolektivní správci samozřejmě vystavují možnosti sankcí ze strany Ministerstva kultury ČR, jakožto orgánu vykonávajícího dohled nad kolektivními správci.

Mimo výše uvedenou zásadu osobního výkonu kolektivní správy jsou kolektivní správci především povinni v rámci uděleného oprávnění vždy postupovat **odborně a s péčí řádného hospodáře**. V rámci toho je kolektivní správce **povinen zastupovat každého nositele práv**, a to za rovných podmínek, vést rejstřík nositelů práv smluvně zastupovaných, popř. přihlášených k evidenci dle § 6 AutZ a zároveň i vést rejstřík předmětů ochrany, k nimž kolektivně spravuje práva, pokud mu jsou tyto předměty známy.¹⁰⁷ Při vykonávání výše uvedených povinností je kolektivní správce rovněž povinen dbát, aby nebyly zveřejněny osobní údaje nositelů práv, jež nejsou přímo třeba k vedení příslušných rejstříků. Za účelem rovného přístupu ke všem nositelům práv je kolektivní správce povinen již před získáním oprávnění vytvořit svůj rozúčtovací řád, na základě něž bude za rovných podmínek rozúčtovávat zinkasované příjmy.¹⁰⁸

Kolektivní správce má také **kontraktační povinnost vůči uživatelům** předmětů ochrany, popř. vůči osobám oprávněným zastupovat zájmy uživatelů, a to za přiměřených a rovných podmínek. Současně je kolektivnímu správci svěřena i povinnost inkasní, tedy povinnost vybírat v souladu se zákonem a smlouvami pro nositele práv odměny a případné příjmy z vydání bezdůvodného obohacení, rozdělovat je, vyplácet je v souladu s jeho rozúčtovacím řádem, a vést o těchto skutečnostech evidenci. V souvislosti s výše uvedenou povinností jsou kolektivní správci povinni zveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový

uživatele obrací více jak dva kolektivní správci. Taková situace se v praxi ukázala jako nepravděpodobná, jelikož se na kolektivního správce díky vzájemným pověřováním obraceli maximálně kolektivní správci dva.

¹⁰⁶ Dle § 100a odst. 2 AutZ, přičemž obecným předpisem je míněn § 451 ObčZ.

¹⁰⁷ V souvislosti s touto povinností je kolektivní správce rovněž povinen sdělit tomu, kdo o to písemně požádá, zda zastupuje nositele práv k určitému předmětu ochrany pro výkon určitého práva, a vydat o tom na žádost a náklady žadatele písemné potvrzení

¹⁰⁸ Zároveň však při rozúčtování musí reflektovat jiná zákonem stanovená pravidla jako povinnost podpory kulturně významných děl dle § 98 odst. 3 písm. c) AutZ, či obecná pravidla rozúčtování dle § 104 AutZ

přístup také své aktuální sazebníky odměn. Řádným postupováním dle sazebníku, který podléhá nejen úřední kontrole, ale i kontrole ze strany veřejnosti, je pak zároveň chráněn již zmíněný rovný přístup ke všem uživatelům.¹⁰⁹

V případě, že kolektivní správce zjistí porušení povinností uživatelů v souvislosti s užitím předmětů ochrany, je rovněž povinen **domáhat se vlastním jménem na účet zastupovaných nositelů práv nároku na náhradu škody, nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného užití předmětů ochrany, nároku na zdržení se neoprávněného výkonu práv**, vyjma případů, kdy je domáhání se uvedených práv nevhodné a neúčelné.

Z hlediska účetního jsou kolektivní správci povinni vyhotovovat do 30. června každého roku **výroční zprávu** o činnosti a hospodaření za uplynulý kalendářní rok, obsahující též auditorem ověřenou řádnou účetní závěrku a zprávu auditora, k nimž musí být umožněn přístup zastupovaným nositelům práv.¹¹⁰ Kolektivní správce je také povinen vytvářet **rezervní fond** z vybraných odměn a případných příjmů z bezdůvodného obohacení.

Co se týče **informační povinnosti vůči Ministerstvu kultury**, je kolektivní správce povinen poskytovat ještě více dokumentů potřebných ke kontrole jeho činnosti. Jedná se zejména o všechny změny v údajích uvedených v žádosti o udělení oprávnění včetně změn v osobě, která je statutárním orgánem, a dále je povinen poskytnout Ministerstvu kopii změny dokumentů přikládaných k žádosti o udělení oprávnění a všechny kolektivní smlouvy uzavřené kolektivním správcem do 15 dnů ode dne, kdy o to Ministerstvo požádá. Současně s tím je kolektivní správce povinen informovat Ministerstvo o všech významných soudních rozhodnutích, v nichž je stranou sporu.¹¹¹

Kolektivní správci jsou povinni ze zákona vykonávat svoji činnost **nevýdělečně**, přičemž si ze zinkasovaných příjmů mohou srážet pouze účelně vynaložené náklady na výkon kolektivní správy. Jak již bylo řečeno výše, uvedené se týká pouze činnosti v rámci výkonu kolektivní správy. Kolektivní správci jsou však mimo kolektivní správu oprávnění vykonávat

¹⁰⁹ Při stanovení výše sazeb podléhají kolektivní správci v určitých případech i dalším omezením zejména jako přihlídnutí k účelu užití, hospodářskému prospěchu, popř. specifikům místa užití dle § 100 odst. 6 AutZ, či počtu osob kterým jsou díla živě sdělována dle § 100 odst. 1 písm. h) číslo 4. AutZ

¹¹⁰ Nad to je kolektivní správce povinen zveřejňovat řádnou účetní závěrku včetně zprávy auditora bez zbytečného odkladu od jejího vyhotovení v Obchodním věstníku.

¹¹¹ Všechny výše uvedené povinnosti jsou obligatorně stanoveny § 100 odst. 1 AutZ.

i vedlejší činnost, která může pro kolektivního správce generovat zisk a kolektivní správce při výkonu takové činnosti vystupuje jako běžný podnikatelský subjekt. Jedinou podmínkou je, aby tato vedlejší činnost byla skutečně povahově vedlejší činností k výkonu kolektivní správy, a v případě že by tomu tak nebylo, hrozí kolektivnímu správci sankční opatření dozorujícího orgánu, tedy Ministerstva kultury.

Jak bylo uvedeno výše, kolektivní správci podléhají **dohledu Ministerstva kultury**. To je oprávněno na základě vlastních zjištění či vnějších podnětů zahájit s kolektivním správcem správní řízení. Kolektivní správce je pak ze zákona povinen poskytnout Ministerstvu součinnost při výkonu dohledu a na požádání mu dodat veškeré podklady, které jsou k výkonu této činnosti třeba. V případě zjištěných pochybení může být výsledkem tohoto řízení uložení povinnosti k nápravě závadného stavu, uložení pokuty, či odejmutí oprávnění v případech stanovených § 99 AutZ. Kolektivní správce je rovněž povinen nést náklady na výkon dohledu a v případě uložených pokut jsou tyto pokuty příjmem Státního fondu kultury.

Mimo uvedené Ministerstvo vykonává nad kolektivními správci obecný dohled **Úřad pro ochranu hospodářské soutěže**, resp. Evropské komise a vyloučeny nejsou rovněž ani trestněprávní postihy osob v případě **spáchání trestného činu**.¹¹²

Závěrem k uvedenému tématu je na místě upozornit i na některé **reálné praktiky** kolektivních správců, u nichž lze přinejmenším polemizovat o porušování zákonem stanovených povinností. Kolektivní správci totiž v rámci své činnosti často využívají externích obchodních společností. Tyto společnosti například vlastním jménem písemně oslovují provozovatele, přičemž v případě dotazů, změn smluv atd. odkazují přímo na své telefonní operátory a na své kontaktní adresy. Navíc tyto společnosti jako osoba pověřená kolektivním správcem osobně kontaktují provozovatele a vykonávají kontrolní činnost prostřednictvím svých zaměstnanců. Je nasnadě otázka, zdali tyto činnosti nemohou být považovány za výkon kolektivní správy prostřednictvím společnosti zapsané v obchodním rejstříku, jež nemá a ani nemůže mít oprávnění k výkonu kolektivní správy, a která podniká podle živnostenského zákona, a je tedy porušována zásada soustavného výkonu kolektivní správy vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, mimo rámec podnikání a nikoliv ziskově, jelikož příjmy vyinkasované externí obchodní společností samozřejmě představují zisk této

¹¹² Lze uvést např. trestného činu podvodu dle § 209 TrZ, či neoprávněného podnikání dle § 251 TrZ.

společnosti.¹¹³ Taková dedukce je pak logickým závěrem zejména při propojení se základní povinností kolektivního správce dle § 98 odst. 6 písm. d) AutZ stanovující, že se kolektivním správcem může stát pouze osoba, která prokáže, že splňuje předpoklady pro zajištění řádného výkonu kolektivní správy. Na základě výše uvedeného by kolektivním správcem měla být osoba, která za pomoci vlastních prostředků dokáže neefektivněji vykonávat základní činnosti kolektivního správce.¹¹⁴

2.3.2 Základní práva kolektivního správce

Kromě řady povinností, které musejí kolektivní správci plnit, jsou však nadáni i některými právy. Základní práva samozřejmě vyplývají z již zmíněného oprávnění ze strany Ministerstva kultury, avšak o těch je již pojednáno výše. Mimo ně mají kolektivní správci i specifická zákonem stanovená práva, která svojí povahou překračují rámec čistě soukromoprávního subjektu, kterými kolektivní správci nepochybně jsou, a která ukládají určitým subjektům zvláštní povinnosti výhradně vůči kolektivním správcům.

Dle § 100 odst. 3 AutZ jsou například všichni **uživatelé autorsky chráněných děl povinni umožnit zástupci kolektivního správce řádný výkon kolektivní správy a poskytnout mu informace potřebné pro výkon kolektivní správy.** Na základě tohoto bodu jsou uživatelé povinni umožnit oprávněným zástupcům kolektivního správce vstup do provozovny za účelem provedení kontroly a této kontrole nesmějí nijak bránit. Navíc jsou uživatelé povinni poskytnout i informace potřebné pro výkon kolektivní správy. Za takovou informaci může být považován např. údaj o období provozování, počet diváků či výše vstupného.

Další právo kolektivního správce vyplývá z § 100 odst. 4 AutZ, který stanoví, že všichni **provozovatelé jsou povinni poskytnout zástupci kolektivního správce údaje a součinnost potřebné pro určení totožnosti pořadatele hudební produkce.** Toto právo poskytuje kolektivnímu správci v případech, kdy provozovatel tvrdí, že není pořadatelem živé hudební produkce pořádané v jeho provozovně, prostředky ke zjištění pravého uživatele jím

¹¹³ Takovéto praktiky uplatňuje například kolektivní správce Intergram prostřednictvím společnosti Collectiveintelligence, a.s.

¹¹⁴ V tom je třeba spatřovat rozdíl oproti zcela běžnému zastoupení kolektivního správce advokátem v rámci soudního řízení při vymáhání jím spravovaných nároků, jelikož tato možnost přímo vyplývá z Ústavním pořádkem chráněnými právy na soudní a jinou právní ochranu.

zastupovaných děl. V takovém případě je totiž provozovatel povinen sdělit, komu svou provozovnu pronajal pro pořádání produkce. Do roku 2005 existovala v AutZ zákonná domněnka, že pokud provozovatel neoznačil jinou osobu, platilo, že byl považován za pořadatele, a tedy za uživatele odpovědného za získání souhlasu k užití děl. Toto ustanovení bylo ze zákona odstraněno a v současnosti nesplnění uvedené povinnosti není stíženo žádnou sankcí.¹¹⁵

Dalším právem vyplývajícím z činnosti kolektivního správce je oprávnění uvedené v § 100 odst. 5 AutZ, jež stanoví, že **všichni pořadatelé živých hudebních produkcí jsou povinni alespoň 10 dnů před produkcí zaslat kolektivnímu správci program produkce a seznam autorů a děl, která mají být provozována.** Tato povinnost platí u každé živé hudební produkce, nehledě na fakt, zdali budou na produkci užita díla nezastupovaných nositelů práv, díla volná, či díla zastupovaná kolektivním správcem. Podobně jako v předešlém odstavci platila do roku 2005 zákonná domněnka, že pokud pořadatel nedodal uvedený seznam, užil díla zastupovaná kolektivním správcem. Ta byla však v roce 2005 ze zákona vyjmuta a v současnosti nesplnění povinnosti není rovněž stíženo žádnou sankcí. Je proto na kolektivním správci, aby v rámci své činnosti zjišťoval, jaká díla byla na produkci užita, což v mnoha případech nemusí být zcela uskutečnitelné.

Kolektivní správci jsou povinni vykonávat svoji činnosti nevýdělečně a nesmí v rámci výkonu kolektivní správy generovat zisk. Jsou však oprávněni z vybraných příjmů odečítat **náklady, které byly účelně vynaloženy na výkon kolektivní správy.** Rovněž, jak již bylo řečeno, jsou kolektivní správci **oprávněni vedle kolektivní správy vykonávat i vedlejší činnost** jinou než výkon kolektivní správy.

Závěrem k této kapitole je třeba shrnout, že mimo výše uvedená specifická práva mají kolektivní správci i řadu dalších práv, která se však nikterak neodlišují od práv jiných soukromoprávních subjektů, a proto není účelné je dále rozebírat. K takovým základním právům patří např. právo vlastnit majetek a nakládat s ním, právo činit právní úkony, právo zřizovat jiné právnické osoby, či právo na ochranu ze strany veřejné moci.

¹¹⁵ Z čistě teoretického hlediska by se dalo uvažovat o odpovědnosti pořadatele za škodu způsobenou nesdělením skutečného pořadatele, tedy nesplněním zákonné povinnosti, jejímž důsledkem byla škoda vzniklá v rámci ušlého zisku zastoupeným nositelům práv, jejichž díla byla neoprávněně a bez příslušného souhlasu užita neznámou osobou.

2.3.3 Legální monopol v rámci fungování kolektivní správy

Jak již bylo uvedeno výše, v českém právu je institut kolektivní správy zakotven na bázi legálního monopolu. Ten je konkrétně stanoven v § 98 odst. 6 písm. c) AutZ, jenž stanoví, že Ministerstvo udělí oprávnění žadateli pouze za předpokladu, že *"pro výkon téhož práva ve vztahu k těmž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k těmž druhu díla, nemá oprávnění již jiná osoba"*. K těmž předmětům ochrany proto nelze vykonávat na území ČR kolektivní správu více kolektivními správci. Toto pravidlo bylo do českého autorského práva zakotveno až současným AutZ, a to přesto, že na území ČR fakticky platilo od doby vzniku samostatného státu.¹¹⁶ Je však otázka, zdali je zakotvení legálního monopolu v rámci systému kolektivní správy v souladu či v rozporu se základní zásadou EU, a sice se zásadou volného pohybu služeb, která je podrobně vymezena v tzv. směrnici o službách.¹¹⁷

Tato otázka vyústila v na první pohled bagatelním sporu vedeném u Městského soudu v Praze¹¹⁸ až k vydání **nálezů Ústavního soudu**¹¹⁹, který uvedl, že *„nelze jednoznačně vyloučit, že kolektivní správa nemůže být považována za službu ve smyslu čl. 56 a násl. Smlouvy o fungování EU (bod 21) a že činnost kolektivního správce práv nemůže mít dopad na hospodářskou soutěž v rámci EU ve smyslu čl. 101 a násl. Smlouvy o fungování EU.“* Tento závěr Ústavního soudu je opřen o ustanovení uvedené směrnice, které stanoví, že *„jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř EU pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb.“* Za služby se pak podle této směrnice pokládají *„výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob.“* Svůj závěr Ústavní soud odůvodnil tím, že *„byť se jedná o vztah mezi příjemcem a poskytovatelem služby v rámci jednoho členského státu, městský soud se nijak nevypořádal se stěžovatelovou argumentací, že mu bylo bráněno ve volném přijímání služeb od poskytovatelů z jiných členských států (bod 4). Z rozsudku SDEU ve věci Greenwich Film Production proti Sociétés des Auteurs, Compositeurs et Éditeurs (SACEM) a Sociétés des Éditions Labrador (sp. zn. 22/79) přitom vyplývá, že kolektivní správa autorských práv naplňuje znaky služby (jeho bod 11)...*

¹¹⁶ Dříve byl legální monopol zakotven pouze prováděcím právním předpisem, konkrétně vyhláškou č. 241/1991 Sb., o výhradním oprávnění některých organizací zastupujících autory nebo výkonné umělce.

¹¹⁷ Směrnice č. 2006/123/ES, o službách na vnitřním trhu, ze dne 12.12.2006

¹¹⁸ Jednalo se o spor mezi kolektivním správcem Intergram a provozovatelem restauračního zařízení o zaplacení částky 9.096,40 Kč za neoprávněné užití kolektivním správcem chráněných předmětů ochrany

¹¹⁹ Konkrétně pak nález č. II ÚS 1658/11 ze dne 29.11.2011

...Je též otázkou, zda v případě, že lze daný vztah chápat jako vztah příjemce a poskytovatele služby, nejde omezení volného pohybu služeb národní úpravou za hranici toho, co je nezbytné pro ochranu duševního vlastnictví, resp. pro ochranu majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským ve smyslu ust. § 95 odst. 1 autorského zákona.“ Ústavní soud rovněž konstatoval, že postavení kolektivních správců v ČR může být také považováno v rozporu s evropským právem na ochranu hospodářské soutěže, konkrétně pak s čl. 102 a násl. Smlouvy o fungování EU, který stanoví, že „s vnitřním trhem je neslučitelné, a proto zakázané, pokud to může ovlivnit obchod mezi členskými státy, aby jeden nebo více podniků zneužívaly dominantního postavení na vnitřním trhu nebo jeho podstatné části.“

Na základě rozhodnutí Ústavního soudu se na SDEU paradoxně neobrátil Městský soud v Praze, ale Krajský soud v Plzni, jenž spojil žádost o posouzení předběžné otázky ohledně legálního monopolu rovněž s otázkou souladu výjimky pro zdravotnická zařízení uvedené ve větě třetí § 23 AutZ, která byla u něj aktuálně řešena a jejíž rozpor s právem EU je rovněž nejistý.¹²⁰ Konkrétní znění položené otázky v rámci legálního monopolu pak zní: *„Je třeba článek 56 a následující a článek 102 Smlouvy o fungování Evropské unie (potažmo článek 16 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. 12. 2006 o službách na vnitřním trhu) vykládat tak, že brání v aplikaci vnitrostátní právní úpravy, která vyhrazuje výkon kolektivní správy autorských práv na území státu pouze jednomu (monopolnímu) kolektivnímu správci autorských práv, a tím neumožňuje příjemci služby volný výběr kolektivního správce z jiného státu Evropské unie?“¹²¹*

V rámci této problematiky je třeba také zmínit, že i přes poměrně jednostranný názor Ústavního soudu je otázka povahy činnosti kolektivního správce značně nejasná, jelikož **pokud by byl kolektivní správce skutečně považován za poskytovatele služeb, a tedy za soutěžitele, měl by mít možnost vybírat si, kteří nositelé práv jsou lukrativní pro zastupování, a u kterých není zastupování výnosné. Rovněž by byla nelogická podmínka poskytování „služeb“ kolektivním správcem nikoliv za účelem podnikání a nikoliv za účelem dosažení zisku, jelikož na kolektivního správce by se mělo pohlížet jako na**

¹²⁰ Jednalo se o řízení OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. proti Léčebným lázním Mariánské Lázně, a.s. sp.zn.: 19 C 61/2011, jemuž bude v této práci věnována zvýšená pozornost v kapitole o kolektivní správě při výkonu práva na provozování rozhlasového a televizního vysílání dle § 23 AutZ.

¹²¹ Žádost Krajského soudu o rozhodnutí o předběžné otázce byla v roce 2012 zaslána SDEU, který ji zaevidoval pod sp.zn.: C-351/12

kteréhokoliv jiného soutěžitele. Tím by se činnost kolektivních správců podobala spíše činnosti nakladatelské a v zásadě by pak postrádala smysl. I při rozebrání smyslu kolektivní správy lze dospět k názoru, že její monopol zaručuje uživatelům děl snadný přístup k ucelenému repertoáru děl a snadnější poskytování služeb spojených s jejich užitím. Zde je pak myšleno poskytování služeb samotnými uživateli, nikoliv kolektivními správci.

Z mezinárodního pohledu je zákonný monopol kolektivní správy v národních legislativách členských zemí odůvodněn také územními specifiky diferencujícími kolektivní správce přiměřeně podmínkám, ve kterých v důsledku těchto rozdílů působí. Je na místě konstatovat, že jazyková, kulturní a jiná bariéra, či charakteristika uživatelů omezuje použitelnost některých repertoárů kolektivních správců na jiných územích. Kolektivní správci s repertoárem tvořícím v evropských poměrech jazykově minoritní část nemohou nabídnout na jiných územích stejně atraktivní repertoár jako kolektivní správci spravující repertoár užívaný celoevropsky. Odstranění územního omezení by tak mohlo přivodit existenční problémy středních a menších kolektivních správců, což by zásadním způsobem vedlo k diskriminaci jimi spravovaných děl potažmo jejich autorů oproti dílům užívaným celoevropsky. Taková situace by však byla v naprostém rozporu s politikou kulturního rozvoje a rozmanitosti EU.

Rovněž je třeba zmínit, že je nutné odlišovat povahu činnosti kolektivního správce ve vztahu k nositelům jím spravovaných práv a ve vztahu k jejich uživatelům. Pokud již byla někdy činnost kolektivního správce definována jako poskytování služeb, bylo tak vždy pouze ve vztahu k jím zastupovaným nositelům práv a nikoliv ve vztahu k uživatelům těchto děl.

Závěrem k této problematice zbývá konstatovat, že rozhodnutí SDEU v rámci kolektivní správy bude skutečně klíčové pro řadu zemí, kde monopol právně existuje a může mít zásadní vliv pro možnou povahu kolektivní správy v budoucnosti. Nápovědou k tomu může být i **rozhodnutí Tribunálu SDEU ve věci CISAC vs. Evropská komise**¹²², kde lze analogicky užít odůvodnění tohoto rozsudku i na monopolní postavení kolektivních správců. V tomto rozhodnutí Tribunál vyslovil názor, že nelze dovodit, jak by mohli kolektivní správci vedle sebe fungovat na jednom území jako konkurenti, kteří bojují o uživatele a zároveň jako subjekty, které si vzájemně sdílejí repertoár prostřednictvím recipročních smluv. Vedle toho argumentu Tribunál dodává, že je rovněž nepředstavitelné, pokud by v rámci řádného výkonu

¹²² Rozhodnutí Tribunálu SDEU č. T-442/08

kolektivní správy vykonával jeden správce aktivní dohled nad řádným vypořádáváním závazků vyplývajících z autorskoprávních vztahů a v případě, kdy objeví subjekt neplnící své povinnosti a užívající díla bez příslušného oprávnění, mohl takovýto subjekt uzavřít licenční smlouvu s jiným správcem, jehož sazby budou nižší, jelikož nevykonává aktivní dohled nad jistým územím a jehož náklady na pokrytí činnosti z kolektivní správy nejsou tak vysoké jako u aktivního správce. Absurdní by byla tato situace i z toho pohledu, že náklady na dohled ze strany kolektivního správce by byly hrazeny z prostředků vybraných kolektivním správcem v jiném případě. Vedle výše uvedeného rozhodnutí je třeba uvést i ne zcela jednoznačný názor generální advokátky SDEU na otázku monopolního postavení. Dle ní sice směrnice o službách nebrání aplikaci vnitrostátní právní úpravy, která zakotvuje monopol kolektivní správy, avšak Smlouva o fungování Evropské unie takové právní úpravě může bránit, pokud je prokázáno, že tato úprava nesleduje legitimní cíl slučitelný se základními cíly EU, příp. že není odůvodněna naléhavými důvody obecného zájmu, že není s to zaručit dosažení uvedeného cíle, nebo že překračuje meze toho, co je k jeho dosažení nezbytné.¹²³

2.3.4 Smlouva o zastupování autorských majetkových práv

V souvislosti s již popsaným vztahem mezi kolektivními správci a jimi zastupovanými nositeli práv je třeba popsat i základní právní aspekty takových vztahů. Především pak je nezbytné alespoň rámcově zmínit dvoustranný právní úkon, na základě kterého se nositel práv stává zastupovaným kolektivním správcem, tzn. smlouvu o zastupování.¹²⁴ Ta je svojí povahou smlouvou příkazní dle § 724 a násl. ObčZ¹²⁵ a na jejím základě se zavazuje kolektivní správce jakožto příkazník, že zařídí vlastním jménem pro nositele práv jakožto příkazce na jeho účet určitou záležitost, resp. řádnou správu jeho autorských majetkových práv a příkazce se zavazuje zaplatit mu úplatu.

Smlouva o zastupování autorských majetkových práv je svým obsahem čistě soukromoprávním úkonem, a proto nelze taxativně stanovit její obsah. Je pouze na smluvních stranách, jaká práva a povinnosti si smluvní strany mezi sebou vymezí. Kolektivní správce je

¹²³ Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston přednesené dne 14. listopadu 2013 ve věci C-351/12

¹²⁴ Zde je pak myšleno smluvně zastupovaným, jelikož jak již bylo popsáno v kapitole o rozšířené a povinné kolektivní správě, nositelé práv mohou být zastupováni i ze zákona, aniž by vstupovali s kolektivním správcem do jakýchkoliv smluvních vztahů.

¹²⁵ resp. dle § 2430 NOZ

pak limitován již opakovaně zmíněnou povinností rovného přístupu ke všem, a proto podmínky sjednané s jedním nositelem práv je povinen nabídnout i jiným nositelům.

V souvislosti se zastupováním vyvstává otázka, zda je kolektivní správce oprávněn zastupování daného nositele odmítnout či nikoliv. Zákon tuto možnost nijak nezmiňuje, naopak jasně deklaruje v § 100 odst. 1 písm. a) a b) AutZ povinnost kolektivního správce převzít za obvyklých podmínek zastupování každého nositele, který o zastupování požádá a zastupovat jej pak za rovných podmínek. Teorie však uvádí **možnost kolektivního správce odmítnout zastupování v případě, kdy by takové zastupování bylo v rozporu s obvyklostí**, resp. například, kdy toto zastupování bude nákladnější než výnosy, které z něj mohou plynout.¹²⁶ Tato teoretická možnost je navíc odůvodněna výkladem § 95 AutZ, neboť účelem kolektivní správy je ochrana autorských majetkových práv ke společnému prospěchu zastupovaných nositelů. Pokud by zastupování konkrétního nositele přinášelo nepřiměřené náklady, bylo by toto zastupování v rozporu se zájmy již zastupovaných nositelů práv a kolektivní správce by jako řádný hospodář neměl takového nositele zastupovat.

Na druhou stranu je nezbytné kontrovat faktem, jenž ani uvedený zdroj nepopírá, a sice že povinnost zastupovat každého nositele práv, jenž o zastupování požádá, znamená pro kolektivního správce jistou kontraktační povinnost, která slouží k zabránění zneužití dominantního postavení, které kolektivní správci v českém právním řádu nepochybně mají. Výše uvedený výklad AutZ k možnosti odmítnutí zastoupení je pak poněkud diskutabilní, i v případech, kdy kolektivní správci udělují souhlas v rámci povinné či rozšířené kolektivní správy i za smluvně nezastupované nositele práv. Např. v rámci rozšířené kolektivní správy by hromadnou smlouvou udělil oprávnění k užití děl nositele práv, jehož zastupování odmítnul. Tato teoretická situace by tak vedla k absurdní a právně těžko ospravedlnitelné situaci, kdy kolektivní správce odmítá smluvně zastupovat určitého nositele práv, ale v rámci povinné a rozšířené kolektivní správy nadále uděluje souhlas i za jeho díla. Rovněž je třeba si v souvislosti s výše uvedeným názorem položit otázku, že pokud kolektivní správce nesmí generovat zisk, jeho činnost není podnikáním, ale zvláštním oprávněním, proč by měl být pro

¹²⁶ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 800

odmítnutí zastupování měřitelný faktor ziskovost daného nositele práv.¹²⁷ Navíc je třeba dbát uplatňování zásady co nejvyšší ochrany autorských práv a nikoliv ochrany autorských odměn.

Závěrem k problematice odmítnutí zastupování nezbývá než konstatovat, že z praktického hlediska je zcela bezpředmětná, jelikož kolektivní správci při podpisu smlouvy o zastupování často vybírají od nositelů práv poplatek za registraci, který by měl pokrýt všechny náklady vynaložené na zastupování a jakákoliv otázka vyšších nákladů než výnosů proto není nasnadě.¹²⁸ Na této skutečnosti nic nemění ani fakt, že není v možnostech kolektivního správce vyčíslovat čas zaměstnance vynaložený na správu daného nositele práv, jelikož ti povětšinou tuto správu vykonávají hromadně. Navíc kolektivní správce ani z hypotetického hlediska nemůže odhadnout, jaký výnos vygeneruje daný nositel práv.¹²⁹

2.3.5 Licenční smlouva k užití kolektivním správcem zastupovaných děl

Neméně významným smluvním typem, se kterým kolektivní správci pravidelně přicházejí do styku, je licenční smlouva. Tento smluvní typ, který je obecně upraven § 46 a násl. AutZ je svojí povahou dvoustranný právní úkon, kterým jedna strana opravňuje k užití určitého díla, příp. určitých děl na stanovenou dobu a za určitou autorskou odměnu.¹³⁰ Zákon však nevyklučuje, aby licence byla bezúplatná. V souvislosti s kodifikací soukromého práva je úprava licenční smlouvy převedena od 1.1.2014 do § 2358 a násl. NOZ, a to pod zkráceným označením „licence“.

Zákon výslovně upravuje několik smluvních podtypů licenční smlouvy. Vedle licenční smlouvy **nakladatelské** zná AutZ smlouvu **podlicenční** a přímo pro kolektivní správu zakotvuje licenční smlouvu **hromadnou a kolektivní**. I přesto, že tyto další druhy licenčních

¹²⁷ A to dokonce nehledě na skutečnost, že dle § 98 odst. 3 písm. c) AutZ přihlížejí kolektivní správci při vyplácení honorářů k uplatnění zásady podpory kulturně významných děl a výkonů, a není tedy zohledněna ziskovost daných děl

¹²⁸ Dr. Konrad Boehmer, skladatel a bývalý prezident holandské agentury a kolektivního správce BUMA/Stemra na své přednášce ze dne 6.12.2012 v rámci pražské konference Copyright forcreativity upozornil na existující případ mladého německého skladatele, který si u tamního kolektivního správce GEMA nechal zaregistrovat své 33 vteřinové dílo složené ze 70200 cizích děl. Každé dílo bylo obsaženo v této skladbě přibližně 0,00047 vteřiny a tento autor přinesl do pobočky GEMA 70200 souhlasů se zpracováním díla od příslušných autorů. Nakonec GEMA dané dílo skutečně zaregistrovala, přičemž tento kolektivní správce musel vynaložit značné náklady na zdokonalení svého softwaru tak, aby mohl pojmout tolik autorů jediného díla.

¹²⁹ Např. fakt, že se jedná o neznámého- doposud nehraného autora, neznamená, že jednak v budoucnosti nebude úspěšný, a jednak, že jeho díla nebudou hrát úspěšní interpreti.

¹³⁰ Právní řád zná ještě i licenční smlouvu dle § 508 ObchZ, avšak tento typ nemá s licenční smlouvou dle AutZ nic společného.

smluv nejsou uvedené jako podtypy, lze rozlišovat ještě licenční smlouvy **výhradní** a **nevýhradní**. Licenční smlouvu lze uzavřít i společně s jiným smluvním typem. Nejčastěji půjde o tzv. díla na objednávku, kdy je současně s licenční smlouvou uzavírána i **smlouva o dílo** v případě tzv. děl na objednávku či soutěžních děl dle § 61 AutZ. Níže budou rozebrány jednotlivé typy licenčních smluv, se kterými přichází do kontaktu kolektivní správci děl hudebních a zhudebněných textů.

V případě kolektivních správců půjde nejčastěji o uzavírání tzv. **hromadných licenčních smluv** dle § 101 AutZ. Půjde o zvláštní licenční smlouvu, jež může s uživatelem uzavřít pouze kolektivní správce, a kterou je tento uživatel oprávněn k užití všech děl zastupovaných kolektivním správcem. V případech stanovených § 101 odst. 9 AutZ uděluje touto smlouvou kolektivní správce dokonce i souhlas za smluvně nezastupované nositele práv. Výše uvedená teze je pak základem tzv. rozšířené kolektivní správy, které již byla výše věnována samostatná podkapitola. Vzhledem k významu hromadné licenční smlouvy zakotvuje AutZ pro hromadné licenční smlouvy obligatorní písemnou formu. Kolektivní správce je samozřejmě oprávněn udělovat licenční oprávnění i k individuálně určenému okruhu předmětů ochrany. Taková činnost je však pro kolektivního správce administrativně nákladnější, a proto není příliš využívána.

Pouze pro kolektivní správce zakotvuje § 101 odst. 5 AutZ tzv. kolektivní smlouvy. Jejich podstatou je uzavření této smlouvy s právnickou osobou sdružující jednotlivé uživatele, přičemž musí být sjednána písemně a jednotlivým sdruženým uživatelům z ní vznikají práva a povinnosti vůči kolektivnímu správci přímo. To znamená, že i když je licenční smlouva uzavřena se sdružením jistého druhu uživatelů, jsou k platbě autorských odměn povinni přímo tito uživatelé. Svoji povahou půjde v případě kolektivní licenční smlouvy i o smlouvu hromadnou.

Licenční smlouvu lze rovněž uzavřít jako **výhradní**, tedy jako smlouvu, kterou se nositel práva vzdává možnosti užití způsobem sjednaným ve smlouvě a rovněž není ani oprávněn udělit licenci dalším osobám, přičemž nabyvatel licence je jediným subjektem, který je oprávněn dané dílo sjednaným způsobem výhradně užívat. V případě výhradní licenční smlouvy zakotvuje § 46 odst. 4 AutZ obligatorní písemnou formu. Na druhou stranu nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, má se za to, že je smlouva poskytnuta jako **nevýhradní**, tedy obsahující sice oprávnění pro uživatele k užití díla daným způsobem, avšak toto oprávnění není výhradní. Přesto smí nositel práv dílo nadále užívat a může udělit licenci

dalším subjektům.¹³¹ Kolektivní správci jsou dle § 101 odst. 8 AutZ oprávněni uzavírat za jimi zastupované nositele práv pouze nevýhradní licenční smlouvy.

Posledním smluvním typem, se kterým přicházejí kolektivní správci do styku, jsou **podlicenční smlouvy**. Jejich podstatou je, že nabyvatel licence je oprávněn dále udělit oprávnění k užití díla dalším subjektům. S těmito typy však přicházejí kolektivní správci do styku spíše pasivně, a to prostřednictvím tzv. nakladatelů, kteří sdružují pomocí výhradních licenčních smluv s možností udělení podlicence jistý repertoár, a které je kolektivní správce oprávněn dle § 95 odst. 2 písm. c) AutZ zastupovat. Na druhou stranu ovšem není ze zákona vyloučeno, aby i kolektivní správci uzavírali s uživateli licenční smlouvy s možností udělení podlicence. Tuto skutečnost však mohou vylučovat smlouvy o zastupování, které jsou se zastupovanými nositeli práv uzavírány.¹³²

I když proces uzavírání licenčních smluv je upraven čistě v soukromoprávní rovině a smluvní strany se řídí pouze obecnými zásadami použitelnými pro závazkové právo, obsahuje autorský zákoník několik specifik pro kolektivní správce. Tato skutečnost je dána zejména faktem, že kolektivní správci jsou nadáni jistými "kvaziveřejnoprávními" pravomocemi¹³³ a faktem, že kolektivní správa je vybudována na monopolním postavení jednotlivých správců. Proto je na místě definovat povinnosti kolektivních správců ve vztahu k uživatelům a stanovit některé základní zásady, jimiž se kolektivní správci při uzavírání licenčních smluv povinně řídí. Díky tomu nemohou kolektivní správci zneužívat dominantní postavení a narušovat hospodářskou soutěž mezi uživateli.

Základní zásadou je **kontraktační povinnost** správců vůči uživatelům kolektivním správcem zastupovaných děl. Tato zásada spočívá v tom, že dle § 100 odst. 1 písm. h) AutZ je každému kolektivnímu správci uloženo, aby uzavíral „s uživateli předmětů ochrany nebo s osobami oprávněnými hájit zájmy v nich sdružených uživatelů nebo s osobami oprávněnými zastupovat zájmy uživatelů, kteří užívají předměty ochrany tímž nebo podobným způsobem, nebo s osobami povinnými platit odměny podle tohoto zákona, za přiměřených a rovných podmínek smlouvy.“ Na základě výše uvedeného v případě, kdy kolektivní správce nebude respektovat tuto povinnost, vystavuje se riziku postihu nejen v rámci dohledu Ministerstva

¹³¹ To vyplývá z § 47 odst. 1 a 2 AutZ.

¹³² Dle původní úpravy § 101 odst. 8 AutZ byla možnost udělování oprávnění s možností podlicence kolektivním správcem výslovně zakázána, a to až do nabytí účinnosti novely AutZ, resp. zák. č. 216/2006 Sb., účinného od 22.5.2006.

¹³³ Viz kapitola o právech a povinnostech kolektivních správců.

kultury, ale i Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Z výše uvedené zásady je však možné vypočíst několik výjimek. Kolektivní správce je oprávněn neudělit příslušné osobě souhlas v případech, kdy by uzavření smlouvy bylo v rozporu s oprávněními jím zastupovaných nositelů práv.¹³⁴ Druhou uvedenou výjimkou z kontraktační povinnosti je případ, kdy návrh na uzavření kolektivní licenční smlouvy pochází od právnické osoby sdružující zanedbatelný počet uživatelů.¹³⁵ Rozdíl mezi oběma výjimkami je zejména v účelu, jaký sledují. Zatímco u první uvedené výjimky je sledována ochrana zájmů nositelů práv v případech, kdy se jedná např. o nesolventního pořadatele, příp. kdy jsou důvodné pochybnosti o schopnosti plnění autorskoprávních povinností ze strany uživatele¹³⁶, druhá uvedená situace je spíše odrazem snahy o zajištění řádného a hospodárného výkonu kolektivní správy. Oproti neudělení souhlasu umožňuje AutZ udělit zákaz užití děl v případech, kdy sice byla uzavřena licenční smlouva, avšak provozovatel je vůči kolektivnímu správci v prodlení se zaplacením odměny a tuto odměnu nezaplatí ani v dodatečné třicetidenní lhůtě.¹³⁷

Jak již bylo výše uvedeno, licenční smlouvou se poskytuje oprávnění k užití díla, přičemž jejich uživatel se zavazuje za toto udělené oprávnění uhradit **autorskou odměnu**. Závěrem je tedy nezbytné krátce shrnout i základní povinnosti týkající se tohoto institutu. Autorská odměna je v případě kolektivních správců velmi zásadním tématem, a to nejen pro jím zastupované nositele práv a uživatele, ale i pro všechny ostatní uživatele a nositele. Výše uvedené plyne jednak ze skutečnosti, že kolektivní správa je v ČR monopolizovaná, a proto je výše odměny dána jednostranně z vůle kolektivního správce.

Kolektivní správci, jak již bylo mnohokrát řečeno, jsou pak povinni přistupovat k uživatelům děl za rovných a přiměřených podmínek. Z toho plyne, že možnost individuálního smluvního vyjednávání o výši autorské odměny je značně omezena, a uživatelům nezbývá příliš možností, jak výši odměny ovlivnit. Na druhou stranu by odměna stanovená kolektivním správcem měla být přiměřená, což vylučuje zneužívání jeho monopolního postavení. Je samozřejmě otázkou, jaká výše odměny může být považována za

¹³⁴ Dle § 101 odst. 3 AutZ

¹³⁵ Dle § 101 odst. 4 AutZ

¹³⁶ Například pokud zde uživatel hodlá porušovat osobnostní práva s vědomým nesouhlasem autora, hodlá užívat konkrétní díla bez autorizace, přičemž autor sdělil kolektivnímu správci, že autorizaci udělit nehodlá.

¹³⁷ Toto vyplývá z § 101 odst. 6 AutZ.

přiměřenou a je především na dozorujícím správním orgánu, aby na výši odměn dohlížel.¹³⁸ Kolektivní správci jsou totiž povinni přikládat návrh výše odměn, tzv. sazebník odměn, již k samotné žádosti o udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy. Návrh výše odměn jsou kolektivní správci rovněž povinni zveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup, tedy konkrétně prostřednictvím sítě internet.¹³⁹

Při výpočtu autorské odměny jsou kolektivní správci mimo výše uvedené povinni přihlídnout k tomu, zda k užití předmětu ochrany dochází při výkonu podnikání nebo jiné hospodářské činnosti, přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, který uživatel získá z užití či v souvislosti s užitím předmětu ochrany, charakteru a specifickým místa nebo regionu, ve kterém dochází k užití předmětu ochrany, účelu, způsobu, rozsahu a okolnostem užití předmětu ochrany.¹⁴⁰ V případě sporů o uzavření licenční smlouvy mohou uživatelé využít také institut tzv. zprostředkovatele při uzavření licenční smlouvy.¹⁴¹

2.3.6. Ochrana autorského práva prostřednictvím kolektivního správce

Autorské právo obsahuje vzhledem ke své specifčnosti i speciální povahu prostředků ochrany vůči subjektům, které odmítají plnit své povinnosti vyplývající ze zákona. Tyto prostředky jsou dílem dány i samostatnou úpravou nároků, jichž je nositel práv oprávněn se domáhat.¹⁴² Prostřednictvím práv autorů jsou pak kolektivní správci oprávněni domáhat se některých těchto nároků vlastním jménem na účet zastupovaných nositelů práv.¹⁴³ Základními prostředky ochrany vůči subjektům, jež neplní své autorskoprávní povinnosti, je právo požadovat náhradu škody, právo na vydání bezdůvodného obohacení, právo požadovat zdržení se výkonu kolektivně spravovaného práva a právo domáhat se svých práv prostřednictvím správního a trestního řízení.

¹³⁸ Přeneseně je pak dle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.: 30 Cdo 1759/2011 ze dne 18.12.2012 nezbytné považovat odměny kolektivního správce za obvyklé, jelikož akceptují rovný přístup ke všem a jsou akceptovány většinou uživatelů.

¹³⁹ Výše uvedené vyplývá z § odst. 1 písm. s) AutZ.

¹⁴⁰ Dle § 100 odst. 6 AutZ

¹⁴¹ Dle § 102 AutZ

¹⁴² Viz § 40 AutZ.

¹⁴³ Viz. § 100 odst. 1 písm. i) AutZ

a) Právo na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení

Instituty náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení jsou v oblasti soukromého práva zcela běžné a jejich obecná úprava je zakotvena v předpisech občanského a obchodního práva.¹⁴⁴ Autorské právo ovšem zná speciální úpravu výše bezdůvodného obohacení, přičemž tato úprava v některých případech ne zcela vymezuje hranice mezi škodou a bezdůvodným obohacením. Obecně lze shrnout, že institut bezdůvodného obohacení směřuje k odčerpání prostředků od osoby, která je bez spravedlivého důvodu získala, zatímco ušlý zisk v rámci náhrady škody nahrazuje ztrátu toho, co by poškozený při obvyklém běhu události skutečně dosáhl, nebýt protiprávního jednání škůdce.¹⁴⁵ Dle § 40 odst. 4 AutZ je však neoprávněný uživatel povinen vydat bezdůvodné obohacení ve výši dvojnásobku autorské odměny bez ohledu na skutečné obohacení získané neoprávněným užitím. Díky tomu je v autorskoprávní rovině hranice mezi bezdůvodným obohacením a náhradou škody ještě tenčí než v jiných případech.

V souvislosti s možným uplatněním **náhrady škody** v autorskoprávních vztazích se užití obecná ustanovení občanského a obchodního práva.¹⁴⁶ V případě kolektivní správy jakožto vztahů nepodnikatelských je odpovědnost za škodu postavena na zásadě zavinění. Konkrétně je pak pro její vznik vyžadováno zavinění, a to ve formě úmyslu nebo nedbalosti. Škoda může vznikat buď jako skutečně vzniklá, nebo může existovat jako tzv. ušlý zisk. Tento ušlý zisk, jehož by se domáhal kolektivní správce, spočívá ve výši autorské odměny, kterou by bylo nezbytné uhradit za získání souhlasu k danému katalogu neoprávněně užitých děl, a to v reálném rozsahu, v jakém k užití bez deliktního jednání mohlo dojít.

Naproti tomu povinnost vydat **bezdůvodné obohacení** vzniká vždy v případě plnění bez právního důvodu, tedy aniž by k tomu bylo vyžadováno zavinění. Pro bezdůvodné obohacení § 40 odst. 4 AutZ stanoví, že „*Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.*“ Tento dvojnásobek je pak specifický pro autorskoprávní vztahy a jeho charakter odpovídá spíše soukromoprávní „pokutě“, jelikož je ve své podstatě jakousi sankcí

¹⁴⁴ Od 1.1.2014 je obecná úprava náhrady škody a bezdůvodného obohacení sjednocena v Části IV Hlavě II a IV NOZ

¹⁴⁵ k tomu blíže např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2434/2004 ze dne 12. května 2005

¹⁴⁶ resp. § 2894 a násl. NOZ

za neoprávněné užití chráněných děl.¹⁴⁷ Na základě konstantní soudní judikatury je výše bezdůvodného obohacení vypočítávána jako dvojnásobek běžné autorské odměny včetně příslušné daně z přidané hodnoty, a to nehledě na fakt, že příjmy z bezdůvodného obohacení nejsou zdanitelným příjmem ve smyslu zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.¹⁴⁸

Jak bylo uvedeno výše, v případě bezdůvodného obohacení je možné požadovat nikoliv pouze autorskou odměnu příslušnou za konkrétní užití, ale dokonce její dvojnásobek. Právo požadovat tuto sankci je však omezeno případy, kdy uživatel chráněných děl řádně nejedná a v případě, kdy vede s kolektivním správcem jednání vedoucí k uzavření licenční smlouvy, není již takovýto správce oprávněn po období, kdy dochází k užití chráněných děl bez jeho souhlasu, uplatňovat nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši dvojnásobku autorské odměny, popř. jinými situacemi, kdy by šlo o rozpor s dobrými mravy, či nedodržení zásady rovného přístupu. Na druhou stranu ani v takových případech nevyklučuje zákon, aby kolektivní správce požadoval vydání bezdůvodného obohacení v jednonásobku, a to podle obecných předpisů.¹⁴⁹

Vzhledem k tomu, že teorie práva nijak nevyklučuje, aby se oprávněná osoba mohla domáhat nároku na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení kumulativně, je nasnadě otázka, zdali se kolektivní správce po neoprávněném uživateli chráněných děl může domáhat de facto trojnásobku autorské odměny, a sice jednou v rámci institutu náhrady škody a jednou v rámci bezdůvodného obohacení dle § 40 odst. 4 AutZ. Teorie uvádí, že za určitých okolností je souběh těchto požadavků v rámci autorskoprávních sporů přípustitelný. „Autorský zákon není postaven na principu nároku na souhrnný paušál („balíček“) zahrnující i škodu a nemajetkovou újmu, tedy vedle nároku na vydání bezdůvodného obohacení přichází do úvahy i nárok na zadostiučinění v penězích a náhrada škody, kdy je ale třeba zmínit obecnou občanskoprávní zásadu, že právo na náhradu škody (speciální) předchází nároku na vydání bezdůvodného obohacení“¹⁵⁰ Problematicky pak ale v autorskoprávním kontextu působí výklad náhrady ve formě ušlého zisku a vydání bezdůvodného obohacení ve výši

¹⁴⁷ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 435

¹⁴⁸ K tomu např. rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn.: 1 Co 366/2010

¹⁴⁹ Tato limitace je uvedena v § 100a AutZ

¹⁵⁰ Viz. článek Některé otázky k transpozici čl. 13 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví-alternativní výpočet výše majetkových nároků při porušování práv duševního vlastnictví, ve sbírce Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových 2011, Kříž Jan a kolektiv, Univerzita Karlova v Praze - Právnická fakulta, 2012, str. 65

dvojnásobku autorské odměny, resp. „zisku“. Jedná se přitom o dva samostatné deliktí instituty, které mohou být uplatněny kumulativně. Teorie však uvádí, že v případě, kdy má určitý skutek znak obohacení, jedná se o obohacení.¹⁵¹ V zásadě by pak teoreticky souběh těchto dvou nároků přicházel v úvahu, pokud bude například daný subjekt tajně prodávat ukradenou nahrávku děl, která měla přijít do oficiálního prodeje až následně. V takové situaci je na místě požadovat bezdůvodné obohacení ve výši dvojnásobku autorské odměny, jelikož subjekt užíval díla bez příslušného licenčního oprávnění a zároveň by byla příslušná osoba oprávněna požadovat souběžně náhradu škody za snížený zisk z prodeje.

Rovněž je vhodné upozornit na výklad nároku na náhradu škody a bezdůvodného obohacení v souvislosti s postavením kolektivních správců ve světle řady rozhodnutí Nejvyššího soudu. Do 30.6.2011 bylo možné, aby poškozený v rámci trestního řízení uplatňoval své nároky pouze co do náhrady škody, nikoliv bezdůvodného obohacení. Na základě této skutečnosti Nejvyšší soud opakovaně konstatoval, že *„kolektivní správce je sice oprávněn (a zároveň povinen) domáhat se vlastním jménem nároků z uplatnění kolektivně spravovaných práv, tj. včetně těch nároků, jež vznikají neoprávněným výkonem těchto práv, nemůže tak ale činit v trestním řízení, v němž mu nelze přiznat postavení poškozeného, kterému vznikl proti obviněnému nárok na náhradu škody způsobené trestným činem (viz § 43 odst. 3 tr. ř.). Platné trestní právo procesní nedovoluje v rámci trestního řízení rozhodovat o povinnosti k vydání bezdůvodného obohacení, i když k jeho vzniku došlo v příčinné souvislosti s trestným činem.“* Svůj závěr pak tento soud odůvodnil tím, že *„neoprávněným užitím díla bez potřebné licence vzniklo na straně obviněného bezdůvodné obohacení ve výši licenčního poplatku, resp. dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v rozhodné době ve smyslu § 40 odst. 3 autorského zákona. Ačkoli bylo bezdůvodné obohacení důsledkem trestného činu, není zásadně možné o něm rozhodovat v adhezním řízení.“*¹⁵² V souvislosti s výše uvedeným Nejvyšší soud jasně konstatoval, že v případě uplatnění nároků kolektivním správcem při výkonu kolektivně spravovaných práv nevzniká škoda, ale bezdůvodné obohacení. Proto v případech, kdy subjekt neoprávněně užívá díla chráněná kolektivním správcem, je kolektivní správce oprávněn domáhat se pouze vydání bezdůvodného obohacení dle § 40 odst. 4 AutZ a nikoliv náhrady škody, byť tuto možnost § 100 odst. 1 písm. i) AutZ v soukromoprávní rovině připouští.

¹⁵¹ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 433

¹⁵² Viz. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn.: 5 Tz 11/2011

b) Možnost domáhat se práv prostřednictvím veřejnoprávních institutů

Dalším prostředkem napomáhajícím kolektivnímu správci v rámci řádné správy autorských práv a práv souvisejících je možnost požadovat zdržení se výkonu kolektivně spravovaného práva v případech, kdy dochází k ohrožování chráněných práv, a to i v případech, kdy hrozí opakování takového ohrožení.¹⁵³ Zákon zde pak demonstrativně vypočítává případy, kdy k tomu může dojít.¹⁵⁴ Na rozdíl od v předešlé kapitole zmíněného institutu zákazu užití děl dle § 101 odst. 6 AutZ svěřenému kolektivnímu správci vůči uživateli, jenž je v prodlení s platbou autorských odměn, v tomto případě jsou kolektivní správci oprávněni domáhat se zdržení užití ještě před uzavřením licenční smlouvy. Za takového ohrožovatele bude považována osoba, která svým jednáním vyvolává nebezpečí zásahu do autorského práva. Příčinná souvislost mezi jednáním této osoby a hrozícím nebezpečím pak musí být zřejmá například formou inzerce na plánované porušování práv na budoucí veřejné hudební produkci.¹⁵⁵

V situacích, kdy k zásahům do autorských práv již dochází, jsou kolektivní správci oprávněni, a jako řádní hospodáři zároveň povinni, domáhat se jimi zastupovaných práv prostřednictvím **civilního soudního řízení**, tedy žalobou o zaplacení u příslušného civilního soudu. Jedná se pak o standardní sporné soudní řízení, kdy žalobcem je kolektivní správce domáhající se po žalovaném zaplacení dlužné částky za oprávněné či neoprávněné užití jím chráněných děl. Příslušnými soudy k projednání těchto sporů jsou v prvním stupni dle § 9 odst. 2 OSŘ krajské soudy.¹⁵⁶ Daný kolektivní správce je oprávněn stejně jako jakýkoliv jiný subjekt nechat se v řízení zastupovat advokátem, čímž mu v souladu se zákonem může vzniknout právo na náhradu nákladů řízení vůči protistraně.

Vzhledem k tomu, že kolektivní správci po povinných subjektech nezastupují vlastní práva, ale vystupují svým jménem na účet někoho jiného, je nasnadě otázka, zdali i v případě soudních řízení jsou aktivně legitimováni jako zástupci nositelů práv. Dle zákona kolektivnímu správci žádná autorská, popř. související práva nevznikají a kolektivní správci

¹⁵³ Dle § 40 odst. 1 písm. b) AutZ, přičemž dle § 100 odst. 1 písm. i) AutZ je toto právo svěřeno i kolektivním správcům.

¹⁵⁴ Konkrétně se vztahuje toto právo na případy neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy.

¹⁵⁵ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 430

¹⁵⁶ Tato skutečnost platí po 1.1.2014, a to i přes fakt, že bylo původně zamýšleno přesunutí působnosti pod okresní soudy.

se stávají pouze komisionářem příslušných nositelů práv, která jsou oprávněni uplatňovat vůči třetím osobám. Nejvyšší soud zde uvedl, že "ač tedy z hlediska hmotného práva nárok na plnění v souvislosti s užitím autorského díla přísluší autorovi, je k jeho vymáhání povolán ze zákona kolektivní správce, jehož aktivní legitimace v případném sporu je dána právě zákonem založeným nepřímým zastoupením autorů."¹⁵⁷ Rovněž i § 26 odst. 4 OSŘ uvádí, že "ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona, se účastník může dát zastupovat právnickou osobou, k jejímuž předmětu podnikání, popřípadě činnosti patří ochrana práv podle autorského zákona."

Krajními prostředky, které napomáhají kolektivním správcům k ochraně jimi spravovaných práv, jsou instituty správního a trestního práva. Hlava VI. AutZ obsahuje výčet **přestupků a správních deliktů**, které mohou spáchat jak fyzické tak právnické osoby neoprávněným užitím či jiným zásahem do práva autorského a za něž lze uložit pokutu ve výši až 150.000,- Kč. Nevýhodou správního řízení pro kolektivní správce zůstává nemožnost úspěšného uplatnění jimi spravovaných nároků v rámci těchto řízení, jelikož do tohoto řízení lze přihlásit pouze škodu, a ta v případě nároků zastupovaných kolektivními správci dle současné judikatury nevzniká.¹⁵⁸ Příslušným orgánem k projednání přestupku či správního deliktu je obecní úřad obce s rozšířenou působností místa, kde k deliktnímu jednání došlo.¹⁵⁹

Nejzazším prostředkem k ochraně práv spravovaných kolektivními správci je **trestní řízení**. Dle § 270 TrZ se trestného činu porušení autorského práva dopustí ten, kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu.¹⁶⁰ Tato blanketní norma umožňuje subsumovat řadu jednání pod danou skutkovou podstatu. Při aplikaci tohoto ustanovení TrZ je však třeba mít na paměti respektování základních pravidel pro možnost dopuštění se trestněprávního jednání, zejména pak zásady ultima ratio a obligatorní úmysl jednat trestněprávně. Dle platné judikatury pak k naplnění skutkové podstaty dochází, je-li si pachatel alespoň v hrubých rysech vědom, že nakládá s uvedenými statky způsobem, který přísluší autorovi a byl-li povinen mít k tomuto uzavřenou licenční

¹⁵⁷ Dle rozhodnutí NS sp.zn.: 25 Cdo 1821/2007 ze dne 29. července 2009

¹⁵⁸ K tomu blíže předchází téma této podkapitoly ohledně náhrady škody a bezdůvodného obohacení

¹⁵⁹ Dle § 105c odst. 4 AutZ

¹⁶⁰ Celým názvem se jedná o trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, avšak jeho skutková podstata byla pro potřeby této práce zjednodušena pouze na právo autorské

smlouvu,¹⁶¹ přičemž se jedná o případy společensky škodlivé natolik, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.¹⁶² V takových případech pachatel skutečně naplní skutkovou podstatu nadepsaného trestného činu a může být potrestán trestem odnětí svobody na tři roky až osm let.

Na rozdíl od případu správního deliktu došlo novelou trestního řádu z roku 2011 k posílení postavení poškozeného tím, že je mu umožněno, aby uplatnil v trestním řízení nejen nárok na náhradu škody, ale aby požadoval po pachateli trestného činu i vydání bezdůvodného obohacení. Tím došlo k návratu možnosti vystupovat v trestních řízeních jakožto poškozený.

Závěrem k této problematice je třeba zmínit i postoj Ústavního soudu k účasti kolektivních správců v trestním řízení, jelikož tento soud vyslovil názor, že *„pokud k ochraně autorských práv byly vytvořeny takovéto specializované subjekty se zákonem danými oprávněními, mezi jejichž povinnosti patří mimo jiné právě i vymáhání nároků vzniklých z neoprávněného výkonu kolektivně spravovaných práv (srovnej např. § 100 autorského zákona), je třeba nutnost zásahu orgánů činných v trestním řízení zvažovat zvláště pečlivě. V této souvislosti lze i poznamenat, že z pohledu práva autorského je nepřijatelné, aby se kolektivní správce autorských práv zbavoval své úlohy hájit práva autorů jejím přenesením na orgány činné v trestním řízení. Podání trestního oznámení na osobu porušující autorská práva nezabavuje kolektivního správce povinnosti domáhat se vzniklých nároků cestou občanskoprávní, kterou mu ukládá § 100 odst. 1 písm. i) autorského zákona.“*¹⁶³ Na základě uvedeného a v souvislosti s výše uvedenou novelizací by trestní řízení do budoucna mohlo být skutečnou pomocí při snaze kolektivních správců v zastavení poškozování jimi spravovaných práv, avšak pouze v nejzávažnějších případech, kdy ani soukromoprávní prostředky k této ochraně nepostačují.

¹⁶¹ Judikováno např. rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn.: 5 Tdo 156/2005 ze dne 12.4.2005, či sp.zn.: 6 Tdo 986/2002 ze dne 29.1.2003.

¹⁶² Dle § 12 TrZ

¹⁶³ Dle rozhodnutí Ústavního soudu sp.zn.: I ÚS 69/06 ze dne 12. 10. 2006

III. VÝKON KOLEKTIVNÍ SPRÁVY
AUTORSKÝCH PRÁV K HUDEBNÍM DÍLŮM
V ČR V RÁMCI JEDNOTLIVÝCH KOLEKTIVNĚ
SPRAVOVANÝCH PRÁV

3.1 OCHRANA PRÁV V RÁMCI SDĚLOVÁNÍ DÍLA VEŘEJNOSTI

Právo užití dílo, jakožto jedno z absolutních autorských majetkových práv, se dále dělí na dvě základní podmnožiny, a sice na tzv. mechanická a provozovací práva. **Pojem sdělování veřejnosti** pak v sobě zahrnuje katalog majetkových autorských práv, která lze zařadit pod tzv. provozovací práva. Pro jeho vymezení, resp. pro vymezení konkrétních práv spadajících pod tento pojem, je nezbytná přesná definice a vytyčení základních institutů, které se k tomuto pojmu vážou. AutZ ve svém § 18 odst. 1 definuje sdělování veřejnosti jako „*zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově*. V odstavci 2 pak uvádí, že „*sdělováním díla veřejnosti je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoliv může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí*.“ Tato rozsáhlá definice tvoří základ pro vymezení pojmu „sdělování veřejnosti“. V žádném případě však nelze na tuto definici nahlížet jako na zcela přesnou a vyčerpávající. AutZ totiž dále nikterak nevymezuje pojem „veřejnost“, jenž je nezbytný pro výklad výše uvedeného sdělování a obecně pak pojem sdělování veřejnosti v praxi způsobuje výkladové problémy.

Na **definici veřejnosti** z pohledu autorskoprávního je tak třeba nahlížet z několika pohledů. Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR nelze pohlížet jako na pojem veřejnosti z pohledu veřejnoprávního¹⁶⁴, ale je třeba jej vnímat co možná nejvíce jako samostatný termín chránící autorská práva a práva s nimi související.

Pro bližší vymezení pojmu „veřejnost“ je rovněž nutné uvést i jiný institut, a sice tzv. **volné užití v rámci „osobní potřeby“**. K tomu dochází v případech, kdy fyzická osoba užívá dílo pro osobní potřebu a nesleduje tím dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.¹⁶⁵ Pod toto ustanovení však spadají nejenom případy, kdy osoba užívá dílo pro sebe, ale i ty, kdy k užití dochází v rámci domácnosti¹⁶⁶, či mezi osobami blízkými¹⁶⁷. Teorie i judikatura pojem „osobní potřeba“ dále rozšiřuje i o další osoby. Může

¹⁶⁴ Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. září 2004, sp.zn.: 4 Tz 124/2004

¹⁶⁵ Dle § 30 odst. 1 AutZ

¹⁶⁶ Dle § 115 ObčZ

¹⁶⁷ Dle § 116 ObčZ

se jednat o pozvané hosty či jiné individuálně určené osoby. V rámci definice sdělování veřejnosti je tedy nezbytné vyloučit z pojmu veřejnost všechny osoby, které spadají pod výše zmíněný institut užití pro osobní potřebu. Nelze však jednoznačně shrnout, že veřejnost jsou individuálně neurčité osoby, které nespádají pod definici užití pro osobní potřebu.

Pojem individuálně určených osob totiž způsobuje značné výkladové problémy, jelikož znejasňuje hranici mezi oběma uvedenými instituty. V praxi se tak například pod užití pro osobní potřebu snažily řadit i tzv. CD kluby. Tyto kluby se prezentovaly v praxi jako občanská sdružení založená za účelem spoluvlastnictví originálních CD nosičů s autorsky chráněným obsahem. V rámci tohoto sdružení měl každý individuálně určený člen na základě uhrazeného členského příspěvku přístup k dílům a mohl tak dle tvrzení takových občanských sdružení dílo užívat pro osobní potřebu a nehradit autorskou odměnu. Zmíněný spor se tak dostal až k Ústavnímu soudu ČR, který potvrdil, že „*zpřístupňování takových záznamů veřejnosti, tj. neuzavřenému okruhu osob, dosud v počtu několika tisíc, sdružených v klubu MCD, které nabyly spoluvlastnictví ke hmotnému substrátu CD nosičů – nelze subsumovat pod dovozenou právní normu, ale jedná se o činnost vykazující znaky půjčovny.*“¹⁶⁸ Tím tak Ústavní soud ČR určil, že i přes fakt, že klub byl tvořen individuálně určitelnými členy, představovali tito členové veřejnost, která byla povinna za užití děl hradit autorskou odměnu. Na základě toho je třeba chápat výše zmíněný pojem veřejnost ve světle uvedené judikatury daleko extenzivněji než jako individuálně neurčený počet osob. Rovněž i SDEU konstatoval¹⁶⁹, že pod pojem veřejnost nelze podřadit pouze individuálně neurčitý počet osob, ale i například hotelové hosty, které lze také jednoznačně individuálně určit.¹⁷⁰ Je však i nadále otázkou, zdali ke sdělování veřejnosti může docházet např. ve služebních či pronajímaných vozech opatřených autorádií, kancelářích, v nichž jsou rovněž často užívána chráněná díla, příp. v dlouhodobých ubytovnách, které svojí povahou často splývají s běžným pronájmem bytových prostor. Ve všech výše uvedených případech dochází k užití chráněných děl nízkým počtem osob a je nasnadě otázka, zdali i zde nedochází ke sdělování veřejnosti.

Odpověď na výše položené otázky lze analogicky nalézt při vymezení **dalších rozhodných skutečností**. Jedná se zejména o vymezení místa, kde ke sdělování veřejnosti může docházet a účel, za kterým k němu dochází. Ke sdělování díla veřejnosti může totiž

¹⁶⁸ Dle usnesení Ústavního soudu II.ÚS 423/10 ze dne 1.4.2010

¹⁶⁹ Ve věci SGAE vs. Rafael Hoteles, sp.zn.: C-306/05

¹⁷⁰ Na rozdíl od hostů fyzických osob v jejich domácnostech, kteří, jak již bylo zmíněno, pod pojem veřejnost nepatří

docházet za splnění určitých předpokladů jak v soukromých, tak ve veřejných prostorech. Zároveň se tak může dít s úmyslem přímého či nepřímého hospodářského či obchodního prospěchu, nebo i bez tohoto úmyslu.¹⁷¹ V rámci výše zmíněného se jeví jako ideální definice, že sdělování díla veřejnosti „zahrnuje jakékoliv sdělování díla, které se děje za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu a rovněž i všechna jiná sdělování, která z pohledu sdělovatele směřují vůči individuálně (jmenovitě) neurčenému okruhu osob (zejména formou veřejné nabídky).“¹⁷² Jedině na základě výše uvedené definice lze snadno odpovědět na v předchozím odstavci položené otázky, a sice zdali dochází ke sdělování i v případech, kde je okruh osob, jímž je dílo sdělováno nízký a je snadné jej individuálně vymezit. Dle uvedené definice je pak odpověď ve všech případech kladná, jelikož ke sdělování dochází ke sdělování za účelem vždy alespoň nepřímého hospodářského prospěchu. Závěrem k tomuto tématu je však nezbytné zdůraznit, že výše uvedená definice sdělování veřejnosti vychází dosud pouze z výkladu tohoto pojmu ze strany odborné veřejnosti a doposud nebyla řešena v rámci soudního řízení.¹⁷³

Jak bylo naznačeno výše, pro další výklad pojmu sdělování veřejnosti je nezbytné i správné vymezení **osoby sdělovatele**, tedy osoby, která je odpovědná za sdělení díla veřejnosti a za vypořádání všech s tím souvisejících práv. V rámci toho se však nesmí jednat o osobu, která takto jedná na odpovědnost jiné osoby. To logicky vylučuje z definice osoby sdělovatele zaměstnance a jiné osoby podřízené, jejichž činností sice může docházet ke sdělování veřejnosti, nicméně činí tak pouze na odpovědnost svého zaměstnavatele. O sdělovatele nepůjde taktéž v případě osob, které jsou odpovědné za samotný technický přenos resp. transmissi sdělovaného díla.¹⁷⁴ Správné určení osoby sdělovatele je tak nezbytností v rámci procesu určení osoby povinné k získání svolení k užití chráněných děl, osob odpovědných za řádné a včasné vypořádávání autorskoprávních závazků prostřednictvím licenčních smluv. Proto je správné označení osob a druhu užití v rámci sdělování veřejnosti klíčové pro správnou a řádnou činnost každého kolektivního správce.

¹⁷¹ Pod § 18 AutZ tak bude spadat i veřejná produkce se vstupem zdarma, která evidentně nesleduje hospodářský prospěch. Dále může pod tento pojem spadat i např. provozování televizního vysílání v restauraci bez hostů, a tedy i bez veřejnosti, jelikož se tak děje za účelem alespoň plánovaného hospodářského prospěchu. Z hlediska soukromých a veřejných prostor také půjde o sdělování veřejnosti například v soukromých klubech, které nejsou veřejně přístupné.

¹⁷² Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 220 - 221

¹⁷³ V současnosti probíhá řízení u Městského soudu v Praze v rámci žaloby kolektivního správce Intergram vůči provozovateli autopůjčoven Hertz Autopůjčovna s.r.o.sp. zn.: 66 C 140/2012

¹⁷⁴ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 221 - 222

Závěrem k tomuto tématu je třeba zmínit možné dělení práv, a to právě na základě možných způsobů sdělování veřejnosti. Teorie autorského práva pak hovoří o jednotlivých **sdělovacích právech**. Mezi tato práva řadíme právo na provozování díla živě a jeho přenos, právo na provozování díla ze záznamu, právo na vysílání díla rozhlasem nebo televizí a jeho přenos, právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání díla. Specifickým právem je pak právo na sdělování děl prostřednictvím internetu, resp. prostřednictvím počítačové či obdobné sítě. Dle teorie toto právo není čistě sdělovací, jelikož v sobě obsahuje dílem i práva mechanická (pořízení rozmnoženiny). Z tohoto důvodu je toto právo rozebráno v samostatné kapitole. Výkon kolektivní správy v oblasti hudebních děl je odlišný pro každé z těchto práv, a to z důvodu jejich rozdílného rozsahu. Na základě toho budou tato práva včetně jejich výkonu rozebrána samostatně.

3.1.1 Právo na provozování díla živě a jeho přenos

Jedním z nejstarších a nejzákladnějších druhů užití autorsky chráněných děl je tzv. právo na provozování díla živě. Jedná se o způsob užití spočívající v provozování díla prostřednictvím výkonných umělců, a sice formou hraní, zpěvem, recitací, včetně například amatérských vystoupení podobných karaoke, kdy dochází k emisi nehmotné materializace díla, resp. k veřejnému užití díla, aniž by bylo dílo užito ze zachycení na hmotný nosič.¹⁷⁵ „Zpřístupnění se děje pouze formou materializace díla do zvukových či světelných vln bez účasti technických zařízení dálkového přenosu. To ovšem nevylučuje využití technických zařízení např. pro zesílení zvuku, či vizuální zpřístupnění dění na jevišti osobám přítomným na místě veřejného provozování.“¹⁷⁶ S pojmem živého provozování souvisí také rozdělení provozování na tzv. **velká provozovací práva**, která jsou v praxi tvořena z práv k provozování děl dramatických, pantomimických, choreografických a hudebně dramatických jako opera, opereta či muzikál, a **malá provozovací práva**, která spočívají v užití hudebních děl s textem či bez textu včetně částí hudebně dramatických děl, jež nedosahují parametrů velkých provozovacích práv.¹⁷⁷ V rámci předmětu a rozsahu této práce bude dále pojednáváno pouze o malých provozovacích právech, jelikož zejména s těmi jsou hudební díla spojena.

a) Definice provozovatele a jeho povinnost

Významnou otázkou u tohoto způsobu sdělování veřejnosti je správná **definice osoby provozovatele**, jakožto osoby odpovědné za emisi díla a jeho kvalitu. Kdo je takovou osobou, je třeba posuzovat ad hoc případ od případu. Za provozovatele je pak obecně považována fyzická nebo právnická osoba, která dala podnět k pořádání veřejné produkce, finančně tuto produkci zabezpečila a odpovídá za uskutečnění veřejné produkce včetně jejího obsahu. Z obecných předpokladů lze tedy dovodit, že půjde o osobu, která jedná vlastním jménem na vlastní odpovědnost a nese současně i všechna hospodářská a jiná nebezpečí s tím spojená,

¹⁷⁵ Což samozřejmě nevylučuje současný souběh více druhů užití děl s např. pořízením rozmnoženiny dle § 13 AutZ.

¹⁷⁶ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 235

¹⁷⁷ V praxi je hranice mezi oběma právy určena výkladovou dohodou mezi jednotlivými kolektivními správci hudebních a dramatických děl, kdy za hudebně dramatický útvar spadající pod velká provozovací práva je považována opera, opereta, muzikál, balet apod., který se sestává minimálně ze dvou složek (prvků), které byly buď vytvořeny za účelem společného užití v rámci hudebně dramatického díla, anebo které byly posléze spojeny v jeden celek za účelem společného užívání v rámci hudebně dramatického díla. Je jím též hudebně dramatický útvar jako je oratorium, zpívaná mše apod. za předpokladu, že je užit v doprovodu dalších složek, kterými jsou např. dialog, tanec, jevištní scénická dekorace včetně kostýmů.

včetně povinností vyplývajících z autorského práva. V souvislosti s tím se lze setkat také s propojením osoby provozovatele a osoby pořadatele.

AutZ neobsahuje tuto ani jinou obecnou definici provozovatele, avšak v případě hudebních děl hovoří o **provozovateli živé veřejné hudební produkce**.¹⁷⁸ Tato osoba má v autorském právu zvláštní povinnosti, jelikož odpovídá nejen za získání souhlasu k užití živě provozovaného hudebního díla, ale rovněž má dle § 100 odst. 5 AutZ povinnost oznámit příslušnému kolektivnímu správci alespoň 10 dnů před konáním veřejné hudební produkce program této produkce, včetně autorů a názvů užitých děl. Tuto povinnost má i přes skutečnost, že budou na produkci užitá díla kolektivně nespravovaná. Novelou AutZ z roku 2005¹⁷⁹ došlo k zásadnímu zásahu do výše uvedeného znění, a sice tak, že byla odstraněna fikce, že v případě řádného nesplnění oznamovací povinnosti platí, že na veřejné hudební produkci byla užitá díla kolektivně spravovaná. Odstraněním této teoretické sankce pro provozovatele, kteří neoznámí příslušnému kolektivnímu správci seznam užitých autorů a děl do příslušného data, došlo tak k podstatnému oslabení smyslu tohoto ustanovení. V současnosti tedy neexistuje žádná sankce postihující neplnění uvedené povinnosti a lze jen čistě teoreticky uvažovat o náhradě škody kolektivnímu správci podle § 420 ObčZ¹⁸⁰, nicméně z praktického hlediska by bylo poměrně komplikované nějakou konkrétní výši škody vyčíslit, a proto se jedná pouze o možnost teoretickou.

b) Další povinnosti v rámci živého provozování děl

Z hlediska pořádání živých veřejných hudebních produkcí obsahuje AutZ ještě dvě zvláštní povinnosti, a to **povinnost dodavatele živé veřejné hudební produkce**, tj. výkonného umělce či umělecké agentury, dodat alespoň 20 dnů před produkcí seznam užitých děl a autorů¹⁸¹ a **povinnost provozovatele provozovny**, ve které dochází k veřejné hudební produkci, k součinnosti s kolektivním správcem při zjišťování údajů potřebných ke zjištění provozovatele samotné produkce. Tyto dvě povinnosti, jež jsou v podstatě subsidiární k povinnosti uvedené v předešlém odstavci, slouží k zabezpečení řádného výkonu kolektivní správy v rámci daného užití. První ze zmíněných povinností je důležitým mechanismem kolektivních správců v rámci jejich činnosti, a to zejména v případě nespolupracujících

¹⁷⁸ Dle § 100 odst. 5 AutZ

¹⁷⁹ Zák. č. 81/2005 Sb.

¹⁸⁰ resp. dle § 2894 a násl. NOZ

¹⁸¹ Dle § 100 odst. 5

provozovatelů živých veřejných hudebních produkcí. Rovněž jako v předešlém odstavci i tato povinnost dostala zásadní změny uvedenou novelou z roku 2005, kterou byla odstraněna fikce, že za provozovatele veřejné hudební produkce se považuje provozovatel provozovny, pokud neprokázal opak. Na základě této změny je nedodržení uvedené povinnosti prakticky nepostižitelné. V úvahu opět přichází pouze teoretická náhrada škody podle § 420 ObčZ, avšak situace s vyčíslením škody bude prakticky totožná jako v případě výše uvedeném. K této povinnosti zbývá ještě dodat, že se netýká pouze živé hudební veřejné produkce, ale všech hudebních veřejných produkcí, tedy i těch ze záznamu, což je podstatná změna oproti povinnosti specifikované pod bodem a) této kapitoly.

Druhá zmíněná povinnost pak slouží zejména provozovatelům veřejných hudebních produkcí, a to k usnadnění splnění jejich povinnosti dodat kolektivnímu správci podklady potřebné pro řádnou identifikaci užitých děl. Určuje totiž povinnost dodavatelů, resp. zejména výkonných umělců a uměleckých agentur k tomu, aby v řádné lhůtě vyrozuměli pořadatele o obsahu jejich uměleckého výkonu.

c) **Problematika související s rozvojem elektronické hudby**

Závěrem k tématu živého provozování je třeba rovněž upozornit na **aktuální problematiku související s novodobými hudebními trendy v oblasti elektronické hudby**. V praxi je hodně obtížné určit, zda se mají případy vystoupení tzv. diskžokejů či DJů, resp. vystoupení založená na přímém mixování hudby ze záznamu v rámci konkrétní hudební produkce, podřazovat pod užití děl ze záznamu podle § 20 AutZ, či pod živé provozování děl podle § 19 AutZ. Pokud by se mělo na tuto problematiku pohlížet za použití systematického a gramatického výkladu, základem živého provozování je alespoň zpřístupnění díla „*pouze formou materializace díla do zvukových či světelných vln bez účasti technických zařízení dálkového přenosu.*“¹⁸² Na základě toho, pokud dochází k mixování hudebních děl ze záznamu, popř. použití různých syntetizátorů či jiných zvukových efektů, nelze vystoupení DJů podřazovat pod živé provozování, ale právě pod provozování ze záznamu. Díky tomu by dodavatelé a provozovatelé těchto produkcí samozřejmě ani neměli zvláštní oznamovací povinnosti dle AutZ. Za použití telologického výkladu, jenž je užíván i v praxi, lze dospět k názoru, že povaha činnosti DJů umožňuje, aby někteří z nich svým působením pomocí technických prostředků interpretovali dílo natolik osobitým způsobem, že se stávají sami

¹⁸² Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 235

výkonnými umělci a jejich produkce lze označit za provozování díla živě dle § 19 AutZ. Nelze však pominout i fakt, že jsou zde současně provozována díla ze záznamu, a proto lze o DJských produkcích hovořit jako o jisté kombinaci práv užití díla jeho provozováním ze záznamu i živě. Takovíto DJové se mohou stát i autory zpracovaných děl, pokud jimi zpracovaná díla naplňují znaky tvůrčího zpracování dle § 2 odst. 4 AutZ. V praxi tedy mnozí DJové vystupují jako autoři buďto svých vlastních či zpracovaných děl, nechávají se zastupovat kolektivními správci a jejich vystoupení jsou kolektivními správci považována za živé produkce se současným užitím děl ze záznamu. Může tak docházet k paradoxní situaci, že i přes skutečnost, že jsou na dané produkci užita původní kolektivním správcem nezastupovaná díla, jejich tvůrčí zpracování DJem zastupovaným kolektivním správcem způsobuje vznik povinnosti pořadatele veřejné hudební produkce získat souhlas od kolektivního správce.

Specifickou situací jsou rovněž případy tzv. **playbacku**. Jedná se o produkce, v nichž vystupující účinkující výkonný umělec synchronizuje pohyby svých úst či pohyby s hudebním nástrojem s textem a zvukovou stopou díla provozovaného ze záznamu. Tedy laicky řečeno výkonný umělec svůj projev pouze imituje, zatímco jsou díla provozována ze záznamu. Modifikací tohoto druhu produkce jsou případy tzv. **half-playbacku**, pod něž spadají situace, kdy je živé provozování děl doprovázeno provozováním děl ze záznamu.

d) Přenos díla provozovaného živě

Zcela samostatným způsobem užití ve smyslu § 18 AutZ je tzv. přenos díla provozovaného živě. O ten půjde ale pouze za naplnění několika kumulativních podmínek. První z nich je, že dílo musí být přenášeno **současně** se samotným aktem živého provozování. V případě, že by tato podmínka nebyla naplněna, jednalo by se o provozování díla ze záznamu dle § 20 AutZ a nikoliv o jeho přenos. Druhou podmínkou je, aby bylo dílo přenášeno **do místa odlišného** od místa, ve kterém dochází k samotnému živému provozování. Na základě této podmínky jsou tak vyloučeny z definice přenosu technické prostředky sloužící k pouhému zesílení emise živého provozování, které nejsou samotným druhem užití a stále spadají pod živé provozování. Třetí podmínkou je **zásada subsidiarity**, na základě které pokud užití naplňuje rovněž znaky vysílání rozhlasem či televizí, jejich přenosu či jejich provozování, nejedná se o přenos živého provozování.¹⁸³ Tato poslední

¹⁸³ Podle § 21- 23 AutZ

podmínka nabírá na významu zejména s ohledem na technologický vývoj v oblasti televizního a rozhlasové vysílání, kdy je dnes prakticky běžný „přímý přenos“ prostřednictvím těchto médií. Na základě použití zásady subsidiarity ale nepůjde o přenos podle § 19 odst. 2 AutZ, ale právě o některý z jiných způsobů užití děl vymezený v AutZ. Co se týče prostředků sloužících k danému přenosu, je pak nerozhodné, zda jsou díla přenášena elektronicky prostřednictvím reproduktorů a obrazovek, či zda je dílo přenášeno prostřednictvím počítačových sítí.

Vzhledem k odlišné povaze institutu přenosu živě provozovaného díla není vyloučeno, aby osoba vykonávající toto právo byla odlišná od osoby provozovatele živého provozování díla. V praxi se pak také běžně děje, že za přenos díla hospodářsky i právně odpovídá osoba odlišná od provozovatele.

Zajímavou skutečností na přenosu živě provozovaného díla je pak charakter místa, kam je dílo přenášeno. Na rozdíl od živého provozování díla, v případě jeho přenosu nemusí být dílo přenášeno pouze do prostor veřejně přístupných, ale může být přenášeno i do prostor určených k soukromému užívání. To vyplývá již ze samotné možnosti přenosu díla prostřednictvím počítačových sítí, kdy na základě veřejné nabídky může být dílo přenášeno do různých domácností, a tedy do soukromých prostor.

e) Výkon kolektivní správy práva na živé provozování díla a jeho přenos

V rámci výkonu kolektivní správy v případě živého provozování a jeho přenosu půjde v zásadě o režim dobrovolné kolektivní správy. Ta se pro daná užití uplatní až na jedinou výjimku, a sice na *„živé nedivadelní provozování díla, pokud provozování díla nesměřuje k dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.“*¹⁸⁴ Pouze v souvislosti s touto výjimkou mohou kolektivní správci udělovat hromadné licenční smlouvy, na základě kterých bude uděleno oprávnění k užití děl i smluvně nezastupovaných autorů. V opačných případech nemohou kolektivní správci udělovat souhlas k užití děl, k nimž autorská majetková práva nezastupují. V souvislosti s tím tak mohou nastat situace, že i přesto, že má provozovatel díla živě provozovaného povinnost ohlašovat kolektivnímu správci jeho užití, nakonec k samotnému uzavření licenční smlouvy s kolektivním správcem nedojde, jelikož hudební díla, která budou v rámci produkce provozována, nebudou chráněná, resp. spravovaná kolektivním správcem, a to vše za předpokladu, že produkce je konaná za

¹⁸⁴ Dle § 101 odst. 9 písm. g) AutZ

účelem hospodářského prospěchu. Závěrem k tomu je třeba ještě dodat, že uvedená výjimka v rámci rozšířené kolektivní správy se vztahuje pouze na živé provozování nedivadelního díla. V případě jejich přenosu se tento režim již neuplatní.

Rovněž jistým specifikem pro kolektivní správu děl provozovaných živě je zákonná zásada, že **autorská odměna musí reflektovat počet osob**, kterým je sdělováno.¹⁸⁵ Tato zásada byla do právního řádu zavedena novelou AutZ č. 216/2006 Sb., a je reakcí na tlak provozovatelů, kteří nebyli spokojeni se způsobem výpočtu autorské odměny podle povrchových rozměrů prostor, ve kterých je dílo sdělováno. Většina provozovatelů však nemůže dopředu jasně odhadnout počet osob, kterým bude dílo sdělováno, jelikož tento počet může být závislý na mnoha faktorech jako počasí, či jiné časové, geografické, sociální a kulturní aspekty, a proto jsou povinni získat souhlas k užití, aniž by dopředu mohli vyčíslit jasnou výši autorské odměny, kterou budou povinni uhradit za tento souhlas. S výše uvedeným je pak současně spojena i problematika nemožnosti odhadnutí počtu osob na produkci v případě neochoty pořadatele k poskytnutí takového údaje. Uvedenému nenapomáhá ani skutečnost, že jsou v praxi v rámci mediální propagace dílčí akce odhady návštěvnosti různě zkreslovány, přičemž ani na základě přímých kontrol na produkci nelze spolehlivě zjistit přesnou návštěvnost.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Dle § 100 odst. 1 písm. h) bodu 3. AutZ je stanoveno, že "kolektivní správce je povinen s péčí řádného hospodáře, odborně a v rozsahu uděleného oprávnění uzavírat s uživateli předmětů ochrany nebo s osobami oprávněnými hájit zájmy v nich sdružených uživatelů nebo s osobami oprávněnými zastupovat zájmy uživatelů podle zvláštního právního předpisu, kteří užívají předměty ochrany týmž nebo podobným způsobem, nebo s osobami povinnými platit odměny podle tohoto zákona, za přiměřených a rovných podmínek smlouvy, kterými se pro uživatele stanovuje výše a způsob placení odměn podle § 19 odst. 1 a 2, a to na základě počtu osob, kterým je dílo sděleno"

¹⁸⁶ Tuto skutečnost potvrzují i veřejně dostupné články „Hudební festivaly falšují návštěvnost, hlásí pořadatelé toho v Trutnově“ ze dne 15.8.2012 dostupný na www.topzine.cz, či dále článek „Organizátoři jsou spokojeni, Sázavafest 2012 se povedl“ ze dne 6.8.2012 dostupný na www.denik.cz/

3.1.2 Právo na provozování díla ze záznamu a jeho přenos

Právo na provozování díla ze záznamu je další ze skupiny provozovacích práv. Jeho základním předpokladem je užití díla pomocí zvukových a zvukově obrazových nosičů a přístrojů technicky způsobilých k přehrávání těchto nosičů způsobem, že je dílo sdělováno veřejnosti v místě jeho provozování. Tato definice je pak dále omezena zásadou subsidiarity, na základě které, pokud užití naplňuje některý z jiných způsobů užití podle § 21 – 23 AutZ, nejedná se již o užití díla ze záznamu. Společným znakem provozování díla ze záznamu a živého provozování je sdělování tohoto díla v konkrétním místě. Na rozdíl od živého provozování však v případě provozování ze záznamu není nutná přítomnost výkonného umělce.¹⁸⁷ Dále bude o tomto druhu užití pojednáváno pouze ve vztahu k hudebním dílům.

Autorskoprávní teorie rozlišuje několik základních druhů provozování ze záznamu. Jedná se o **přímé uvádění veřejnosti** ze zvukového záznamu, jako například při diskotékách a jiných dramaturgických celcích. V rámci těchto produkcí dochází často k zařazování hudebních děl do jednoho komponovaného celku, který bývá často doplněn o slovesné dílo samotného účinkujícího, tzv. diskžokeje či DJe, který tato díla uspořádává ve smyslu § 2 odst. 5 AutZ. Problematickou otázkou jsou již v této práci zmíněné¹⁸⁸ produkce, na nichž vystupují tzv. DJové, kteří mixují jednotlivá díla dohromady a za použití syntetizátorů a zesilovačů vytváří de facto nová díla. Dalším druhem provozování ze záznamu je **užití děl v rámci běžného provozu** daného zařízení. Jedná se o klasické případy užití děl v restauracích, hospodách, na pracovištích či v jiných veřejných prostorech.¹⁸⁹

Co se týče **osoby sdělovatele**, pak se zde uplatní stejná kritéria jako v případě provozování díla živě. Jedná se tedy o osobu, která ke sdělování dala podnět a je odpovědná za provozování díla, a to jak finančně, tak právně. Rovněž pro definování veřejnosti se uplatní obecná kritéria pro definici veřejnosti specifikovaná v této kapitole, a sice že o veřejnost půjde, pokud provozování „zahrnuje jakékoliv sdělování díla, které se děje za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu a rovněž i všechna jiná sdělování, která z pohledu sdělovatele směřují vůči individuálně (jmenovitě) neurčenému okruhu osob

¹⁸⁷ Naproti tomu není vyloučena kombinace s § 19 AutZ, o níž je pojednáváno v předchozí kapitole.

¹⁸⁸ Viz kapitola 3.2.1 písm. c)

¹⁸⁹ Teorie zná ještě jeden základní způsob užití děl provozováním ze záznamu, a sice promítání audiovizuálního díla kinematografickou či jinou technikou jako videoprojektory apod. Tento způsob se však netýká bezprostředně hudebních děl, i když jsou při ní samozřejmě hudební díla podpůrně užitá, a proto nebude dále v této práci rozebírán.

(zejména formou veřejné nabídky).¹⁹⁰ Specifikem oproti např. živému provozování je, že výkon práva na provozování děl ze záznamu je povětšinou spojen i s výkonem práv souvisejících s právem autorským, a to mimo práva výkonných umělců i s právy výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů užitých v rámci provozování díla. Také v případě provozování děl ze záznamu se uplatní specifická povinnost z § 100 odst. 4 AutZ, kdy „provozovatel provozovny či jiného prostoru, který poskytne provozovnu či jiný prostor k provozování nedivadelně provozovaného hudebního díla s textem či bez textu nebo uměleckého výkonu, je povinen poskytnout příslušnému kolektivnímu správci údaje a součinnost potřebnou pro určení totožnosti provozovatele veřejné hudební produkce.“

a) Přenos díla provozovaného ze záznamu

Obdobně jako v případě živého užití rozlišuje AutZ jako zvláštní druh užití subsidiárně i jeho přenos. Tato subsidiarita sice není v ustanovení o přenosu děl provozovaných ze záznamu výslovně zakotvena, nicméně není zde důvod, proč by neměla být uplatněna.¹⁹¹ Co se týče podmínek pro vymezení přenosu díla, pak se zde užijí stejné definiční znaky jako v případě přenosu díla provozovaného živě, a sice kromě již zmíněné subsidiarity i odlišnost místa přenosu od místa provozování, přítomnost veřejnosti a současnost se samotným provozováním.

b) Výkon kolektivní správy při provozování díla ze záznamu a jeho přenosu

Na rozdíl od živého provozování děl probíhá výkon kolektivní správy v případě užití děl provozováním ze záznamu zejména na bázi tzv. rozšířené kolektivní správy. Tato zásada je stanovena pro drtivou většinu provozování tímto způsobem, a sice nedivadelní provozování hudebních děl s textem či bez textu ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům.¹⁹² Tyto záznamy pro obchodní účely lze pak na základě § 72 odst. 2 AutZ definovat jako „zvukový záznam, jehož rozmnoženiny jsou rozšiřovány prodejem, nebo který je oprávněně veřejnosti sdělován.“ V rámci výše uvedeného je režim dobrovolné kolektivní správy autorských majetkových práv aplikován pouze na případy, kdy záznam není sdělován veřejnosti a na případy, kdy tento záznam není rozšiřován prodejem.

¹⁹⁰ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 220 - 221

¹⁹¹ Tento názor zastává i Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 245

¹⁹² Dle § 101 odst. 9 písm. b) AutZ

Zde je také na místě upozornit na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, které stanovuje, že „v případě, kdy v občanském soudním řízení není prokázáno, které skladby byly při jednotlivých produkcích užity, a vzhledem k postoji pořadatele tak žalobce ani prokázat nemohl, není důvod k závěru o neunesení důkazního břemene žalobce. Je mimo pochybnost, že při diskotékách se především hrají skladby současných autorů, požívající ještě autorskoprávní ochrany.“¹⁹³ Na základě této judikatury je tak ve výše uvedených případech v podstatě zakotvena domněnka užití repertoáru zastupovaného kolektivním správcem a je na uživateli chráněných děl, aby prokázal opak.

¹⁹³ Dle rozhodnutí sp. zn.: VS Praha 3 Co 46/97

3.1.3 Právo na vysílání díla rozhlasem nebo televizí a jeho přenos

Právo na vysílání rozhlasem anebo televizí, včetně přenosu tohoto vysílání je další ze způsobů užití upravených AutZ. Jeho základem je „*zpřístupňování díla rozhlasem či televizí a jiné takové zpřístupňování díla jakýmikoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě, včetně šíření po kabelu nebo vysílání pomocí družice, původním vysílatelem.*“¹⁹⁴ Touto definicí se AutZ snaží pojmut veškeré možné způsoby vysílání rozhlasových a televizních stanic. Tato definice je však do jisté míry imperfektní a umožňuje dojít k několika výkladovým nesrovnalostem.

I přes fakt, že v ustanovení o vysílání, stejně jako v celém AutZ, chybí vymezení definice „veřejnosti“, dá se tato skutečnost analogicky dovodit, přičemž obsahu pojmu veřejnost je výše věnováno krátké pojednání. Daleko problematičtější při výkladu je okolnost, že v citované definici chybí **vymezení rozhlasového a televizního vysílání** a je tak nasnadě otázka, co vše lze pod toto rozhlasové a televizní vysílání podřadit. Pokud bychom postupovali doslovně za pomoci gramatického výkladu, mohli bychom pod pojem "rozhlasové vysílání" podřadit jakékoliv zpřístupňování děl pomocí prostředků sloužících k šíření zvuku a obrazu, což jistě ne vždy bude skutečně rozhlasové či televizní vysílání.¹⁹⁵

Naopak na základě analogického použití jiného právního předpisu, a tedy zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání¹⁹⁶, můžeme sice nalézt přesnou definici rozhlasového a televizního vysílání, avšak ani ta nebude přesně použitelná pro potřeby AutZ. V tomto zákoně je totiž například stanoveno, že „*za rozhlasové vysílání a převzaté rozhlasové vysílání se nepovažuje šíření rozhlasových programů prostřednictvím přenosových systémů jiných než vysílačů, družic a kabelových systémů.*“¹⁹⁷ To znamená, že za rozhlasové vysílání se nepovažuje vysílání např. online rádií, tedy rádií vysílaných pouze po internetu, a která pro potřeby AutZ jistě za rozhlasová vysílání považována jsou. Dále pak „*oproti autorskoprávnímu vymezení zahrnuje zákon o provozování rozhlasového a televizního*

¹⁹⁴ Dle § 21 odst. 1 AutZ

¹⁹⁵ Zde lze narazit na možnost záměny zejm. rozhlasového vysílání s provozováním děl ze záznamu či s přenosem děl provozovaných ze záznamu, jelikož hranice mezi těmito užitími mohou být v některých případech velmi nejasné.

¹⁹⁶ Konkrétně jde o zák. č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

¹⁹⁷ Dle § 12 odst. 3 písm. c) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů

vysílání pod obsah pojmu rozhlasové a televizní vysílání výslovně i šíření informací formou teletextu [viz § 2 odst. 1 písm. a)]. Autorskoprávní posouzení sdělování díla formou teletextu však závisí na zohlednění konkrétních skutkových okolností, zejména se zřetelem na možnost časové a místní volby aktu sdělení díla ze strany členů veřejnosti. V současnosti je možné sdělování děl (zejména slovesných) pomocí teletextu zpravidla považovat za součást televizního vysílání, nicméně s rozvojem komunikačních technologií (zejména digitalizací televizního vysílání) nelze vyloučit, že takové sdělování může nabýt autorskoprávní podobu sdělování díla veřejnosti na vyžádání ve smyslu § 18 odst. 2 AutZ.“¹⁹⁸

Pokud tedy ponecháme definici rozhlasového a televizního vysílání tak, jak ji uvádí AutZ s tím, že je vždy nutné posoudit taková vysílání případ od případu, a že je vymezení zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání pro AutZ nerozhodné, můžeme takové vysílání členit do různých kategorií. Z hlediska formy vysílání lze členit vysílání na **přímý přenos** a vysílání **ze záznamu**. Dnes již ne zcela aktuální členění je dělení vysílání na **digitální** a **analogové**. Velmi významné, jak bude popsáno níže, je členění z hlediska přenosu na tzv. **bezdrátové vysílání**, resp. anténové, či družicové, dále pak na **vysílání po drátě, či kabelu** a jako třetí kategorie lze uvést **vysílání prostřednictvím počítačových a jiných sítí**.

a) Emisní a komunikační teorie

Poslední uvedené dělení je pro kolektivní správce významné zejména z hlediska uplatnění zásad pro určení místa, ve kterém dochází ke sdělování veřejnosti. V rámci AutZ totiž platí obecná zásada, že je třeba získat souhlasu k užití chráněných děl pro každé území, na němž dochází ke sdělování veřejnosti. Ne vždy je však možné výše uvedené spolehlivě zjistit, a proto byly do AutZ zakotveny zásady upravené právem EU, na základě kterých lze vymežit okruh míst autorskoprávně rozhodných pro definování míst, v nichž dochází ke sdělování veřejnosti. Jedná se především o uplatnění **tzv. emisní teorie v případě tzv. družicového vysílání**, která vybočuje z výše uvedené zásady.¹⁹⁹ Její podstata spočívá v tom, že za místo, ve kterém dochází ke sdělování veřejnosti, se považuje nikoliv místo, kde je umožněno přijetí díla, ale pouze místo, ve kterém dochází k tzv. emisi, tedy místo, kde jsou

¹⁹⁸ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 250

¹⁹⁹ Podle čl. 1 odst. 2 písm. a) směrnice č. 93/83/EHS o koordinaci předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu, se za družicové vysílání, resp. sdělování veřejnosti prostřednictvím družic, považuje „činnost pod kontrolou a odpovědností vysílající organizace, při které jsou programové signály určené pro příjem veřejnosti vkládány do nepřerušovaného řetězu sdělení vedoucího na družici a z ní dolů na zem.“

na „odpovědnost vysílající organizace programové signály vkládány do nepřerušovaného řetězce sdělení vedoucího na družici a z ní dolů na zem.“²⁰⁰ Jinými slovy lze laicky shrnout, že ke sdělování veřejnosti podle emisní teorie dochází v místě, kde je vysílání odesláno na družici, od níž pak dochází k vysílání zpátky na zem. Tato teorie je v autorském právu výjimkou potvrzující jinak platící níže popsanou tzv. komunikační teorii, tedy teorii, na níž je založena obecná definice sdělování veřejnosti podle § 18 AutZ a která se uplatní u zbylých vypočtených druhů vysílání.

K emisní teorii je třeba ještě zmínit důležitou skutečnost, a sice že je kromě družicového vysílání omezena i teritoriálně, a to pouze pro území EU. V případech, kdy k emisi dojde mimo její území a není na tomto místě poskytována stejná míra ochrany autorů, zná emisní teorie tzv. **dvě náhradní emisní místa**. Prvním místem je to místo na území EU, kde je umístěna telekomunikační stanice vysílající signály směrem na družici. V takovém případě je pak z hlediska autorskoprávního za vysílání odpovědná osoba, která provozuje výše zmíněnou telekomunikační stanici. Pokud nelze ani takto uspokojivě zaručit ochranu autorů, uplatní se náhradní emisní místo podle sídla vysílatele. Pokud ani podle výše zmíněných definic není dostatečně zaručena ochrana autorů tak, jako na území EU, uplatní se pravidlo tzv. druhého náhradního emisního místa. Zde půjde o místo, kde má řídicí orgány vysílatel, na jehož podnět došlo k uvedení signálu do sítě. Pokud ani podle tohoto pravidla nedojde k dostatečné ochraně autorů, resp. k určení osoby odpovědné za sdělování děl veřejnosti, přísluší každému státu, na jehož území ke sdělování dochází podle komunikační teorie, aby si sám posoudil následky družicového vysílání na jeho území.

Kromě již uvedeného družicového vysílání je však pro vymezení územního rozsahu sdělování veřejnosti v rámci užití děl prostřednictvím rozhlasového a televizního vysílání v autorském právu obecně používána jako určující **tzv. komunikační teorie**. Komunikační teorie je ve své podstatě opakem již zmíněné emisní teorie. Jejím základem je myšlenka, že ke sdělování dochází na všech místech, které jsou schopny k recepci signálu, resp. k příjmu materializace díla. Taková oblast je pak v mezinárodním měřítku označena jako tzv. footprint. Na základě vymezení tohoto území je pak vyvozována i příslušnost udělovat souhlas k užití autorských děl. V případech, ve kterých není taxativně stanoveno užití emisní teorie, je třeba vždy aplikovat teorii komunikační, a to nehledě na nevhodnosti jejího užití. Tomu se

²⁰⁰ Podle čl. 1 odst. 2 písm. b) směrnice č. 93/83/EHS o koordinaci předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu

v současnosti děje například v rámci internetu, kdy je zapotřebí aplikovat komunikační teorii i v prostředí, kdy lze díla sdělovat prakticky do celého světa.

b) Vymezení osoby vysílatele

Na základě řádného vymezení území, na kterém dochází ke sdělování veřejnosti prostřednictvím rozhlasového a televizního vysílání je pro vymezení osob povinných k řádnému vypořádání autorskoprávních závazků zásadní rovněž i správné určení odpovědné osoby, tedy **osoby vysílatele**. Ani u osoby vysílatele nelze subsidiárně užít jeho vymezení v zákoně o provozování rozhlasového a televizního vysílání, jelikož jeho autorskoprávní vymezení musí být podstatně širší. Většinou se sice bude jednat o osobu podle tohoto zákona, avšak autorský zákon podřazuje pod osobu vysílatele i další osoby, a tedy všechny osoby, které naplňují při rozhlasovém a televizním vysílání obecnou definici sdělovatele.²⁰¹ Musí jít o osobu odpovědnou za vysílání, resp. za zpřístupnění vysílání. V souvislosti s tím za vysílatele nebude považován např. provozovatel elektronické sítě, do níž je vysílání uvedeno, ani zaměstnanec či podřízený provozovatele televizního vysílání.²⁰² Půjde tedy o osobu, která je odpovědná za sdělení díla veřejnosti. V rámci toho však se nesmí jednat o osobu, která takto jedná na odpovědnost jiné osoby. To logicky vylučuje z definice osoby sdělovatele zaměstnance a jiné osoby podřízené, jejichž činností sice může docházet ke sdělování veřejnosti, nicméně je tak činěno pouze na odpovědnost zaměstnavatele, jenž odpovídá dle obecné odpovědnosti za škodu dle § 420 odst. 2 ObčZ.²⁰³ Taktéž nepůjde o sdělovatele v případě osob, které jsou odpovědné za samotný technický přenos tedy tzv. transmissi sdělovaného díla.²⁰⁴

²⁰¹ Konkrétně pak definici z § 18 odst. 1 AutZ

²⁰² Pro provozovatele elektronické sítě by však přicházela v úvahu pouze odpovědnost v rámci tzv. emisní teorie, resp. by se jednalo o tzv. první náhradní emisní místo

²⁰³ Dle § 2914 NOZ odpovídá za škodu ten, kdo při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo jiného pomocníka. To však neplatí v případech, kdy se osoba zaváže provést určitou činnost samostatně výjma případu kdy byla tato osoba nepečlivě vybrána nebo ni bylo nedostatečně dohlíženo.

²⁰⁴ SDEU se v rámci předběžné otázky sp.zn.: C-431/09 ze dne 13. října 2011 zabýval otázkou, zdali je poskytovatel tzv. satelitního balíčku sdělovatel veřejnosti, resp. přenositel vysílání nebo zdali se jedná pouze o provozování zařízení umožňující sdělování a prostředky k dekódování vysílání jsou poskytovány veřejnosti se souhlasem vysílatele. SDEU ve svém rozhodnutí uvedl, že poskytovatel "satelitního balíčku musí od majitelů příslušných práv získat povolení k zásahu do takového přímého či nepřímého přenosu televizních programů, vyjma případu, kdy se tyto majitelé dohodli s dotýcnou vysílající organizací, že chráněná díla budou veřejnosti sdělována i prostřednictvím tohoto poskytovatele, a kdy se uvedená díla v takovém případě zásahem tohoto poskytovatele zároveň nezpřístupní nové veřejnosti."

c) Výkon kolektivní správy v případě vysílání rozhlasem a televizí

Z hlediska usnadnění a vypořádání závazků vysílatelů vůči příslušným nositelům práv funguje kolektivní správa hudebních děl v případě užití jejich vysíláním na principech tzv. rozšířené kolektivní správy.²⁰⁵ Na základě této skutečnosti udělují kolektivní správci vysílatelům hromadnou licenční smlouvou souhlas k užití nejen k jim chráněným dílům, ale rovněž k užití děl smluvně nezastupovaných nositelů práv. Tito smluvně nezastupovaní nositelé jsou pak oprávněni v rámci tříleté promlčecí lhůty přihlásit se u příslušného kolektivního správce ohledně svého nároku na autorskou odměnu za užití jeho děl v rámci televizního vysílání.²⁰⁶

Pokud je vysílateli poskytnuto licenční oprávnění, platí vyvratitelná právní domněnka, že vysílatel je rovněž oprávněn ke zhotovení tzv. dočasné rozmnoženiny, resp. dočasného záznamu pro své vlastní vysílání. Tato domněnka vymezená autorským právem se řadí do skupiny tzv. bezúplatných zákonných licencí a k jejímu naplnění je vysílatel povinen pořídit dočasnou rozmnoženinu svými vlastními prostředky a pouze pro potřeby svého vlastního vysílání, resp. pro potřeby plnění svého programového plánu.²⁰⁷

²⁰⁵ Rozšířená kolektivní správa se neuplatní u děl audiovizuálních a audiovizuálně užitých. S ohledem na zaměření této práce však tato výjimka není již dále zohledněna

²⁰⁶ Více o režimu rozšířené kolektivní správy je pojednáno v samostatné kapitole v předchozí části této práce

²⁰⁷ Dle § 38a odst. 2 AutZ

3.1.4 Právo na přenos rozhlasového a televizního vysílání

S televizním a rozhlasovým vysíláním je daleko více než u předešlých druhů užití spjat i institut přenosu tohoto vysílání jakožto samostatný druh užití. Na základě toho a s ohledem na fakt, že je v AutZ přenosu televizního a rozhlasového vysílání věnován samostatný paragraf, je mu i v této práci věnována samostatná kapitola. Rozdělení užití formou televizního a rozhlasového vysílání a jeho přenosu je důvodné, jelikož se tím rozlišuje vysílání na původní a přenesené. Toto rozdělení je pak logické z hlediska praktického rozdělení osob, které vysílají, resp. vytvářejí programovou složku vysílání a odpovídají za ni, a osob, které hotové vysílání pouze přenášejí veřejnosti za účelem svého ekonomického prospěchu. Na základě toho při aplikaci zásady, že autorská práva se prvním užitím nevyčerpávají, musí být i osoba přenositele vysílání z hlediska autorskoprávního odpovědná za vypořádání svých závazků. Jak bylo okrajově zmíněno výše, v roce 2011 se SDEU zabýval otázkou, zdali je uskutečňuje poskytovatel tzv. satelitního balíčku přenos vysílání nebo zdali se jedná pouze o provozování zařízení umožňující sdělování a prostředky k dekódování vysílání jsou poskytovány veřejnosti se souhlasem vysílatele. SDEU ve svém rozhodnutí uvedl, že poskytovatel *"satelitního balíčku musí od majitelů příslušných práv získat povolení k zásahu do takového přímého či nepřímého přenosu televizních programů, vyjma případu, kdy se tyto majitelé dohodli s dotyčnou vysílající organizací, že chráněná díla budou veřejnosti sdělována i prostřednictvím tohoto poskytovatele, a kdy se uvedená díla v takovém případě zásahem tohoto poskytovatele zároveň nezpřístupní nové veřejnosti."*²⁰⁸

O přenos vysílání tedy půjde v případě, kdy je dílo zpřístupňováno *„současným, úplným a nezměněným přenosem vysílání díla rozhlasem nebo televizí bezdrátově nebo po drátě, uskutečňuje-li je jiná osoba než vysílatel takového vysílání."*²⁰⁹ Tím jsou stanovena základní kritéria pro odlišení přenosu od samotného vysílání, přičemž hlavní podmínkou, na rozdíl od přenosu děl provozovaných živě, či ze záznamu, musí být **osoba přenositele odlišná od osoby vysílatele**. Za přenos vysílání tedy nebude považováno takové vysílání, které sice bude naplňovat všechny podmínky pro přenos dle AutZ, avšak bude uskutečňováno stejnou osobou jako samotné vysílání. V takovém případě půjde stále o výkon práva na vysílání.

²⁰⁸ Takto bylo rozhodnuto v rámci předběžné otázky sp.zn.: C-431/09 ze dne 13. října 2011.

²⁰⁹ Dle § 22 odst. 1 AutZ

Stejně tak pokud nebude naplněna některá z podmínek pro přenos vysílání, resp. pokud nepůjde o současný, úplný či nezměněný přenos, nebude se jednat o přenos vysílání dle § 22 AutZ, ale o některý z jiných způsobů sdělování veřejnosti dle § 18 odst. 2 AutZ. To se týká zejména pozměňování vysílání přenositelem, jeho doplňování či jeho časové nekorespondování s vysíláním původním.

Z hlediska autorskoprávního je rovněž podstatné rozlišení mezi tzv. kabelovým přenosem a přenosem jiným, např. satelitním, jelikož nejen výkon kolektivní správy, ale i samotná charakteristika tohoto užití je poměrně odlišná od zbytku způsobů přenosu rozhlasového a televizního vysílání. I přesto, že je kabelové vysílání specifickým typem přenosu vysílání, nejedná se však o samostatný druh užití a jako takové je součástí výlučného autorského majetkového práva na přenos televizního a rozhlasového vysílání. To však nevylučuje možnost uzavření licenční smlouvy, která by opravňovala pouze k užití prostřednictvím kabelového přenosu a licenční smlouvu, která by toho samého uživatele opravňovala například k satelitnímu přenosu. V současnosti pak rozlišujeme základní dva druhy kabelového vysílání, a tedy přenos pomocí **kabelu** a pomocí **mikrovlnného systému**.

Za zvláštní případ vynětí z práva autorů udělit souhlas k užití je dle § 38f AutZ považován přenos děl prostřednictvím tzv. společných domovních antén. Toto ustanovení dříve zařazené pod § 22 AutZ, který je právě věnován přenosu vysílání, bylo na základě novely účinné od 1.7.2010 systematicky správně přeneseno do ustanovení o bezúplatných zákonných licencích a definuje tuto výjimku z práva autorů udělit souhlas k užití jejich děl jako situaci, kdy se jedná o „*příjem současného, úplného a nezměněného rozhlasového nebo televizního vysílání na přijímačích téže budovy, popřípadě komplexu budov k sobě prostorově nebo funkčně příslušejících, pomocí společných domovních antén za podmínky, že je umožněn příjem pouze zemského nebo satelitního vysílání a společný příjem není využíván za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu.*“²¹⁰ Na základě této definice jsou jasně stanovena základní pravidla uplatnění uvedené výjimky, a sice nezměněný, současný a úplný přenos, prostorová a funkční sounáležitost budov, do kterých je vysílání přenášeno a vyloučení hospodářského či obchodního prospěchu přenositele. Výše uvedené podmínky musejí být naplněny kumulativně a nesplnění jediné z nich znamená nemožnost aplikace výjimky pro společné domovní antény.

²¹⁰ Dle § 28f AutZ

a) Přenositel rozhlasového a televizního vysílání

Z autorskoprávního pohledu není osoba přenositele nijak zvláště definovaná a proto se na tuto osobu uplatní obecná definice sdělovatele podle § 18 odst. 1 AutZ. Půjde tedy o osobu vlastním jménem odpovídající za přenos a jeho kvalitu, resp. na vlastní odpovědnost přenášející chráněná díla. Jak již bylo řečeno, osoba přenositele musí být rovněž odlišná od osoby původního vysílatele. To však nevylučuje případy, kdy se přenos vysílání uskutečňuje na popud, či na objednávku původního vysílatele. V praxi mohou nastat a často nastávají situace, mezi vysílatelem a příjemcem vysílání vystupuje víc subjektů. Osobu přenositele je pak třeba definovat ad hoc, jelikož neexistuje univerzální postup, jak ji obecně pro všechny případy definovat. Obecně však většinou půjde o osobu, která je odpovědná za odeslání původního vysílání do elektrické sítě. *„Z pohledu veřejnoprávního se navíc obvykle (nikoliv však bezvýjimečně, neboť autorskoprávní vymezení rozhlasového a televizního vysílání je širší než veřejnoprávní) jedná o provozovatele převzatého rozhlasového nebo televizního vysílání ve smyslu § 2 odst. 1 písm. g) zákona č 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů“*²¹¹

b) Výkon kolektivní správy v souvislosti s přenosem rozhlasového a televizního vysílání

Pro přenos rozhlasového a televizního vysílání dle § 22 odst. 1 AutZ se užije obecně režim dobrovolné kolektivní správy. Na základě toho jsou kolektivní správci práv k dílům hudebním oprávněni udělovat souhlas k užití pouze děl, ke kterým smluvně spravují autorská majetková práva. Výjimkou z výše uvedeného je výkon práva na již zmíněný kabelový přenos, pro který se užije režim povinné kolektivní správy.²¹² Povinná kolektivní správa je v rámci přenosu kabelem pro české právo obligatorní, jelikož je pro členské státy EU stanovena směrnicí o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu.²¹³ Právo EU však oproti AutZ

²¹¹ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 265

²¹² Více o režimech kolektivní správy je uvedeno v samostatné kapitole

²¹³ Dle čl. 9 odst. 2 směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 *„Pokud nositel práv nepřevodil správu svých práv na organizaci pro kolektivní správu, má se za to, že organizace pro kolektivní správu, která spravuje práva stejné kategorie, je oprávněna spravovat jeho práva. Pokud spravuje práva té kategorie více než jedna organizace pro kolektivní správu, může se nositel práv svobodně rozhodnout, která společnost je oprávněna spravovat jeho práva. Nositel práv podle tohoto odstavce má stejná práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy mezi provozovatelem kabelového přenosu a organizací pro kolektivní správu, která je považována za oprávněnou spravovat jeho práva, jako nositelé práv, kteří správou svých práv organizaci pro kolektivní správu*

stanovuje, že smluvně nezastupovaný autor se může práv vůči kolektivnímu správci domáhat ve lhůtě ne kratší než tři roky ode dne uskutečnění kabelového přenosu. Tuto skutečnost AutZ nezná a je nepřímo odvoditelná z obecné promlčecí doby dle ObčZ.²¹⁴

Při výkonu kolektivní správy v rámci přenosu kabelem ulehčuje činnost kolektivním správcům rovněž ustanovení § 96 odst. 4 AutZ, které stanoví zvláštní povinnost subjektům, které získají oprávnění ke kabelovému přenosu, když stanoví, že *„ten komu vznikne oprávnění ke kabelovému přenosu podle zvláštních právních předpisů, je povinen o tom uvědomit příslušné kolektivní správce ve lhůtě 15 dnů ode dne vzniku takového oprávnění.“* Za toto oprávnění je považována licence od Rady pro rozhlasové a televizní vysílání.

Závěrem k tomuto tématu je nasnadě otázka, jaký byl důvod k ponechání dobrovolné kolektivní správy v případě § 22 odst. 1 AutZ, když se v podstatě jedná o obdobný způsob užití ke kabelovému přenosu dle § 22 odst. 2 AutZ, přičemž dělicím kritériem je pouze užitá technika přenosu. Tuto skutečnost však nelze z hlediska autorskoprávního považovat za relevantní, jelikož praktická nemožnost individuální správy práv je zde stejně evidentní jako v případě kabelového přenosu.

pověřili, a může uplatňovat tato práva po dobu, kterou stanoví dotýčný členský stát, která však nesmí být kratší než tři roky ode dne kabelového přenosu zahrnujícího jeho dílo nebo obdobný chráněný příspěvek.“

²¹⁴ Konkrétně pak dle § 101 ObčZ, resp. § 629 NOZ

3.1.5 Právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání

Posledním výslovně uvedeným způsobem jak lze dle AutZ užít dílo sdělováním veřejnosti je tzv. provozování rozhlasového a televizního vysílání. Dle § 23 AutZ se takovýmto **užitím rozumí** „*zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem nebo televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového a televizního vysílání.*“ Tato na první pohled jasná definice dále však obsahuje větu druhou a třetí, které obsah provozování rozhlasového a televizního vysílání značně znejasňují a výkon kolektivní správy v rámci tohoto práva komplikují. Výše uvedený paragraf tak obsahuje minimálně tři sporné otázky, které jsou v současnosti řešeny nejen na úrovni vnitrostátních soudů, ale zároveň i na půdě SDEU. Níže jim bude pak věnována samostatná kapitola.

Pod pojem provozování rozhlasového a televizního vysílání tedy v praxi řadíme sdělování děl autorsky chráněných prostřednictvím televizních a rádiových přístrojů umístěných v prostorách přístupných veřejnosti. S ohledem na technický rozvoj posledních let je však pod tuto zákonnou definici podřazován i jakýkoliv jiný přístroj, kterým lze takto zpřístupňovat televizní a rozhlasové vysílání.²¹⁵

Ne však jakékoliv užívání rozhlasového a televizního vysílání je podřaditelné pod § 23 AutZ, nýbrž musí jít o provozování vysílání, které je zpřístupňováno veřejnosti a na něž se nevztahuje žádná ze zákonných výjimek.²¹⁶ Právě z tohoto důvodu je nezbytné vymezení pojmů „provozování“ a „veřejnost“. **Provozováním se dle odborné literatury míní nikoliv faktické vnímání signálu příjemcem, ale pouhé „poskytnutí možnosti vnímání rozhlasového a televizního signálu v objektivně vnímatelné podobě.“**²¹⁷ Pojem veřejnosti je co do vymezení o něco složitější. Při výkladu tohoto pojmu je nutné mít na paměti účel autorskoprávní ochrany a je třeba jej vykládat způsobem, který v co možná největší míře chrání autory a jiné nositele práv. **Za veřejnost lze tedy považovat individuálně neurčený počet osob, kterým je dílo sdělováno, a to bez ohledu na fakt, dochází-li k takovému**

²¹⁵ Provozovat rozhlasové či televizní vysílání tak nepochybně lze prostřednictvím projektorů, monitorů, které jsou schopny k takovému provozování, resp. které umožňují alespoň připojení do sítě internet. V případě rozhlasového vysílání je pak katalog zařízení způsobilých k jeho provozování ještě širší. Provozovat rozhlasové vysílání je možné nejen z kapesních přehrávačů hudby, ale i z mobilních telefonů atd. Ke sdělování veřejnosti prostřednictvím těchto přístrojů pak postačuje jejich napojení na reprodukční zařízení, které je umístěno v prostorách určených k takovému sdělování.

²¹⁶ Např. věta třetí § 23 AutZ, § 30 AutZ odst. 1, § 38c AutZ apod.

²¹⁷ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 273

sdělování v soukromých či veřejných prostorech. Další podmínkou je pak to, že zpřístupňováním se sleduje přímý či nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch. Tím se provozování rozhlasového a televizního vysílání odlišuje od užívání díla pro osobní potřebu fyzické osoby podle § 30 AutZ, tedy od soukromého užití díla např. v rámci osob blízkých v jednotlivých domácnostech.²¹⁸ Za provozování rozhlasového či televizního vysílání je pak nezbytné považovat tedy i umístění přístrojů technicky způsobilých k provozování vysílání do provozovny, ve které není žádná veřejnost, byť zde existuje reálná možnost její přítomnosti. Tomuto názoru přisvědčuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, kdy tento soud jasně deklaruje, že *„provozovatel restaurace si je již při umístování televizních nebo rozhlasových přijímačů do vnitřních prostor restaurace vědom toho, že přijímače budou používány (jinak by jejich instalace neměla smysl), a proto je povinen uzavřít licenční smlouvy pro jednotlivé předměty ochrany práv podle autorského zákona.“*²¹⁹

V rámci výše uvedeného rozboru je třeba také specifikovat charakter děl užitých v rámci provozování rozhlasového a televizního vysílání, a to zejména z důvodu vymezení skupin nositelů práv oprávněných požadovat po uživatelích odměnu za provozování jejich děl. V praxi totiž nastal problém, kdy provozovatelé rozhlasového a televizního vysílání odmítali uzavřít licenční smlouvu k užití děl prostřednictvím zařízení způsobilého k televiznímu vysílání s kolektivním správcem spravujícím práva k dílům hudebním²²⁰, jelikož byly tyto přístroje určeny pouze ke sportovním přenosům a byly užívány pouze za účelem jejich sledování. Spornou otázku řešil Ústavní soud ČR, který těmto provozovatelům nedal za pravdu, když vyslovil názor, že *„tyto přenosy jsou tvořeny rovněž hudebním doprovodem, ať se již jedná o hudební doprovod samotné vysílané sportovní akce či hudební doprovod televizního vysílání stanice, která sportovní akci přenáší. Tvrzení stěžovatele, že je mu známo požadování uzavření licenčních smluv na vysílání hudebních děl, zejména v reklamních blocích a přestávkách sportovních utkání, a že vzhledem k neuzavření takových dohod přestali pořadatelé sportovních utkání během těchto zápasů a televizních vysílání jakékoliv hudební vložky vysílat, považuje Ústavní soud za spekulativní a ničím nepodložené. Výše uvedený závěr Ústavního soudu je o to významnější, že provozovatelé restauračních zařízení zpřístupňují vysílání sportovních přenosů za účelem zvýšení návštěvnosti svých*

²¹⁸ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 273 - 274

²¹⁹ Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn.: 5 Tdo 160/2005 ze dne 1.5.2005

²²⁰ OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s.

provozoven.²²¹ Uvedeným usnesením pak Ústavní soud nepřisvědčil ani námitkám stěžovatelů, že při reklamních blocích vypínali zvuk.

Jak bylo uvedeno výše, AutZ v § 23, resp. ve větě druhé a třetí dále specifikuje některé situace při provozování rozhlasového a televizního vysílání. Jedná se jednak o provozování rozhlasového a televizního vysílání na hotelových pokojích a jednak provozování tohoto vysílání při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Níže jsou tyto případy podrobněji specifikovány.

a) Provozování rozhlasového a televizního vysílání na hotelových pokojích

Druhá věta § 23 AutZ obsahuje ustanovení ohledně užití díla v souvislosti s poskytováním ubytovacích služeb na hotelových pokojích. Toto ustanovení věty druhé bylo do AutZ původně vloženo novelou č. 81/2005 Sb. Před touto novelou obsahovalo znění § 23 AutZ pouze jedinou větu, a to obecnou definici provozování rozhlasového vysílání, jež byla citována v úvodu této podkapitoly.²²² Novelou bylo ustanovení § 23 AutZ doplněno o větu druhou²²³, která **vylučovala z užití § 23 AutZ případy provozování rozhlasového a televizního vysílání na hotelových pokojích**. Tato změna byla samotnými navrhovateli odůvodněna tak, že zpřístupňování děl rozhlasovým a televizním vysíláním na hotelových pokojích by nemělo být považováno za veřejnou produkci, ale za užití děl hotelovými hosty pro osobní potřebu, a proto je třeba jej z provozovacích práv vyloučit. Již od zveřejnění návrhu této novely se objevovaly názory ze strany státních institucí²²⁴ i odborné veřejnosti²²⁵, že toto ustanovení je nejen neodůvodněné, ale že by mohlo být dokonce v rozporu s právem EU či mezinárodními smlouvami. I přes tento fakt prošla novela AutZ legislativním procesem a nabyla účinnosti dne 23. 2. 2005.

²²¹ Dle usnesení Ústavního soudu ČR sp.zn.: I.ÚS 1135/11 ze dne 28.04.2011

²²² „Provozováním rozhlasového či televizního vysílání díla se rozumí zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání.“

²²³ „Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 AutZ nepovažuje zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami.“

²²⁴ Například Vláda České republiky ve svém usnesení ze dne 1. prosince 2003 konstatuje, že návrh ustanovení § 23 AutZ neodpovídá mezinárodním smlouvám. Rovněž i Ministerstvo kultury zásadně nesouhlasilo se zněním věty druhé tohoto paragrafu.

²²⁵ K tomu např. Článek JUDr. Pavla Tůmy, Ph.D. LL.M. „Kriticky k novele autorského zákona“ ze dne 27.1.2004 uveřejněného na internetovém portálu www.pravniradce.ihned.cz (<http://pravniradce.ihned.cz/c1-13874040-kriticky-k-novele-autorskeho-zakona>)

Zmíněný nesoulad věty druhé § 23 AutZ s právem ES vyšel nakonec definitivně najevo v rozsudku SDEU ze dne 7. prosince 2006 sp.zn. C-306/05 ve věci španělského kolektivního správce Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti provozovateli hotelů Rafael Hoteles SA. V daném sporu šlo právě o posuzování otázky umístění televizních přijímačů na hotelových pokojích v souvislosti se sdělováním veřejnosti. Soud ve svém rozhodnutí nakonec rozhodl tak, že pod pojem veřejnost je třeba zahrnout neurčitý počet potencialních televizních diváků. Dle soudu pak *„klienti hotelového zařízení představují takovou novou veřejnost a hotel při plném vědomí zprostředkovává přístup k dílu“* přičemž dle SDEU není rozhodující, jestli si klienti televizor zapnuli nebo ne.

Na základě citovaného rozsudku SDEU došlo i k promítnutí interpretace sdělování díla veřejnosti i do českého právního řádu. Jedním z prvních rozsudků bylo **rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2007 sp.zn.: 36 C 11/2005**, který mj. s odkazem na rozsudek SDEU uvádí, že *„sdělování děl veřejnosti má vliv na kvalitu a cenu služeb, které hotel účtuje; toto sdělování tedy přináší hotelu zisk (a někdy je dokonce samostatně účtováno). Za těchto okolností je pak nárok autorů na podíl z tohoto zisku logický.“*

Navíc již v říjnu 2005 zahájila EK z vlastního podnětu řízení o porušení Smlouvy o založení ES. Ve vytýkacím dopise upozornila ČR na nesoulad ustanovení § 23 AutZ věty druhé s právem ES a vyzvala ČR, aby sjednala nápravu.²²⁶

Teprve však až 19. 5. 2008 nabyla účinnost novela AutZ, která sporné ustanovení věty druhé upravila do současné podoby, resp. zák. č. 168/2008, který opravil ustanovení věty druhé tak, že tato věta zněla „Za zpřístupňování díla pomocí přístrojů technicky způsobilých k příjmu rozhlasového a televizního vysílání ubytovaným v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li tyto přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami, přísluší autorům odměna, která v úhrnu za všechny kolektivní správce nesmí přesáhnout 50 % výše poplatku za jeden přístroj stanovenou zvláštním zákonem“.²²⁷

V souvislosti s výše uvedeným je však vhodné položit otázku oprávněnosti a správnosti zásahu státu do soukromoprávních vztahů, kterými autorskoprávní vztahy

²²⁶ S novelizací AutZ se však vyčkávalo na závaznou interpretaci SDEU. Tu zástupci ČR obdrželi dne 7. 12. 2006 a teprve poté byly zahájeny přípravy na přijetí novelizace AutZ

²²⁷ Tímto zvláštním zákonem pak byl odkaz na zákon č. 348/2005 Sb. o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů

bezpochyby jsou, a omezovat vůli smluvních stran limitováním výše maximální přípustné autorské odměny. „*Stanovení výše odměn je v zásadě věcí smluvní svobody stran. Výše odměn nemůže být dle českého autorského práva vrchnostensky stanovena rozhodnutím soudu nebo správního orgánu.*“²²⁸ Proto je nasnadě i polemika, zdali je zásah ze strany zákonodárce a omezení uvedené základní svobody deklarované Ústavou ČR, oprávněné a legitimní.²²⁹ Dle rozhodnutí Ústavního soudu Pl. ÚS 24/99 je nezbytnou součástí demokratického právního státu i ochrana svobody smluvní vůle.²³⁰ Ta je totiž odvozena od ochrany ústavně zakotveného práva vlastnického dle čl. 11 odst.1 LZPS. Na základě této skutečnosti by cenová regulace měla být opatřením výjimečným a akceptovatelným pouze za splnění konkrétních podmínek. Mezi jednou z těchto podmínek reflektování principu přiměřené rovnováhy mezi požadavkem obecného zájmu společnosti a požadavkem na ochranu základních práv jednotlivce. Jinými slovy dle Ústavního soudu zde musí existovat rozumný (opodstatněný) vztah proporcionality mezi použitými prostředky a sledovanými cíli.²³¹

Výše uvedené jasně specifikoval Ústavní soud v rozhodnutí Pl. ÚS 40/02, kde uvedl, že *"základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody nebo veřejného statku. Vzájemné poměrování v kolizi stojících základních práv a svobod nebo veřejných statků spočívá v následujících kritériích: Prvním je kritérium vhodnosti, tj. posuzování toho, zdali institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaného cíle (ochranu jiného základního práva nebo veřejného statku). Druhým kritériem poměrování základních práv a svobod je kritérium potřeby, spočívající v porovnávání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod, resp. dotýkajícími se jich v menší intenzitě. Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv nebo veřejných statků.*"²³² Aplikujeme-li tedy výše uvedené závěry Ústavního soudu na případ zastropování výše autorské odměny dle § 23 AutZ, lze dojít k závěru, že ani jedno z výše uvedených kritérií nebylo při projednávání této novely bráno v potaz a lze tedy spatřovat určitý rozpor Ústavním pořádkem ČR.

²²⁸Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 805

²²⁹ Ostatně také v současnosti probíhající věcné diskuze v rámci připravované novely AutZ obsahují také požadavek na vypuštění celé věty druhé § 23 AutZ.

²³⁰ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 24/99 ze dne 23. 5. 2000

²³¹ viz. dále nález Ústavního soudu Pl. ÚS 3/2000 ze dne 21.6. 2000

²³² Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 40/02 ze dne 11. 6. 2003

Pomineme-li však výše uvedenou domněnku protiústavnosti, způsobuje současné znění § 23 AutZ i konkrétní výkladové problémy. **Největším z těchto interpretačních problémů, který zůstává bez jakéhokoliv zdůvodnění zákonodárcem, je právě stanovení maximální přípustné výše vybíraných odměn, resp. zastropování výše autorských odměn za toto užití limitem ve výši 50 % koncesionářského poplatku.**²³³ Tím byla vytvořena doposud ojedinělá a dodnes značně kontroverzní limitace výše autorské odměny v AutZ, jenž mj. způsobuje problémy i ve spojení s jiným ustanovením upravujícím obecně výši autorských odměn, a to například s § 100 odst. 6 AutZ, který ukládá kolektivním správcům při uzavírání licenčních smluv povinnost přihlídnout mj. rozsahu užití, či k přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, který uživatel získá z užití či v souvislosti s užitím předmětu ochrany, či k účelu, způsobu, rozsahu a okolnostem užití předmětu ochrany.

V praxi tak vyvstává na povrch otázka, **zda je třeba při výpočtu autorské odměny zohledňovat vytíženost, resp. obsazenost ubytovacích zařízení, v nichž jsou umístěny přístroje umožňující sdělování veřejnosti či nikoliv.** Tato obsazenost byla totiž kolektivními správci do nabytí účinnosti výše uvedených dvou novel § 23 AutZ bez bližšího odůvodnění zohledňována. Účinností uvedené novely § 23 AutZ zakotvující maximální strop autorských odměn přestali kolektivní správci tuto vytíženost zohledňovat. Reakcí uživatelské veřejnosti byla však námitka, že v případě neobsazeného pokoje nemůže docházet ke sdělování veřejnosti, jelikož zde chybí prvek veřejnosti. Navíc i v případě, kdyby k takovému sdělování docházelo na neobsazeném pokoji, byla další argumentace ze strany uživatelů v podobě odkazu na ustanovení § 100 odst. 6 AutZ, které ukládá kolektivnímu správci, aby při uzavírání licenčních smluv přihlídnul zejména rozsahu užití, k přímému či nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu, který uživatel získá z užití či v souvislosti s užitím předmětu ochrany a rozsahu užití předmětu ochrany. Nezohledňování vytíženosti bylo ze strany kolektivních správců odůvodněno skutečností, že v minulosti bylo pouze dobrovolným ústupkem uživatelské veřejnosti a že kolektivní správci nikdy ke zohledňování obsazenosti dle AutZ nebyli povinni.

²³³ Dle důvodové zprávy k původní novele autorského zákona maximální výše autorských odměn vůbec nebyla stanovena a počítalo se s úplným vypuštěním věty druhé § 23 AutZ. Dle zápisu z 27. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 29. ledna 2008 pak vyplývá, že onen limit byl v rámci rozpravy stanoven až samotnými poslanci, přičemž původní limit ve výši koncesionářského poplatku byl pozměňovacím návrhem poslance Plachého změněn na 50% koncesionářského poplatku, jelikož je dle jeho názoru „*ve vysílání obsaženo zhruba 50% autorských děl*“

Obecně vzato právo na provozování rozhlasového a televizního vysílání stojí na zásadě tzv. potenciality vysílání, tedy na zásadě, že souhlas k užití je třeba získat již při samotné nabídce zařízení způsobilého k užití chráněných děl a není rozhodné, zdali k samotnému faktickému užití nakonec dojde, či nikoliv. Na podporu této domněnky lze uvést i rozhodnutí SDEU navazující na již uvedený rozsudek C-306/05, které stanoví, že *„provozovatel hotelu tím, že umístí do pokojů svého zařízení televizory a napojí je na centrální anténu, uskutečňuje na základě této pouhé skutečnosti sdělování veřejnosti.“*²³⁴ Nutno však dodat, že předmětem daného sporu nebyla otázka zohledňování obsazenosti ale uskutečňování sdělování veřejnosti v prostorách ubytovacího zařízení.

Nepřímo se k otázce vytiženosti vyjádřil ještě dříve i Nejvyšší soud, když konstatoval, že *„prvek veřejnosti hotelového pokoje však spočívá v okolnosti, že hotelové ubytování může fakticky využívat kdokoli, je obvykle krátkodobé a hotelový pokoj je tak postupně užíván rozsáhlým počtem osob, jejichž počet je podstatně větší, než je tomu např. u nájemních bytů. Provozovatel, který vybaví hotelové pokoje televizním nebo rozhlasovým přijímačem a nabídne své ubytovací služby, se v důsledku toho stává uživatelem vysílaných děl, neboť je využívá tím, že umožňuje ubytovaným hostům příjem vysílaných pořadů.“*²³⁵ Lze proto shrnout, že i v případě neobsazeného pokoji dochází ke sdělování veřejnosti pomocí přístrojů tam umístěných a provozovatel takového prostoru je povinen mít souhlas k užití chráněných děl od příslušného kolektivního správce. Oproti tomu Vrchní soud v Praze v rozsudku sp.zn.: 3 Co 57/2012 ze dne 19.3.2013 jasně vyslovil názor, že kolektivní správce je povinen zohledňovat vytiženost. Své argumenty opřel o tvrzení, že o potenciální recepci můžeme mluvit pouze tehdy, *„pokud je předmětný pokoj pronajat některému z hostů. Není možné odlišovat, aby hotely, které v době, kdy je sníženo množství zájem hostů o ubytování v dané lokalitě, provedou tzv. nucenou odstávku např. části hotelu a tím dosáhnou neplacení uvedené autorskoprávní odměny na rozdíl od hotelů, které budou mít stejný počet pokojů neobsazených, ale neoznačí jejich neobsazení za odstávku v provozu a bude po nich proto současně požadována úhrada uvedených plateb.“* Skutečnost, že ke sdělování veřejnosti nedochází na neubytovaných prostorech, dle Vrchního soudu v Praze vyplývá i z již zmíněného rozhodnutí SDEU ve věci SGAE proti Rafael Hotels²³⁶, kde je uvedeno, že ke sdělování veřejnosti dochází, poskytuje-li hotelové zařízení prostřednictvím umístěných

²³⁴ Viz rozhodnutí SDEU sp.zn.: C-136/09 ze dne 18.3.2010

²³⁵ Viz. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn.: 6 Tdo 380/2003 ze dne 30.9.2003

²³⁶ viz. rozhodnutí SDEU sp.zn.: C-306/05 ze dne 7.12.2006

televizních přijímačů signál svým klientům ubytovaným v pokojích tohoto zařízení. Naproti tomu z tohoto rozhodnutí plyne, že pouhé poskytnutí fyzického zařízení nepředstavuje jako takové sdělování veřejnosti.

Dle autora této práce výše uvedený názor českého soudu se neztotožňuje s výkladem SDEU a to i přes fakt, že nešlo o přímé rozhodnutí dotýkající se vytiženosti. Tento argument autor práce opírá např. o nepravomocné rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp.zn.: 23 C 151/2010, jež uvádí že „odměna dle § 23 AZ je založena na potencialitě bez ohledu na to, že si koncový uživatel TV či rozhlas zapne, příp. že pokoj takto vybavený není obsazen vůbec. V tomto směru soud odkazuje i na výrok usnesení Soudního dvora ze dne 18.3.2010 ve věci C-136/09.“²³⁷

Pomineme-li výše popsanou problematiku, zdali na neobsazeném pokoji dochází ke sdělování veřejnosti či nikoliv, dalším výkladovým problémem věty druhé § 23 AutZ je otázka, **zdali v případě, pokud skutečně dochází ke sdělování veřejnosti i na neobsazeném pokoji, je povinností kolektivního správce zohledňovat rozsah užití a hospodářský prospěch z něj, a to v souladu s § 100 odst. 6 AutZ.**²³⁸ Je pak nasnadě otázka, zdali je ustanovení o zastropování autorské odměny dle věty druhé § 23 AutZ ustanovením speciálním a uvedená povinnost zohledňování rozsahu užití je již v rámci zákonného stropu autorské odměny konzumována, či jsou kolektivní správci povinni nejenomže respektovat zákonný strop autorské odměny, ale v rámci tohoto limitu ještě přihlížet k hospodářskému prospěchu a rozsahu užití, a tedy opět- k vytiženosti.²³⁹ Tomuto názoru naopak přisvědčuje Městský soud v Praze, když v dosud nepravomocném rozhodnutí uvádí, že „od situace, kdy je až teprve následně řešena otázka neoprávněného užití a nároku na bezdůvodné obohacení, je třeba odlišovat situaci, kdy je předem získáváno oprávnění k užití (licence). Provozovatel zařízení hotelového typu, který nabízí ubytování v pokojích vybavených televizory, je v situaci, kdy hrozí, že z jeho strany bude docházet k užití (pokud někoho ubytuje), měl by tak s

²³⁷ Dle rozhodnutí 23 C 151/2010 ze dne 24.6.2013

²³⁸ K tomu např. i JUDr. Pavel Tůma Ph.D. LL.M. v článku „Kriticky k novele autorského zákona“ ze dne 22.1.2004 pro časopis Právní rádce, (dostupný na <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-13874040-kriticky-k-novele-autorskeho-zakona>) dodává, že „Zásadně nesouhlasím s tím, aby se při stanovování výše a způsobu výpočtu autorských odměn mělo přihlížet ke skutečnému majetkovému prospěchu, který uživatel získal z užití předmětu ochrany. Není ospravedlnitelné, aby se podnikatelské riziko úspěšnosti užití předmětu ochrany ze zákona přenášelo z uživatelů na majitele práv. Obstarání si souhlasu s užitím chráněných statků je nutné chápat jako investici, která s sebou jako každá investice nese i určité riziko návratnosti.“

²³⁹ K tomu například i rozhodnutí Městského soudu v Praze sp.zn.: 66 C 106/2012 ze dne 27.11.2012, které se s uvedeným názorem ztotožňuje.

*příslušným kolektivním správcem uzavřít licenční smlouvu a získat oprávnění k užití podle ust. § 23 aut. zák., a to v rozsahu všech pokojů vybavených televizorem, které nabízí k ubytování. Odměna, kterou se smlouvou zaváže zaplatit by, měla respektovat pravidla ust. § 100 odst. 6 aut. zák. a tedy by měla zohledňovat i obsazenost jako zásadní faktor pro obchodní prospěch.*²⁴⁰

Posledním nezcela jasným interpretačním problémem ve větě druhé § 23 AutZ je okruh subjektů, na něž se zastropování autorské odměny vztahuje. Znění věty druhé § 23 AutZ uvádí, že odměna která přísluší autorům za užití děl, nesmí v úhrnu za všechny kolektivní správce přesáhnout 50 % výše tzv. koncesionářského poplatku. Na základě použití systematického a gramatického výkladu předmětného paragrafu se pak logicky nabízí otázka, jestli je strop odměny stanoven zvlášť pro kolektivní správce autorských práv a zvlášť pro kolektivní správce práv souvisejících, resp. práv výkonných umělců či práv výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů dle § 74, 78 a 82 AutZ, anebo jestli je zákonem stanovený limit určen pro všechny kolektivní správce dohromady.²⁴¹ Znění věty druhé § 23 AutZ totiž jasně hovoří pouze o autorských právech a je i systematicky zařazeno pouze do části pojednávající pouze o těchto právech. V rámci toho zřejmě pak nelze současně do celkové výše autorských odměn pro účely výkladu věty druhé § 23 AutZ započítávat i výše odměn kolektivních správců práv souvisejících s právem autorským, jelikož tyto nositele nelze považovat za autory. Dle doposud nepravomocného rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové se vztahuje limitace autorské odměny na všechny kolektivní správci autorského práva a nikoliv na kolektivní správce práv souvisejících s právem autorským, na něž je nutno aplikovat onu výjimku separátně.²⁴² Jedná se však prozatím o ojedinělé rozhodnutí v rámci dané problematiky a je otázka, jak bude věta druhá § 23 AutZ interpretována na úrovni vrchních soudů či Nejvyššího soudu.

b) Provozování rozhlasového a televizního vysílání ve zdravotnických zařízeních

Rovněž sporné ustanovení obsažené v § 23 AutZ, které bylo zavedeno novelou AutZ č. 81/2005 Sb., je ustanovení věty třetí ohledně poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Zpřístupňování díla pacientům prostřednictvím rozhlasového a televizního

²⁴⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze sp.zn.: 66 C 106/2012 ze dne 27.11.2012

²⁴¹ popř. je rovněž otázka jak se na tento limit uplatní práva rozhlasového a televizního vysílatele k jeho vysílání na něž se ustanovení § 23 AutZ rovněž užití obdobně a jejichž práva nejsou kolektivně spravovaná.

²⁴² Jedná se o rozhodnutí sp.zn.: 16 C 32/2010 ze dne 30.11.2012.

vysílání ve zdravotnických zařízeních při poskytování zdravotních služeb se podle tohoto ustanovení nepovažuje za užití ve smyslu § 12 AutZ a provozovatel takového zařízení není k němu povinen získat souhlas od příslušných kolektivních správců. Jedná se o nesystematicky zařazenou²⁴³ tzv. legální výjimku z práva autorů udělovat souhlas za užití jejich děl, které způsobuje značné interpretační problémy a je v současnosti předmětem soudních řízení jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni SDEU.

Věta třetí § 23 AutZ konkrétně uvádí, že „za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních“, přičemž ze této zákonné dikce vyplývá hned několik otázek. Nejméně komplikovanou z nich je **otázka, jaká zařízení lze podřadit pod zákonnou definici zdravotnických zařízení**. Odpověď na ni nalezneme za pomoci analogického použití zákona o zdravotních službách.²⁴⁴ Zde je jasně stanoveno, že zdravotnické zařízení je každé zařízení, které má oprávnění k poskytování zdravotních služeb. Další otázkou, která je o poznání komplikovanější než první zmíněná, je otázka **co vše se považuje za poskytování zdravotních služeb**. Zde je na místě upozornit na úpravu platnou do 1.4.2012, resp. úpravu platnou před nabytím účinnosti zákona o zdravotních službách, kdy znění věty třetí § 23 AutZ nehovořilo o zdravotních službách ale o zdravotní péči. Na rozdíl od současné úpravy tehdejší zákon o péči o zdraví lidu²⁴⁵ sice přímo definoval druhy zdravotnických zařízení²⁴⁶, avšak již nijak nedefinoval pojem „zdravotní péče“. Na základě toho vyvstal interpretační problém při výkladu § 23 AutZ, resp. problém s otázkou, kdy je ve zdravotnických zařízeních poskytována zdravotní péče a kdy nikoliv. Většinový názor soudů byl takový, že znění výjimky uvedené v třetí větě § 23 AutZ je třeba vykládat restriktivně, a proto se uplatní pouze na případy, kdy je přímo a soustavně poskytována zdravotní péče.²⁴⁷

K největším rozporům došlo při interpretaci § 23 AutZ v souvislosti s **provozováním rozhlasového a televizního vysílání na pokojích v lázeňských zařízeních, která jsou sice registrována jako zdravotnická zařízení, avšak k užití dle § 23 AutZ v jejich případech**

²⁴³ Těmto legálním výjimkám (resp. tzv. volným užitím a zákonným licencím) je v AutZ věnován speciální díl, a to počínaje § 29.

²⁴⁴ Jde o zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁵ Resp. zák. č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu a předpisů souvisejících

²⁴⁶ Dle § 35 – 38 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu a předpisů souvisejících to byly zařízení ambulantní péče a nemocnice, zařízení závodní preventivní péče, odborné léčebné ústavy, lékárny a zvláštní dětská zařízení.

²⁴⁷ Např. tehdejší rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn.: 3 Co 36/2011 ze dne 20.3.2012

dochází v ubytovací části těchto zařízení, která mají povětšinou povahu hotelových zařízení a jako hotelová zařízení často i fungují, jelikož poskytují placené pobyty veřejnosti bez jakéhokoliv lékařského doporučení, čistě za účelem relaxace. Soudní výklad v oblasti této problematiky je stále více nejednotný, přičemž v současnosti můžeme shrnout pět základních názorů v rámci rozhodovací praxe soudů ČR.

Zřejmě **nejlepším příkladem oné nejednotnosti výkladu** je vývoj soudních rozhodnutí v rámci sporu kolektivního správce OSA proti lázeňskému zařízení Bertiny lázně Třeboň, s.r.o. **Krajský soud v Českých Budějovicích** již v roce 2010 rozhodl, že výjimka zakotvená ve větě třetí § 23 AutZ se neuplatní na ubytovací zařízení v lázních, jelikož zde nedochází k přímému poskytování zdravotní péče.²⁴⁸ Tento **soud vyloučil aplikaci uvedené výjimky** s ohledem na fakt, že je jí třeba aplikovat pouze v případech, kdy je ve zdravotnickém zařízení umístěn přístroj způsobilý k provozování rozhlasového či televizního vysílání, a to pouze v prostoru kde dochází k provádění zdravotnických úkonů, přičemž za takové prostory nelze považovat ubytovací prostory v lázeňských zařízeních.

Názor krajského soudu pak v roce 2011 **potvrdil i Vrchní soud v Praze**²⁴⁹, který v rámci odvolacího řízení konstatoval, že lázeňské pokoje mají charakter spíše hotelových pokojů než nemocničních, a to zejména s ohledem na jejich účel. Rovněž lůžka na pokojích lázeňských zařízení nemají zdaleka charakter zdravotnických lůžek a primární je pro lázeňské hosty poskytnutí komfortu na nich, což umožňuje zvýšit cenu za poskytované ubytovací služby. Soud v dané záležitosti rovněž vyzdvihl fakt, že lékařská péče, která je na těchto pokojích poskytována, byť pravidelně, nesplňuje podmínku soustavnosti, a proto se v rámci restriktivního výkladu § 23 AutZ výjimka v něm uvedená neuplatní na pokoje v lázeňských zařízeních.²⁵⁰

Na rozdíl od Vrchního soudu **zaujal Nejvyšší soud opačný názor** a rozhodnutí obou soudů v roce 2013 zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.²⁵¹ Nejvyšší soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že je třeba výjimku pro zdravotnická zařízení vykládat restriktivně a tedy pouze na prostory, kde dochází k přímému poskytování zdravotní péče,

²⁴⁸ Jedná se o rozhodnutí sp.zn.: 11 C 13/2010 ze dne 8.12.2010.

²⁴⁹ Dle rozhodnutí sp.zn.: 1 Co 74/2011 ze dne 20.12.2011

²⁵⁰ Opačný názor než zastává Vrchní soud v Praze vyslovil v dosud nepravomocném rozhodnutí pouze Krajský soud v Brně, např. v rozsudku sp.zn.: 23 C 244/2010 ze dne 21.11.2011.

²⁵¹ Nejvyšší soud tak učinil rozhodnutím sp.zn.: 30 Cdo 3056/2012 ze dne 31.1.2012.

avšak nelze bez dalšího říct, že v ubytovacích prostorách v lázních k tomu nedochází. Nejvyšší soud zde konstatoval, že především v případech, kdy je lázeňská péče poskytována jako tzv. komplexní lázeňská péče ve smyslu § 33 zákona o veřejném zdravotním pojištění²⁵², je pacientovi poskytována služba zdravotní péče, a to včetně služeb ubytovacích, bez nichž nelze zdravotní péči poskytnout. Nejvyšší soud však neurčil jasné kritérium ani způsob, jak rozdělit případy, které spadají pod výjimku dle věty třetí § 23 AutZ, a které naopak podléhají povinnosti mít souhlas k užití chráněných děl. Nelze proto bez dalšího jednoznačně odpovědět na otázku jak interpretovat tuto výjimku. V současnosti je tedy nadále na Krajském soudu v Českých Budějovicích, kterému byla celá kauza vrácena, aby názor Nejvyššího soudu interpretoval přesněji.

Krajský soud v Českých Budějovicích však nezávisle na uvedeném sporu rozhodl přibližně měsíc po vydání výše jmenovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu v kauze kolektivního správce Intergram proti zmíněným Bertiným lázním Třeboň, s.r.o. tak, že nárok kolektivního správce zcela zamítnul.²⁵³ Krajský soud přitom své rozhodnutí nikterak neopíral o rozhodnutí Nejvyššího soudu, ale o skutečnost, že pacienti na pokojích relaxují a přítomnost televizorů na pokojích slouží k jejich zklidnění. Proto i v případech užití děl na pokojích v daných lázeňských zařízeních půjde o poskytování zdravotní péče. Krajský soud zde samovolně rozhodnul zcela protichůdně od prvního uvedeného sporu, aniž by tento odklon od své rozhodovací praxe nějak odůvodnil. Lze tak hovořit o dalším výkladu § 23AutZ, který je však v rozporu s vysloveným názorem Nejvyššího soudu.

Dlaší samostatný výklad § 23 AutZ provedl v roce 2012 Vrchní soud v Olomouci. Ten sice potvrdil nárok kolektivního správce i v případě lázeňských zařízení, když konstatoval, že lázně na rozdíl od nemocnic neslouží k poskytování akutní zdravotní péče, a k poskytování vlastní zdravotní péče u nich dochází v jiných prostorách než v těch, které slouží k ubytování lázeňských hostů.²⁵⁴ Pokud lázně vybavují své pokoje televizory, činí tak dle Vrchního soudu za účelem zvýšení komfortu a k posílení postavení na trhu. Na druhou stranu ale Vrchní soud v Olomouci uvedl své pochybnosti o výši odměny pro lázeňská zařízení, která byla postavena na roveň odměnám pro klasická hotelová zařízení. Ve svém rozhodnutí tak vyslovil názor, že lázeňský host je podroben určitému režimu, dlouhodobost ubytování

²⁵² zák. č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů

²⁵³ Jedná se o rozhodnutí 12 EC 77/2012 ze dne 15.2.2013.

²⁵⁴ Jedná se například o rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp.zn.: 1 Co51/2012 ze dne 6.8.2012.

vykládá výraznou fluktuaci hostů a proto by i odměna za užití měla uvedené skutečnosti zohledňovat.

Poslední z v této práci srovnávaných názorů soudů na výklad § 23 AutZ je obsažen v rozhodnutí **Krajského soudu v Plzni**. Ten ještě před samotným meritorním rozhodnutím pojal podezření o splnění podmínky obecného souladu výjimky věty třetí § 23 AutZ s právem EU a usnesením rozhodnul o přerušení řízení a předložení předběžné otázky SDEU, a to právě ohledně souladu této výjimky s právem EU.²⁵⁵ Na základě výše uvedeného byla dne 10.4.2012 SDEU předložena otázka, zdali „*je třeba vykládat směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22.5.2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti tak, že je v rozporu s článkem 3 a článkem 5 (čl. 5 odst. 2 písm. e), odst. 3 písm. b), odst. 5) výjimka nepřipouštějící odměnu autorům za sdělování jejich díla televizním či rozhlasovým vysíláním prostřednictvím televizního či rozhlasového přijímače pacientům na pokojích lázeňského zařízení, které je podnikatelským subjektem.*“²⁵⁶ Náповědou možného názoru SDEU na výjimku uvedenou v § 23 AutZ může být stanovisko generální advokátky, jenž k dané problematice uvádí, že výjimka nepřipouštějící odměnu autorům za sdělování jejich díla prostřednictvím televizního či rozhlasového přijímače pacientům na pokojích lázeňského zařízení, které je podnikatelským subjektem, je v rozporu právem EU a soudy jsou povinny vykládat své vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu práva EU.²⁵⁷

V rámci výkladu uvedené výjimky pro zdravotnická zařízení bude tedy rozhodující a snad i sjednocující rozhodnutí SDEU ohledně výše položené otázky. Zajímavé pak z pohledu úrovně soudní soustavy bude i případná kolize rozhodnutí SDEU s názorem Nejvyššího soudu.²⁵⁸ Rovněž pak bude zásadní, zdali se po vyčerpání všech řádných a mimořádných opravných prostředků bude celou záležitostí zabývat i Ústavní soud, jehož názor na celou problematiku v současnosti není znám.

Závěrem k tomuto tématu je rovněž třeba pojednat o na první pohled nepodstatné změně AutZ, která nabyla účinnosti k 1.4.2012. Jak bylo uvedeno výše, tento den nabyl účinnosti

²⁵⁵ Jedná se o kauzu kolektivního správce OSA proti Lázně Františkovy Lázně a.s. sp.zn.: 19 C 60/2011.

²⁵⁶ Řízení u SDEU vedeno pod sp.zn.: C-351/12

²⁵⁷ Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston přednesené dne 14. listopadu 2013 ve věci C-351/12

²⁵⁸ A v případě, kdy SDEU dospěje k názoru, že je výjimkouvedná v § 23 AutZ je v rozporu s právem EU, bude zásadní posouzení i další otázky, a sice možného přímého účinku směrnice, což v případě její aplikace podstatně ovlivní i všechny soudní řízení posuzující výjimku pro zdravotnická zařízení.

zákon o zdravotních službách²⁵⁹, který nejenom že zrušil zmíněný zákon o péči o zdraví lidu, ale rovněž nahradil v § 23 AutZ slova „zdravotní péče“ slovy „zdravotní služby“. Tato na první pohled sice nepodstatná změna však může v budoucnosti naprosto změnit výkladovou praxi soudů, jelikož se dle zákona za zdravotní službu považuje nejenom zdravotní péče, ale i konzultační služby a jiné činnosti.²⁶⁰ Navíc tento zákon již obsahuje rozsáhlou definici zdravotní péče, pod kterou patří nejenom léčebně rehabilitační péče dle lázeňského zákona, ale v rámci ní i *„následná lůžková péče, která je poskytována pacientovi, u kterého byla stanovena základní diagnóza a došlo ke stabilizaci jeho zdravotního stavu, zvládnutí náhlé nemoci nebo náhlého zhoršení chronické nemoci, a jehož zdravotní stav vyžaduje doléčení“*²⁶¹ Definici zdravotnické péče pak tento zákon ještě rozšiřuje i na využívání přírodních léčivých zdrojů nebo klimatických podmínek příznivých k léčení podle lázeňského zákona.²⁶² Závěrem je tak nasnadě otázka, jestliže SDEU nenalezne ve výše uvedeném případě rozpor výjimky § 23 AutZ účinné do 31.3.2012 s právem EU, nebude třeba posoudit i soulad stávajícího znění této výjimky, jelikož výrazně rozšiřuje okruh případů pod ni spadajících a zasahuje tak daleko významněji do oprávněných zájmů autorů na odměnu za užití jejich děl.

c) Provozování rozhlasového a televizního vysílání v zubařských ordinacích s ohledem na nejnovější rozhodnutí SDEU

V případě provozování rozhlasového a televizního vysílání je třeba ještě zmínit nedávné rozhodnutí SDEU, které podstatně ovlivnilo i pojem „sdělování veřejnosti“. I přes fakt, že se jednalo o užití děl ve zdravotnickém zařízení, nemá s výše uvedeným případem společný právní základ a je obecně zařazeno nikoliv mezi výjimky z obecného práva autorů udělit souhlas k užití jejich děl, ale právě k vymezení pojmu sdělování veřejnosti jako takového. Toto rozhodnutí se týká práva italského kolektivního správce vzcházejícího z titulu užití děl v ordinaci zubního lékaře.²⁶³ SDEU zde totiž vyslovil názor, že v případě těchto ordinací

²⁵⁹ Konkrétně zák. č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

²⁶⁰ Dle § 2 odst. 2 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

²⁶¹ Dle § 10 odst. 2 písm. c) ve spojení s § 5 odst. písm. f) zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

²⁶² Dle § 5 odst. písm. f) zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

²⁶³ Jedná se konkrétně o rozsudek soudního dvora sp.zn.: C-135/10 ze dne 15.3.2012 Societa Consortile Fonografici (SCF) proti Marcu Del Corsovi.

nelze hovořit o veřejnosti, a to hned z několika důvodů. V případě zubařských ordinací se totiž dle SDEU nejedná o obecné zpřístupnění děl veřejnosti, jelikož k nim mají přístup pouze registrovaní pacienti. Jejich počet navíc nepředstavuje pro SDEU dosti velké množství na to, aby se mohlo jednat o veřejnost, a nelze zde ani hovořit o možnosti jejich nárůstu. Významným argumentem pro rozhodnutí SDEU bylo také to, že pacienti nemají možnost ovládat zařízení způsobilé k příjmu a hospodářský prospěch pro doktory, jakožto provozovatele, je zanedbatelný.²⁶⁴ V uvedeném rozhodnutí tak soud definoval základní podmínky relevantní pro posouzení sdělování veřejnosti, a sice: vysoký počet osob, jejich souběžnost při poslechu díla, výdělečná povaha sdělování a účel, za jakým jsou díla sdělována. SDEU však nijak neuvedl, jestli tyto podmínky musejí být splněny kumulativně, či jaká jsou jednotlivá dělící kritéria pro jejich definování.²⁶⁵

Na základě výše uvedeného tak můžeme pouze s jistotou konstatovat, že v zubařských ordinacích nedochází dle SDEU ke sdělování děl veřejnosti, ale že v hotelových pokojích k tomuto sdělování dochází. Pro autorské právo v ČR však toto rozhodnutí není při doslovné aplikaci významné, a to s ohledem na existující výjimku pro zdravotnická zařízení, pod která zubařské ordinace spadají. Je však otázka, zda se výše uvedené závěry SDEU nemohou užít i například i na sdělování děl v čekárnách těchto ordinací, jelikož veřejnost, resp. neveřejnost, osob přítomných v ordinaci lékaře je v podstatě totožná s veřejností přítomnou v čekárně. Na prostory čekárny se však dle rozhodovací praxe českých soudů uvedená výjimka § 23 AutZ neuplatní a provozovatelé autorsky chráněných děl provozovaných prostřednictvím rozhlasového či televizního přístroje v těchto prostorách jsou povinni získat souhlas k jejich užití. Přitom jediným faktickým rozdílem mezi sdělováním děl v čekárnách a v ordinacích zůstává již zmíněná souběžná povaha osob přítomných v čekárně a jejich postupná individuální přítomnost v samotné ordinaci.

Závěrem k této problematice nezbyvá než dodat, že dokud nebude závazně konstatován opak, zůstává i nadále platný názor soudu, že na zpřístupňování děl v čekárnách zdravotnických ordinací se za použití restriktivního výkladu neuplatní výjimka uvedená ve

²⁶⁴ Sporný je také výrok SDEU, že dle práva EU mají autoři právo preventivní povahy, které jim umožňuje zasáhnout vůči případným uživatelům jejich děl, kteří by mohli zamýšlet sdělování těchto děl veřejnosti, zatímco výkonní umělci a výrobci zvukových záznamů mají právo kompenzační povahy. Tím soud deklaroval nižší ochranu práv souvisejících s právem autorským, která byla i předmětem sporu a je otázkou, jestli je uvedené rozhodnutí plně aplikovatelné i na práva autorská.

²⁶⁵ Např. jaký je konkrétní dosti vysoký počet osob, kolik osob musí dílo poslouchat souběžně, apod.

věť třetí § 23 AutZ, jelikož v těchto prostorách nedochází k soustavnému poskytování zdravotních služeb a tyto prostory k tomu nejsou ani určeny.²⁶⁶

d) Výkon kolektivní správy pro provozování rozhlasového a televizního vysílání

Pro provozování rozhlasového a televizního vysílání zná AutZ specifickou formu výkonu kolektivní správy. Na základě § 101 odst. 9 AutZ se sice pro tento institut uplatní podobně jako např. pro provozování ze záznamu podle § 20 odst. 1 AutZ ze záznamů vydaných pro obchodní účely tzv. rozšířená kolektivní správa a v rámci hromadné licenční smlouvy provozovatel získává souhlas k užití jak pro jím smluvně zastupované nositele práv, tak pro nositele smluvně nezastupované.

Oproti ostatním případům rozšířené kolektivní správy se však pro provozování rozhlasového a televizního vysílání uplatní významná výjimka, resp. že nositelé práv **v tomto případě nemohou účinky rozšířené kolektivní správy vyloučit.**²⁶⁷ Tato nemožnost vyloučení účinků rozšířené kolektivní správy platí pouze pro provozování rozhlasového a televizního vysílání, a proto je tento způsob výkonu kolektivní správy odlišný od ostatních. Svým charakterem je výkon kolektivní správy pro provozování rozhlasového a televizního vysílání postaven na roveň institutu povinné kolektivní správy.²⁶⁸

²⁶⁶ Např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn.: 3 Co 22/2009 ze dne 27.1.2009

²⁶⁷ Toto pramení z poslední věty § 101 odst. 9 AutZ.

²⁶⁸ Tvrzené skutečnosti prokazuje i stanovisko Ministerstva kultury sp.zn.: MK 19161/2013 OAP ze dne 23. května 2013, ohledně stížnosti České pirátské strany vůči postupu kolektivního správce OSA, který trval na povinnosti uživatelů uzavřít licenční smlouvu i v případech, kdy se na provozovnách použít výhradně rozhlasové stanice hrající díla jen kolektivními správci nezastupovaných nositelů práv. Ministerstvo zde přisvědčilo argumentaci kolektivního správce, že v případě, kdy nositel práv skutečně vyloučí účinky rozšířené kolektivní správy pro § 23 AutZ, byl by tento právní úkon posouzen jako absolutně neplatný pro rozpor se zákonem, a to v souladu s § 39 ObčZ, jelikož ten stanoví, že „*neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“ Navíc v případě provozování rozhlasového a televizního vysílání vzniká uživateli povinnost mít souhlas k užití již v případě umístění zařízení způsobilého k provozování rozhlasového či televizního vysílání do prostor určených ke sdělování veřejnosti. Tato zmíněná zásada tzv. potenciální recepce potvrzuje, že není rozhodné, zdali provozovatel, resp. jeho zákaznická veřejnost, dané zařízení používá například za účelem poslechu televizních novin, sportovních přenosů, k poslechu jen některých stanic, nebo má toto funkční zařízení vypnuté. Opačný výklad by vedl k absurdní situaci, že pokud by bylo způsobilé zařízení vypnuto, avšak veřejnosti nabídnuto, měl by provozovatel povinnost získat souhlas k užití chráněných děl, přičemž pokud by dle § 23 AutZ užíval díla nezastupovaných nositelů, tuto povinnost by neměl.

3.2 OCHRANA PRÁV MECHANICKÝCH

Vedle tzv. práv na sdělování veřejnosti existuje ještě druhá skupina práv, která s nimi společně tvoří obsah autorských majetkových práv. Jedná se o tzv. práva mechanická. Pojmovým znakem těchto práv, jak bude popsáno níže, je jejich **fixování k hmotnému nosiči**, na němž je dílo zachyceno a prvek veřejnosti v jejich případech není podstatnou náležitostí. Často tak bývají označovány jako práva k nepřímému sdělování veřejnosti.

Mechanická práva lze dělit na právo na **rozmnožování** díla, právo na **rozšiřování** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **pronájem** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **půjčování** originálu nebo rozmnoženiny díla, právo na **vystavování** originálu nebo rozmnoženiny díla.

Tato práce je svým obsahem zaměřena zejména na výkon kolektivní správy v rámci práva na sdělování veřejnosti, a to s ohledem na stále se snižující význam mechanických práv v jejich klasické podobě v případě hudebních děl. Tento úpadek je spojen s technologickým pokrokem a se stále silícím vlivem internetu. Díky uvedené skutečnosti je význam mechanických práv v tradiční podobě, resp. v tzv. off-line prostředí, kompenzován užitím v rámci internetu, kde však představuje specifickou kategorii užití, a sice současnou kombinaci jak mechanických tak sdělovacích práv. Užití v rámci internetu, neboli tzv. online užití, bude proto dále věnována samostatná kapitola. Na základě výše popsaného budou mechanická práva a výkon kolektivní správy s nimi spojený popsány pouze okrajově. Vzhledem ke skutečnosti, že v případě hudebních děl půjde vždy o rozmnoženiny a nikoliv o originály děl, nebude dále ani o originálech pojednáváno. V souvislosti s tím nebude rozebíráno ani právo na vystavování originálu či rozmnoženiny díla, jelikož tento druh užití není přímo související s díly hudebními.²⁶⁹

3.2.1 Právo na rozmnožování

Historicky prvním majetkovým právem, které bylo původně přiznáno výhradně nakladatelům, je právo na rozmnožování díla. Jeho podstatou je zachycení díla na hmotný nosič, a to jakýmikoliv prostředky, přičemž povětšinou se pojí i s právy souvisejícími, jako

²⁶⁹ V rámci hudebních děl připadá v úvahu jen čistě teoreticky např. prodej či vystavování prvního originálu slavného nosiče.

právo výrobce zvukového či jiného záznamu, příp. právo výkonného umělce, jenž dílo provádí. AutZ demonstrativně vypočítává rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické, zahrnující vyjádření analogové i digitální.²⁷⁰

I přesto, že autorský zákon nestanovuje definici **rozmnoženiny díla**, je možné za tuto považovat **jakékoliv zachycení díla na hmotný nosič, prostřednictvím kterého je dílo možné objektivně vnímat, a to jak přímo, tak prostřednictvím technického či jiného zařízení**. Rozmnoženiny lze pak rozlišovat do několika skupin. Z hlediska trvalosti je možné dělit rozmnoženiny na trvalé a dočasné.²⁷¹ Z hlediska způsobu rozmnožení lze dělit rozmnoženiny na přímé, které spočívají v přímém zachycení efemérního vyjádření díla, a nepřímé, které jsou vytvořeny jiným způsobem.²⁷² Dále lze rozmnoženiny dělit na identické a neidentické, jež bývají označovány jako tzv. napodobeniny.²⁷³ V rámci celistvosti díla lze rozmnoženiny rozlišovat na úplné a neúplné.²⁷⁴ Z hlediska autorskoprávního je také významné dělení dle účelu, za jakým byla rozmnoženina pořízena. Lze tak dělit rozmnoženiny na záměrné a nahodilé, které vznikají jako vedlejší důsledek dílčího jednání. Na základě účelnosti lze také definovat pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu, kdy takové užití je předmětem tzv. volného užití dle § 30 AutZ. Pro posouzení zásahu do autorského práva není v případě práva na rozmnožování nijak relevantní, zdali uživatel díla pořídil rozmnoženinu za účelem hospodářského zisku či nikoliv, na objednávku či z vlastní vůle. Tyto okolnosti však mohou být zohledněny ve výpočtu autorské odměny, kterou je uživatel povinen uhradit za získání licenčního oprávnění k užití díla daným způsobem.²⁷⁵

Z hlediska terminologického je třeba striktně odlišovat pojem rozmnoženiny díla od **pojmu nosiče díla**. Zatímco rozmnoženina je vždy podmíněna existencí hmotného nosiče, na němž je zachycena, samotný nosič nemusí být vždy spojen s konkrétním dílem, příp. naopak může být spojen s několika díly současně. V prvním případě se jedná o tzv. nenahraný nosič,

²⁷⁰ Dle § 13 odst. 2 AutZ

²⁷¹ Dočasné rozmnoženiny jsou relevantní zejména pro posouzení aplikace autorskoprávní výjimky zakotvené v § 38a AutZ.

²⁷² Například literární dílo lze nepřímo rozmnožit jeho dramatisací.

²⁷³ Tento pojem je užit například v § 30 odst. 2 AutZ.

²⁷⁴ Dle § 2 odst. 3 AutZ požívají autorskoprávní ochrany i části děl.

²⁷⁵ Z výše uvedeného však existuje výjimka v rámci knihoven jako tzv. zvláštní knihovní licence dle § 37 AutZ či zákonné licence pro dočasné rozmnoženiny dle § 38a AutZ.

kteřý je vřak z hlediska autorskoprávní ochrany také relevantní, jelikoř je předmětem, z něhoř jsou zákonem stanovené subjekty povinny odvádět tzv. náhradní odměnu.

Kolektivní správci vystupují v rámci výkonu práva na rozmnořování pouze v režimu **dobrovolné kolektivní správy**, a jsou tak oprávněni zastupovat nositele pouze ve vztahu k těm dílům, k nimř taková práva smluvně spravují, přičemř povinnost získat licenční smlouvu k užití díla jeho rozmnořením vzniká uživateli již při pořízení samotné rozmnořeniny za jiným účelem než pro osobní potřebu, a není tedy relevantní, zda byly rozmnořeniny nějak dále distribuovány či nikoliv.²⁷⁶

3.2.2 Právo na rozřívování

Na rozdíl od práva na rozmnořování je právo na rozřívování zalořeno na zpřístupňování děl v hmotné podobě jejich **prodejem či jiným převodem vlastnického práva**, a to včetně již samotného nabízení.²⁷⁷ Toto samostatné právo k užití děl předpokládá vznik rozmnořeniny, a proto je úzce napojeno na výře uvedené právo na rozmnořování. Toto propojení je ostatně presumováno i zákonem, který určuje, že nestanoví-li smlouva jinak, platí, že licence k rozmnořování díla zahrnuje i licenci k jeho rozřívování.²⁷⁸

Vykonávat právo na rozřívování lze podobně jako právo na rozmnořování pouze v souvislosti s hmotným nosičem, na němř je dílo zachyceno a v případě, kdy tomu tak není, lze hovořit o sdělování veřejnosti na vyřádání dle § 18 odst. 2 AutZ. Tak je tomu například v souvislosti s řířením děl na internetu.

Podstatným pojmovým znakem práva na rozřívování je převod vlastnického práva k nahranému nosiči, resp. jeho nabídka. V případě že tento znak chybí, nelze hovořit o rozřívování děl, ale například o jiném druhu užití, jako je jejich půjčka či pronájem. Rozřívovat díla zachycená na nosiči tak nejčastěji lze prostřednictvím smlouvy kupní dle §

²⁷⁶ To vyplývá např. z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.: 7 Tz 51/2001.

²⁷⁷ Dle § 14 odst. 1 AutZ

²⁷⁸ Dle § 50 odst. 6 AutZ

588 ObčZ či § 409 ObchZ, smlouvy darovací dle § 628 ObčZ a smlouvy o dílo dle § 631 ObčZ či § 536 ObchZ.²⁷⁹

Specifickým institutem, jenž je zakotven přímo v § 14 odst. 2 AutZ je tzv. **vyčerpání práva k rozšiřování rozmnoženiny díla**. Zákon zde totiž taxativně zakotvuje domněnku, že v případě nabytí rozmnoženiny díla je nabyvatel oprávněn rozšiřovat tuto rozmnoženinu jakýmkoliv způsobem a za jakýmkoliv účelem. Takovéto vyčerpání práv se však samozřejmě týká jen dalšího rozšiřování a nikoliv jiných způsobů užití, jako je např. půjčka, pronájem či další možnosti rozmnožování. K vyčerpání rovněž nedochází v případech, kdy byla rozmnoženina nabyta jinak než dle § 14 AutZ. Takovým případem může být nabytí rozmnoženiny v nehmotné podobě např. v rámci již uvedeného § 18 odst. 2 AutZ.²⁸⁰

Stejně jako předchozí zmíněné i právo na rozšiřování stojí na principu **dobrovolné kolektivní správy**, a proto i zde licence udělená kolektivním správcem nezahrnuje díla jím smluvně nezastupovaná. V souvislosti s výše uvedeným § 50 odst. 5 AutZ zahrnují licenční smlouvy udělené kolektivním správcem jak právo na rozmnožování tak i na rozšiřování.

3.2.3 Právo na pronájem

Třetím explicitně vypočteným mechanickým právem je pronájem rozmnoženin autorsky chráněných děl. Dle § 15 AutZ se za něj považuje každé zpřístupňování díla ve hmotné podobě za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a to ve formě poskytnutí originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou. I toto právo je tedy podmíněno nakládáním s díly **zachycenými v hmotné podobě**, resp. na nosiči děl. Oproti právu na rozšiřování se však liší skutečností, že při pronájmu **nedochází k převodu či přechodu vlastnického práva** a díla jsou předávána do dispozice jiných subjektů pouze na časově omezenou dobu. Na rozdíl od práva na rozšiřování je dalším obligatorním znakem pronájmu **alespoň nepřímý hospodářský prospěch pronajímatele**.

V případě pronájmu chráněných děl **není v současnosti rozhodující účel**, za jakým jsou díla pronajímána. Do roku 2006 platilo, že pronajímaná díla musela být užita pouze k

²⁷⁹ Vyloučeny nejsou samozřejmě ani jiné smluvní typy, jako např. smlouva o koupi věci najaté dle 489 ObchZ atd. V případě NOZ pak půjde o koupi dle 2079 NOZ, darování dle § 2055 NOZ či smlouvu o dílo dle § 2586 NOZ.

²⁸⁰ Na rozdíl od rozmnoženin, v případě originálu uměleckých děl mají jejich autoři v souladu s § 24 AutZ nárok na odměnu při opětovném prodeji. Té je věnována zmínka v kapitole o autorských majetkových právech.

dočasné osobní potřebě. To se však ukázalo být v rozporu s právem EU, které stanovovalo, že pronájmem je zpřístupnění spojené s přímým či nepřímým hospodářským nebo obchodním prospěchem²⁸¹, a proto byl § 15 AutZ novelou z roku 2006 harmonizován s právem EU tak, aby účel pronájmu nebyl rozhodujícím faktorem pro vznik povinnosti uživatele získat souhlas k užití chráněných děl.

Co do výkonu kolektivní správy i v případě pronájmu originálu nebo rozmnoženiny díla je tento výkon postaven na režimu **dobrovolné kolektivní správy**. Na rozdíl od tohoto druhu práva užití díla upravuje § 49 odst. 3 AutZ zvláštní autorské majetkové právo autora na odměnu vůči osobě, která bude originál nebo rozmnoženinu zaznamenaného díla pronajímat a kdy autor poskytne licenci k pronájmu originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam výrobcí takového záznamu. Toto v zákoně nesystematicky zařazené majetkové právo je vykonáváno v rámci povinné kolektivní správy.²⁸²

3.2.4 Právo na půjčku

Posledním mechanickým právem, které je třeba v případě hudebních děl uvést, je právo na půjčování děl. Za něj je dle § 16 AutZ považováno *"zpřístupňování díla ve hmotné podobě zařízením přístupným veřejnosti nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou."*

Definičně je právo na půjčování děl vymezeno analogicky k předchozímu uvedenému právu na pronájem a tato práva spolu i úzce souvisí. Na rozdíl od pronájmů zakotvuje AutZ v případě půjčky obligatorní znak **bezúplatnosti**. Druhou odlišností je fakt, že půjčka se musí uskutečnit **prostřednictvím zařízení přístupného veřejnosti**. Za toto zařízení lze pak považovat veškeré jak podnikatelské tak i nepodnikatelské prostory jako knihovny, archívy, školy atd., ale i telefonní či počítačové sítě. V případě, že je dílo půjčováno mimo toto zařízení, resp. neveřejně okruhu individuálně určitých osob, nemusí se již jednat o půjčku, ale o volné užití pro osobní potřebu dle § 30 AutZ. Rovněž je třeba v souvislosti s výše

²⁸¹ Konkrétně byl § 15 AutZ v rozporu s čl. 2 odst. 1 písm. a) směrnice č. 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem.

²⁸² Od 1.1.2014 je uvedené majetkové právo správně zařazeno do oddílu společně s jiným majetkovými právy jako nový § 25a AutZ

uvedeným upozornit na zvláštní režim zákonné knihovní licence dle § 37 AutZ, jenž se vztahuje i na půjčování děl. Tato licence se však nevztahuje na díla zaznamenaná na zvukový či zvukově obrazový záznam, a tedy nikoliv na díla hudební. Pro úplnost je třeba také zmínit zákonnou licenci pro zdravotně postižené, která v případech uvedených § 38 AutZ vylučuje z práva autorů udělit souhlas k užití také případy půjčování chráněných děl pro osoby zdravotně postižené.

Co se týče výkonu kolektivní správy, spadá půjčka pod jiný režim než pronájem, a sice pod **rozšířenou kolektivní správu**. Hromadnou licenční smlouvou tak udělují kolektivní správci souhlas k dílům jak smluvně zastupovaných tak i smluvně nezastupovaných autorů. Ti jsou však oprávněni vyloučit účinky kolektivní správy a udělit vlastní souhlas k užití jejich děl.

3.3 OCHRANA PRÁV V RÁMCI ON-LINE UŽITÍ

Stejně tak jako jiná odvětví, i autorské právo je zasaženo technologickým rozmachem, a to zejména rozvojem v rámci informačních technologií. V současnosti představuje internet, jakožto novodobý fenomén, jeden z nejdůležitějších nástrojů, které umožňují šíření autorsky chráněného obsahu a jeho sdělování veřejnosti. Legislativní úprava v řadě zemí však tento trend nereflektuje, a proto místy značně zaostává. Internet v současnosti není jen ikonou technologického pokroku a nových možností, ale i ikonou masivního neoprávněného užití autorsky chráněných děl, které bývá lidově označováno jako tzv. "internetové pirátství". Uvedená skutečnost je samozřejmě i důsledkem právní neregulovatelnosti internetu, jelikož ten právě existuje v celosvětové rovině a funguje takřka nezávisle na vládním a jiném prostředí panujícím v té či oné oblasti.

Na základě výše uvedeného je tedy nezbytné v rámci internetu vytyčit zvláštní univerzální a pokud možno jednotná pravidla fungování a chování jeho uživatelů, včetně sankčních mechanismů při porušování těchto pravidel. Význam internetu pak deklaroval i Ústavní soud, když v jednom ze svých nálezů konstatoval, že internet patří dnes již mezi ústavně zaručená práva a právo na internet podřadil pod právo jednotlivce na osobní rozvoj.²⁸³

I přes fakt, že v českém právním řádu není pojem internetových práv v rámci autorského práva nijak zažitý, předpisy EU již pracují s pojem tzv. on-line práv. Ten byl zaveden Doporučením Evropské komise ze dne 18.5.2005 o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby č. 2005/737/ES a bude použit i pro potřeby této práce. Samotné doporučení komise uvádí, že „*V důsledku používání nových technologií se objevila nová generace komerčních uživatelů, kteří využívají hudební díla a jiné předměty ochrany on-line. Poskytování zákonných on-line hudebních služeb vyžaduje správu autorského práva a práv s ním souvisejících.*“

Vzhledem k technologickému boomu v této oblasti lze jednoznačně očekávat silící tlak na zavedení jasných mechanismů, které budou v rámci kolektivní správy autorských majetkových práv pomáhat k dosažení maximální možné ochrany nositelů práv, jelikož současný stav jednoznačně tuto ochranu neposkytuje, a to jednak díky nedostatečným technologickým nástrojům ochrany, roztržitosti a nedostatečnosti legislativní úpravy jak na

²⁸³ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 7.4.2010 sp.zn.: I. ÚS 22/10

mezinárodní, tak na evropské i národní úrovni, a v neposlední řadě špatným institucionálním zajištěním.

Lze očekávat, že se budou jednotlivé druhy užití stále více přesouvat do interaktivního prostředí internetu a pokud nedojde k zásadní změně v přístupu jednotlivých zájmových stran, hrozí, že oprávněné a v jiných případech tolik střežené zájmy autorů budou svévolně narušovány, což může zásadním způsobem ovlivnit chod i zásady kolektivní správy nejen na internetu, ale i v jiných případech užití kolektivně spravovaných děl.²⁸⁴

3.3.1 Mezinárodní a evropská úprava on-line práv v rámci kolektivní správy

Internet je médium, které existuje nezávisle na hranicích a až na výjimky lze proto jakýkoliv veřejně přístupný obsah dohledat za stejných podmínek po celém světě. Na základě toho pak chybí nejen jednotná autorita, která by kontrolovala obsah takto šířených informací, ale také jednotná soustava pravidel chování, která by vymezovala základní pravidla internetu z hlediska správy autorských práv.

Základem pro posouzení územního rozsahu sdělování veřejnosti a s tím souvisejícího rozsahu vymezení příslušnosti je tak v autorském právu obecně používaná **komunikační teorie**. Komunikační teorie je ve své podstatě opakem již zmíněné emisní teorie, která je uplatněna pro televizní a rozhlasové vysílání. Jejím základem je myšlenka, že ke sdělování dochází na všech místech, která jsou schopna k recepci signálu, resp. k příjmu materializace díla. Taková oblast je pak v mezinárodním měřítku označena jako tzv. footprint. Na základě vymezení tohoto území je pak vyvozována i příslušnost udělovat souhlas k užití autorských děl. Souhlas pak mohou udělovat buďto samotní autoři, anebo jejich zástupci, resp. nakladatelé či kolektivní správci, a to v závislosti na jimi spravovaném repertoáru, resp. prostřednictvím licenčních smluv.

Z hlediska internetu je však koncepce komunikační teorie značně nevyhovující, jelikož změna sídla subjektu provozujícího internetovou službu je oproti provozovatelům satelitního

²⁸⁴ Již dnes existuje návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu, která upravuje základní pravidla pro fungování kolektivní správy v on-line prostředí. Na druhou stranu je tento návrh směrnice zaměřen pouze na vztahy kolektivních správců a nikoliv již na uživatele, a proto z hlediska instrumentů k zabránění porušování autorských práv v online prostředí tato směrnice nic neřeší.

vyššími velmi snadnou záležitostmi a nevyžaduje značné náklady. Riziko tzv. forum-shoppingu²⁸⁵ je v případě internetu tak vysoké a nežádoucí, že aplikace komunikační teorie je v této oblasti prakticky vyloučena. Souhlasu k užití daného díla by tak z logiky věci bylo zapotřebí pro každou zemi světa, kam je infrastruktura pro přístup k internetu zavedena, což je z praktického hlediska nemožné. Jasno v této problematice nedělá ani výše zmíněné doporučení Evropské komise²⁸⁶, které stanoví že „udělování licencí k on-line právům je často omezeno podle území; komerční uživatelé jednají v každém členském státě s každým z příslušných kolektivních správců práv o každém právu, které je v on-line využívání obsaženo.“²⁸⁷ Takovéto jednání není však pro uživatele příliš jednoduché a územní omezení je tudíž největším problémem v rámci možnosti fungování účelné a hospodárné správy autorských práv v prostředí internetu.²⁸⁸

Jako průlomový v této oblasti se ukázal být výsledek jednání organizace CISAC, díky němuž byla uzavřena v roce 2000 tzv. **Santiagská dohoda**.²⁸⁹ V ní byly stanoveny základní předpoklady pro licencování za užití děl v rámci sítě internet. Tato dohoda stanovila zcela přelomové pravidlo, že k udělení souhlasu k užití děl na internetu byl oprávněn pouze jeden kolektivní správce, který byl určen na základě dohodou stanovených kritérií. K takovému souhlasu byl konkrétně oprávněn kolektivní správce, na jehož území bylo umístěno tzv. ekonomické sídlo osoby, která je poslední v řetězci, kterým dochází k zpřístupňování děl. Za ekonomické sídlo bylo dle dohody považováno místo, kde dochází k naplnění alespoň dvou z těchto tří kritérií: 1) místo skutečného sídla společnosti, 2) místo zaměstnávání většiny zaměstnanců uživatele, nebo 3) místo, kde dochází k auditu účetnictví.

Santiagská dohoda však platila pouze do roku 2004 a k jejímu prodloužení již nedošlo v důsledku rozhodnutí Evropské komise²⁹⁰, která konstatovala, že rozdělením trhu dochází k narušení vnitřního trhu a k omezení hospodářské soutěže. Do dnešního dne tedy neexistuje

²⁸⁵ Jde o pojem popisující cílený výběr sídla společnosti, popř. právního řádu, který je nejvíce benevolentní k danému způsobu provozování služby.

²⁸⁶ Doporučením Evropské komise ze dne 18.5.2005 o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby č. 2005/737/ES

²⁸⁷ Dle bodu 7 odůvodnění k Doporučení

²⁸⁸ To platí o to více pro drobné uživatele, kteří při získání licencí pro území celé EU musejí zdolávat rozsáhlé administrativní či jazykové bariéry.

²⁸⁹ Byla uzavřena pouze na práva v rámci sdělování veřejnosti. Pro mechanická práva byla uzavřena organizací BIEM (Bureau International des SociétésGérant les Droitsd' Enregistrement et de ReproductionMécanique) podobná dohoda, a to tzv. Barcelonská dohoda

²⁹⁰ Rozhodnutí COMP/C2/38.126 ze dne 16.července 2004

žádná jiná platná dohoda a na poli internetu panuje do jisté míry nejistota v otázce, kdo je oprávněn komu a pro jaké území dát souhlas k užití chráněných děl. Taková situace pak logicky nahrává subjektům, které o získání souhlasu té či oné organizace ani neusilují, a prostřednictvím kterých jsou díla nabízena na internetu nelegálně.

Otázku společného trhu v rámci autorského práva a online práv se snaží řešit i právo EU. Směrnice č. 2001/29/ES²⁹¹ zakotvuje povinnost členských států umožnit autorům v rámci výkonu jejich práv udělovat svolení či zákazy k jakémukoliv sdělování „jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí.“²⁹² Směrnice však pro online práva neurčuje žádné konkrétní použitelné pravidlo upravující způsob licencování pro celou EU, a proto se i nadále aplikuje komunikační teorie.

Snaha o sjednocení pravidel pro celou EU je patrná zejména ze strany Evropské komise. V roce 2005 také z těchto důvodů bylo vydáno výše zmíněné doporučení.²⁹³ Toto doporučení však bylo vydáno pouze na základě interní studie Evropské komise²⁹⁴, a nikterak nebylo konzultováno s jinými evropskými institucemi, či zástupci nositelů práv. Tato skutečnost je dokonce kritizována i Evropským parlamentem. Ten konstatoval, že Komise pochybila, mimo zmíněnou absenci jiných náhledů na věc, i špatnou volbou předpisu pro úpravu záležitosti tohoto významu. Dle Parlamentu by takováto záležitost měla být přijata v rámci standardního procesu, a to formou rámcové směrnice.²⁹⁵

Doporučení Evropské komise v sobě zahrnuje základní myšlenku, a sice že by měla existovat určitá autorita, která by byla oprávněna k vydání licence pro území celé EU.²⁹⁶ Dále již pak tuto tezi doporučení nerozvádí a pouze nastiňuje členským státům jak přistupovat k nositelům práv při udělování licencí. V poslední době je proto stále více cítit ze

²⁹¹ Konkrétně se jedná o směrnici č. 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

²⁹² Článek 3 směrnice č. 2001/29/ES

²⁹³ Přednáška Michela Barniera, komisaře pro vnitřní trh a služby pro MidemNet v Cannes ze dne 22.1.2011 (dostupná na <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/11/40&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>)

²⁹⁴ Resp. Study on a community initiative on the cross-border collective management of copyright ze dne 7.7.2005

²⁹⁵ Dle bodu 1 rezoluce Evropského parlamentu č. P6_TA(2007)0064 ze dne 13. března 2007

²⁹⁶ Dle bodu 9 odůvodnění k Doporučení „nositelé práv budou mít možnost svobodně si vybrat kolektivního správce práv pro správu práv nezbytných k provozování zákonných on-line hudebních služeb v rámci Společenství.“

strany evropských institucí, členských států i kolektivních správců snaha o přijetí konkrétní závazné a jednotné úpravy, která by danou problematiku konečně vyřešila. Tento fakt pochopitelně souvisí zejména s již zmíněným stále větším rozmachem užívání autorsky chráněných děl prostřednictvím internetu.

V současnosti již existuje návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu²⁹⁷, jenž zakotvuje model tzv. evropského licenčního pasu, díky němuž je od jediného subjektu získán souhlas k užití děl v rámci internetu, nicméně vzhledem k nejasné finální podobě této směrnice o tomto modelu v rámci práce nebude dále pojednáváno.

3.3.2 Úprava online práv v ČR

Jak již bylo zmíněno, české právo nezná pojem online práv. To však neznamená, že by nebyla nijak upravena. V ČR řeší problematiku internetu z pohledu autorského práva zejména generální klauzule upravující sdělování veřejnosti, a to **§ 18 AutZ**. Ten v odstavci 2 stanovuje zásadu, že ke sdělování díla veřejnosti dochází také jeho zpřístupňováním „způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.“ Tento paragraf však zahrnuje pouze práva související se sdělováním veřejnosti a nikoliv již ostatní způsoby užití děl dle § 12 odst. 4 AutZ. Prostřednictvím internetu mohou být chráněná díla užitá ještě jedním způsobem, konkrétně rozmnožováním dle § 13 AutZ.²⁹⁸ Dokonce i v doporučení Evropské komise je uvedeno, že mezi tzv. on-line práva patří právo na rozmnožování i právo na sdělování veřejnosti.²⁹⁹ Online práva jsou pak v doporučení rozdělována do několika kategorií.

První kategorií online práv je **právo na rozmnožování děl**. Jak již bylo zmíněno, v rámci online práv není právo na rozmnožení řešeno v § 18 odst. 2 AutZ a proto je způsob tohoto užití podřazován pod obecné právo na rozmnožení upravené v § 13 AutZ a aplikují se

²⁹⁷ Označen pracovně jako COM(2012) 372, resp. 2012/0180 (COD)

²⁹⁸ Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství „Porušování autorských práv k hudebním dílům a filmům jejich zpřístupněním a rozšiřováním na internetu“ č. SL 69/2008 vypracovaný JUDr. Janou Zezulovou, Ph.D ke dni 30.6.2009, str. 21

²⁹⁹ Doporučení komise ze dne 18.5.2005 o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby č. 2005/737/ES

na něj tedy i pravidla týkající se kolektivní správy těchto mechanických práv. Rozmnožování díla AutZ definuje jako „*zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě, za účelem zpřístupňování díla prostřednictvím těchto rozmnoženin.*“ Bude k němu docházet téměř při všech dispozicích s elektronickou verzí díla v rámci informačních sítí. Ke zhotovení rozmnoženiny dojde nahráním na server, stažením ze serveru i přímým zasláním díla mezi uživateli. Navzdory obrovskému množství rozmnoženin vznikajících při dispozici s elektronickou podobou díla nepůjde ve většině případů o užití vyžadující souhlas držitele práv. Právní řád totiž obsahuje dvě významné výjimky. První z nich je možnost pořízení rozmnoženin pro osobní potřebu fyzické osoby dle § 30 odst. 2 AutZ, kdy „*do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.*“ a druhou je výjimka pro dočasnou rozmnoženinu dle § 38a AutZ, která musí být na základě článku 5 odst. 1 Směrnice EP a Rady 2001/29/ES jako jediná povinně včleněna do právních řádů všech členských států EU³⁰⁰.

Druhou kategorií tvoří **právo na sdělování veřejnosti**. Může jít buď o právo prostého sdělování dle §18 odst. 1, zejména v kombinaci s právem na vysílání díla podle § 21³⁰¹, příp. o již specifické právo tzv. sdělování on-demand, které je upraveno v § 18 odst. 2 AutZ. Pro aplikaci příslušného ustanovení je klíčové rozlišit vliv koncového uživatele na sdělovaný obsah. V případě, že tento uživatel nemá vliv na časový prvek sdělení, půjde o sdělování formou vysílání. Uživatel tak může sdělování vypnout či zapnout, na místě dle vlastní volby, ale nemá už vliv na časový sled obsahu, který je mu sdělován. Naopak v případě sdělení on-demand aplikovatelného u sdělování formou downloadingu či streamingu uživatel volí i časový okamžik spuštění sdělovaného obsahu.

Obecně platí, že při jakémkoliv užití v rámci sítě internet jsou dotčena obě zmíněná práva, tj. právo na rozmnožování i právo na sdělování veřejnosti. Vždy je tak třeba obstarat licenční smlouvu pokrývající obě tato výlučná autorská práva. Není bez zajímavosti, že z obchodního hlediska pak bývá autorská odměna alokována na tato práva dle jejich významu u konkrétního typu užití. V případě downloadingu je tak větší část odměny přičítána právu na

³⁰⁰ Výjimka na rozmnoženiny pro osobní potřebu má ve Směrnici fakultativní povahu a je tedy na členských státech, zda jí do svého právního řádu implementují.

³⁰¹ Toto právo se sice primárně vztahuje na vysílání rozhlasem a televizí, zahrnuje ovšem i obdobné způsoby užití. V prostředí internetu půjde zejména o sdělování formou webcastingu a simulcastingu.

rozmnožování, kdežto v případě streamingu je naopak dominantní právo na sdělování díla veřejnosti.

3.3.3 Nejzákladnější druhy užití autorsky chráněných děl prostřednictvím internetu

Jak již bylo zmíněno, internet zná řadu forem užití autorských děl. Tyto formy jsou však i přes svoji rozdílnost nadále kombinovány a jednotlivé hranice mezi nimi se čím dál více stírají. **Mezi nejzákladnější druhy užití patří downloading, peer-2-peer síť, streaming, webcasting, simulcasting a linking.**

Nejzákladnějším způsobem užití děl v rámci internetu je tzv. „**DOWNLOADING**“. V podstatě se jedná o prosté uložení dat do paměti počítače, čímž dochází ke zhotovení trvalé rozmnoženiny. Tato forma užití však v praxi často spadá pod definici tzv. zhotovení rozmnoženiny, záznamu či napodobeniny pro svou osobní potřebu a pořizovatel této rozmnoženiny není povinen k jejímu pořízení získat souhlas od příslušného nositele práv k rozmnoženině.³⁰² Na druhou stranu v případě, kdy rozmnoženina není pořízena pro osobní potřebu, je tato osoba povinna získat od k tomu oprávněných subjektů souhlas k užití. Uvedená možnost legálního užití děl je však v praxi zneužívána, a to zejména prostřednictvím tzv. poskytovatelů volného prostoru neboli tzv. Host-Providerů.³⁰³ Jejich postavení v rámci internetu upravuje zákon č. 480/2004 Sb. o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZoPSIS**“). ZoPSIS totiž při splnění určitých podmínek vylučuje odpovědnost těchto poskytovatelů za obsah informací, které jsou u nich ukládány. Na základě § 6 tohoto zákona nejsou provozovatelé povinni kontrolovat obsah informací u nich uložených a je jim tak dána nepřímá možnost poskytovat mj. i chráněná díla kterémukoliv uživateli. Díky tomu neexistuje reálná možnost nositele práv, příp. jeho zástupce k zákazu takového sdělování jeho děl, či k zaplacení autorské odměny. Postavení provozovatele je dále posíleno v § 5 ZoPSIS, dle kterého bude poskytovatel odpovědný jen v případech, kdy mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, popřípadě pokud se prokazatelně dozvěděl „*o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o*

³⁰² § 30 odst. 2 AutZ

³⁰³ Příkladem těchto poskytovatelů je například server Ulož.to (www.ulozto.cz)

protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat k odstranění anebo zneprístupnění takovýchto informací.“ Dále tento poskytovatel logicky odpovídá i v případě, „že vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele.“

Dalším možným způsobem online užití chráněných děl je užití prostřednictvím tzv. „**PEER-2-PEER sítě**“ (dále jen „**P2P**“). Ve své podstatě se jedná o modifikovaný způsob downloadingu, jenž je zjednodušeně řečeno doplněn i o možnost sdílení dat, resp. děl mezi uživateli navzájem. Modelů P2P sítí však existuje rozličné množství, a proto nelze jejich mechanismus popsat nijak univerzálně. Jednak jsou to ty, které fungují čistě na principu sdílení určitého prostoru v počítači mezi uživateli. Pomocí konkrétních počítačových programů poté dochází k výměně sdílených dat přímo mezi koncovými zařízeními, a tedy mj. z autorskoprávního hlediska i ke sdělování veřejnosti a k rozmnožování děl. Další model P2P sítě je založen na principu centrálního serveru, který sice neobsahuje autorsky chráněná díla, ale funguje jako rozcestník mezi koncovými zařízeními uživatelů. Tento model se odlišuje od výše zmíněného právě svou centralizovanou architekturou.

P2P servery se od poskytovatelů volného prostoru odlišují jednou právně významnou skutečností. U P2P serverů dochází ze strany každého koncového uživatele nejen k rozmnožování pro osobní potřebu, které je právně kvalifikováno jako volné užití, ale také ke zmíněnému sdělování autorsky chráněných děl veřejnosti. Pokud sdělovatel nemá souhlas užití, pak užívá díla neoprávněně a vystavuje se rizikům, která autorské právo, příp. správní či trestní právo zná.

Co se týče odpovědnosti provozovatelů P2P sítí, jedná se již o otázku komplikovanější než v případě Downloadingu. Vzhledem k jejich různé angažovanosti v rámci sdělování veřejnosti je nezbytné vyvozovat odpovědnost v souladu se zněním ZoPSIS, resp. jestli jde o poskytování služeb informační společnosti ve smyslu § 2 písm. a) ZoPSIS³⁰⁴ a jestli bude zjištěno, kdo je poskytovatelem těchto služeb podle § 2 písm. d) ZoPSIS³⁰⁵. Teprve až na základě konkrétního posouzení výše zmíněných podmínek bude možné vyvodit odpovědnost

³⁰⁴ Tedy jestli půjde o službu poskytovanou elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovanou zpravidla za úplaty, nebo jestli je služba poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat

³⁰⁵ A sice, že uživatelem je každá fyzická nebo právnická osoba, která využívá službu informační společnosti, zejména za účelem vyhledávání či zpřístupňování informací

provozovatele P2P sítě za deliktní jednání, resp. za neoprávněné užití autorsky chráněných děl.³⁰⁶ V mnoha případech navíc P2P sítě nemusí mít provozovatele. Zejména v případě decentralizovaných sítí, je veškerá aktivita v rukou koncových uživatelů a žádný centrální server ani provozovatel neexistují.

Problematickou otázkou zůstává způsob ochrany autorských práv, resp. možnosti kolektivních správců v rámci zastavení nelegálního sdělování děl prostřednictvím služeb informační společnosti. Zajímavým pokusem o **vyvození nepřímé odpovědnosti na straně poskytovatele služby informační společnosti** byl postup belgického kolektivního správce SABAM.³⁰⁷ Tento postup však vyústil až k předložení předběžné otázky SDEU a jako takový byl shledán jako protiprávní. SABAM se v rámci této kauzy³⁰⁸ domáhal po poskytovateli internetového připojení³⁰⁹ společnosti Scarlet Extended SA, aby vyhledávala a eliminovala své klienty, kteří nelegálně nabízejí chráněná díla prostřednictvím P2P sítí. Tato povinnost byla dokonce i uložena belgickým prvoinstančním soudem. S ohledem na to, že eliminace subjektů vyžaduje zkoumání tzv. IP adres koncových uživatelů, které jsou považovány za osobní údaj, byla odvolacím soudem předložena předběžná otázka SDEU. Na základě výše uvedeného pak SDEU konstatoval, že *„Příkaz zavést sporný systém filtrování obnáší v projednávaném případě sledování veškerých elektronických sdělení přenášených v síti dotyčného ISP v zájmu těchto majitelů, přičemž toto sledování je navíc časově neomezené, vztahuje se na veškeré budoucí porušování práv a předpokládá povinnost chránit nejen existující díla, ale i díla budoucí, která v okamžiku zavedení uvedeného systému ještě nebyla vytvořena. Takový příkaz tudíž vede k závažnému zásahu do svobody podnikání dotyčného ISP, neboť mu ukládá povinnost zavést na jeho vlastní náklady komplexní, nákladný a trvalý počítačový systém.“* Na základě toho shrnul SDEU, že takový příkaz je nejen v rozporu se svobodou podnikání, ale rovněž ani nezajišťuje spravedlivou rovnováhu mezi ochranou práva duševního vlastnictví a zmíněnou ochranou svobody podnikání. Navíc je dle SDEU důvodná obava, že by tímto filtrováním IP adres byla narušena ochrana osobních údajů, a proto je rozhodnutí belgického prvoinstančního soudu v rozporu s právem EU. Na základě toho

³⁰⁶ Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství „Porušování autorských práv k hudebním dílům a filmům jejich zpřístupněním a rozšiřováním na internetu“ č. SL 69/2008 vypracovaný JUDr. Janou Zezulovou, Ph.D ke dni 30.6.2009

³⁰⁷ Sociétébelge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL

³⁰⁸ Jednalo se o kauzu vedenou u SDEU pod sp.zn.: C 70/10 ve věci ScarletExtended SA proti Sociétébelge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)

³⁰⁹ Jelikož jde o poskytovatele internetového připojení, podmínky odpovědnosti jsou na základě Směrnice EP a Rady 2000/31/ES a ZoPSIS poněkud odlišné než podmínky pro provozovatele hostingové služby.

zůstává jako jediná možnost v boji s neoprávněnými uživateli autorsky chráněných děl v rámci P2P sítí individuální vyhledávání chráněného obsahu a postih jeho sdělovatelů, což ale v praxi nemusí být s ohledem na neexistenci územních hranic v rámci internetu, rozdílnou míru ochrany autorských práv v jednotlivých zemích a v neposlední řadě s ohledem na anonymitu uživatelů internetu, snadná a efektivní cesta k ochraně autorských práv.

Dalším způsobem, jak lze užít chráněná díla v rámci internetu, je tzv. „**STREAMING**“. Jedná se o specifickou formu užití děl, kdy jsou tato díla sdělována veřejnosti prostřednictvím webového portálu, avšak veřejnost nemá možnost jejich stažení a nelze zde tedy hovořit o downloadingu. Díla v rámci streamingu jsou načítána do vyrovnávací paměti počítače pouze pro potřeby jejich opětovného načtení. *„Technologickým důsledkem prohlížení materiálu zpřístupněného online je automatické vytváření dočasných rozmnoženin děl (neboli caching) v operační paměti počítače (tzv. RAM), které slouží jako technologická součást procesu zpřístupnění obsahu, popř. pořizování trvalejších rozmnoženin sloužících k příštímu rychlejšímu načtení obsahu, které zůstávají uloženy v paměti počítače i po vypnutí počítače. V tomto případě se jedná o výkon autorského práva na rozmnožování díla, neboť i pořizování rozmnoženin tohoto typu spadá pod vymezení obsahu autorského práva na rozmnožování díla. Případný vznik autorskoprávní odpovědnosti pak zpravidla závisí na naplnění či nenaplnění podmínek pro uplatnění výše zmíněné bezúplatné zákonné licence pro pořizování tzv. technických (provozních) rozmnoženin díla nebo volného užití díla pro osobní potřebu.“*³¹⁰ Na základě toho i v tomto případě půjde většinou o užití díla formou sdělování veřejnosti a jejich sdělovatel je vždy povinen získat souhlas k jejich užití.

Velmi podobné způsoby sdělování veřejnosti jako streaming je tzv. webcasting a simulcasting. Jedná se o sdělování děl veřejnosti napojené na vysílání rozhlasem nebo televizí. Tzv. „**WEBCASTING**“ je pak způsob čistého vysílání rozhlasem nebo televizí prostřednictvím internetu. Jak již bylo uvedeno, nemá v tomto případě veřejnost na rozdíl od streamingu možnost časové volby užití děl. Nelze tak webcasting subsumovat pod § 18 odst. 2 AutZ, který možnost časové volby výslovně vyžaduje. Proto bude tento způsob sdělování veřejnosti dle AutZ zařazován pod běžné vysílání rozhlasem a televizí podle § 21 AutZ. Odbornou veřejností pak bývá někdy webcasting s ohledem na svoji povahu zařazován pod užití v rámci § 18 odst. 2 AutZ.³¹¹ Důvodem pro toto zařazení pak může být i další způsob

³¹⁰ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 225

³¹¹ Např. Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007 zařazuje webcasting jak pod § 21 AutZ tak pod § 18 AutZ

sdělování veřejnosti na internetu, a to tzv. „**SIMULCASTING**“. V podstatě jde o „*vysílání díla prostřednictvím počítačové sítě, které je současně vysíláno i prostřednictvím jiné formy přenosu. Nejedná se rovněž o výkon autorského práva k sdělování díla veřejnosti na vyžádání, neboť chybí prvek časové volby ze strany příjemce, ale o formu vysílání díla dle § 21 či jeho přenosu § 22 AutZ.*“³¹²

Významným způsobem užití děl prostřednictvím internetu je i tzv. „**LINKING**“. Jedná se v praktickém důsledku o umístování odkazů na webové stránky, které umožňují přístup k rozmnoženině díla, popř. o umístování odkazů směřujících přímo k samotnému dílu. Tento způsob užití je v dnešní době nejproblematictější, a to zejména z důvodu chybějící judikatury i právně relevantního podkladu, který by linking právně vymezoval.³¹³ Právně klíčové pro posouzení linkingu bude, zda umístěný odkaz přímo směřuje ke zhotovení rozmnoženiny, což by mohlo znamenat zásah do autorského práva, anebo odkazuje pouze na konkrétní webový portál, ze kterého následně bude umožněno pořízení rozmnoženiny a stažení autorsky chráněného díla. Na tyto případy existuje řada protichůdných názorů.³¹⁴ Zatímco autoři Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc. a JUDr. Pavel Tůma, PhD. LL.M. zastávají názor, že druhé zmíněné jednání není v rozporu s právem a ke sdělování nedochází³¹⁵, JUDr. Jana Zezulová, Ph.D. v Metodickém návodu pro státní zástupce uvádí mj. také názor že „*je třeba linking posuzovat podle obecných zásad a zkoumat, zda jednáním osoby byly naplněny znaky některé ze skutkových podstat trestných činů, popř. některá z forem trestného činu. Přímou trestní odpovědnost osoby by bylo možno dovodit s ohledem na formulaci § 14 AutZ. Vyjádření, že se autor zříká odpovědnosti za protiprávní obsah cizích stránek (tzv. disclaimer), je třeba považovat za irrelevantní, pokud není podpořeno skutečným obsahem vlastní stránky.*“³¹⁶

³¹² Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 226

³¹³ Například Amsterdamský městský soud v září roku 2012 konstatoval, že umístování odkazů na autorsky chráněná díla podléhá autorskoprávní ochraně (zdroj: http://www.futureofcopyright.com/home/blog-post/2012/09/13/dutch-court-hyperlinks-on-website-can-constitute-copyright-infringement.html?no_cache=1&cHash=b807944632e7f7861908001ceb38d5fe)

³¹⁴ Například slovenský kolektivní správce SOZA v roce 2012 hodlal uplatňovat své nároky vůči uživatelům, kteří umísťovali na své webové stránky odkazy na YouTube. SOZA od této politiky pod tlakem veřejné kritiky nakonec ustoupil (zdroj: <http://medialne.etrend.sk/internet-spravy/soza-nakoniec-ustupil.html>)

³¹⁵ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 228

³¹⁶ Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství „Porušování autorských práv k hudebním dílům a filmům jejich zpřístupněním a rozšiřováním na internetu“ č. SL 69/2008 vypracovaný JUDr. Janou Zezulovou, Ph.D ke dni 30.6.2009, str. 37

3.4 OCHRANA PRÁVA NA NÁHRADNÍ ODMĚNU U HUDEBNÍCH DĚL

Specifickým rysem autorského práva druhé poloviny padesátých let je zavedení velice kontroverzního institutu náhradních odměn. Jeho prvotní zavedení bylo iniciováno vydáním **dvou přelomových soudních rozhodnutí Vrchního soudu Spolkové republiky Německo z let 1955 a 1964.**³¹⁷ Tehdejší autorský zákon z roku 1901 pochopitelně nemohl reflektovat trend vývoje nahrávacích zařízení. Téměř padesát let po jeho vydání byla situace ohledně možnosti pořízení rozmnoženiny diametrálně odlišná, a to zejména díky rozvoji tzv. magnetofonových přehrávačů. V té době již nebylo pořízení rozmnoženiny vnímáno pouze jako výsada hudebních vydavatelů, ale prostřednictvím těchto přehrávačů bylo možné, aby si takovou rozmnoženinu pořídil každý. Tím docházelo k narušení ochrany autorských práv a Vrchní soud SRN tuto skutečnost vzal na vědomí, když rozhodl o povinnosti platit kolektivnímu správci „poplatek“ z každého vyrobeného přístroje. **Zákonodárci SRN na tato rozhodnutí zareagovali v roce 1965, když byl schválen nový autorský zákon, obsahující povinnost k platbě poplatku za prodej audio či video zařízení. Od této doby se institut tzv. náhradních odměn rozšířil do řady zemí Evropy i světa.**³¹⁸

Zajímavostí je, že z tehdejší zprávy právního výboru Parlamentu SRN je patrná vědomost navrhovatelů o jisté skutečnosti, a sice že zavedení poplatků z výše zmíněných zařízení bude následovat jejich promítnutí do cen zboží. To ve výsledku způsobí, že poplatek neuhradí výrobce, ale konečný zákazník, který rovněž má možnost užít chráněná díla pořízením rozmnoženiny prostřednictvím zakoupeného přístroje. Výbor rovněž při konstrukci systémů poplatků nepovažoval za přehnané ani jejich vybírání za prodej zařízení, která sloužila např. pouze k diktování. Podle výboru je totiž nepravděpodobné, že by tato zařízení nebyla nikdy použita k pořízení rozmnoženiny.³¹⁹

³¹⁷ Šlo o případ žaloby německého kolektivního správce GEMA proti společnosti Grundig Reporter a o případ tzv. Personalausweise, kdy GEMA požadovala evidenci prodeje těchto zařízení v souvislosti s autorskými odměnami

³¹⁸ Např. v EU nemají zavedený systém náhradních odměn už jen Irsko, Velká Británie a Lucembursko

³¹⁹ Článek Mgr. Josefa Dobáta „Pohled do historie náhradních odměn autorů v souvislosti s rozmnožováním autorských děl pro osobní potřebu“ uveřejněný na portálu [www.epravo.cz](http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-do-historie-nahradnich-odmen-autoru-v-souvislosti-s-rozmnozovanim-autorskych-del-pro-osobni-potrebu-48130.html) ze dne 18.5.2007 celý článek na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-do-historie-nahradnich-odmen-autoru-v-souvislosti-s-rozmnozovanim-autorskych-del-pro-osobni-potrebu-48130.html>

3.4.1 Povaha institutu náhradních odměn

Jak již bylo uvedeno, institut náhradních odměn od svého vzniku fungoval ve světě jako **poplatek**. To však rozhodně není správné označení, jelikož slovo „poplatek“ je institutem práva veřejného. **Autorské právo je, jak již bylo řečeno, řazeno do práva soukromého** a ani kolektivní správci, kteří jsou jako jediní oprávněni k výběru náhradních odměn, nejsou subjekty veřejného práva, ale právě práva soukromého. Na základě toho pohled na náhradní odměny jako na poplatek není správný.³²⁰ Proto i naše autorské právo označuje tento institut od svého zavedení již jako tzv. „dodatkové odměny“, později pak „náhradní odměny“.

Na druhou stranu specifickým znakem náhradních odměn je jejich zákonem taxativně stanovená výše, od níž se nelze odchýlit. Tím náhradní odměny dostávají povahu jakýchsi "kvazidání". I přes to by však neměly být náhradní odměny zaměňovány za poplatky nebo jim podobné nástroje veřejného práva, a to s ohledem na jejich účel. Náhradní odměny nejsou vybírány k obecně či veřejně prospěšným účelům, jako většina veřejných daní a poplatků, ale pouze k náhradnímu uspokojení autorů, jakožto subjektům soukromého práva.

Opačný názor, než je nejenom v této práci zastáván, rozvedl v roce 2007 Veřejný ochránce práv, když ve své zprávě vyslovil názor, že *„ačkoliv český právní řád (stejně jako právní řád slovenský či litevský) používá pojem náhradní odměna, přičemž se v odborné literatuře běžně dovozuje, že povaha této odměny je soukromoprávní, je třeba předeslat, že z pohledu ústavněprávního se o daň či poplatek skutečně jedná. Dochází totiž k transferu majetkové hodnoty (vlastnictví) od konkrétní osoby, a to nikoliv na základě smlouvy nebo deliktního jednání, ale na základě požadavku veřejné moci. V této souvislosti lze poukázat na to, že v angloamerickém právu se pro náhradní odměnu běžně používá termín „copyright tax“, „copyright fee“ nebo „copyright levy“ tedy autorská daň, autorský poplatek, autorský odvod.“*³²¹

³²⁰ Tento názor zastává např. i Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007 komentář k § 25

³²¹ Z tiskové zprávy Veřejného ochránce práv ze dne 30.1.2007 „Vydání veřejného ochránce práv k vyhlášce č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů ke zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn“

Svojí povahou, jak již bylo řečeno, jsou náhradní odměny zavedeny do našeho právního řádu **jako satisfakce legální licence užití pro osobní potřebu fyzické osoby**.³²² Zavedení náhradních odměn dnes je již považováno za nezbytný jev, který odráží nemožnost kolektivních správců evidovat každé užití či rozmnožení. Svojí povahou tak slouží jako jakási „náhrada“ za potenciálně snížený zisk způsobený zavedením výše zmíněných legálních licencí, a proto zavedení institutu náhradních odměn nikterak nenarušuje právo tyto zákonné licence dále využívat.

I přes fakt, že povinnými osobami k placení náhradních odměn dle zákonné dikce nejsou uživatelé, ale zejména výrobci v ČR, dovozci ze třetích zemí do ČR, či příjemci v ČR z členských států EU, skutečnými plátcí těchto odměn jsou právě koncoví uživatelé, kteří tyto náhradní odměny uhradí prostřednictvím navýšené ceny za přístroj či nosič. Tím je de facto náhradní odměna uhrazena osobami, které díla užívají a na které se vztahují legální licence užití chráněných děl.

V současné době je aktuální otázka ohledně institutu náhradních odměn, jestli mají subjekty povinné k platbě náhradní odměny povinnost platit náhradní odměnu za každý vyrobený kus, anebo pouze za takové přístroje či nosiče, u kterých dochází k užití děl. Právo EU se k otázce autorských odměn vyjádřilo ve směrnici o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.³²³ V článku 5 odst. 2 písmeno b) této směrnice je uvedeno, že členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práva na rozmnožování mj. i „*u jakýchkoliv rozmnoženin na jakémkoliv nosiči vytvořených fyzickou osobou pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu, která, pokud jde o dotyčné dílo nebo předmět ochrany, bere ohled na použití nebo nepoužití technologických prostředků uvedených v článku 6*“. Tímto ustanovením byly členské státy oprávněny k vytvoření vlastních systémů náhradních odměn. V souvislosti s tím však vyvstala na povrch zásadní a sporná otázka, a sice co je to „**spravedlivá odměna**“. V roce 2010 přinesl SDEU ve věci **SGAE vs. Padawan SL**³²⁴ odpověď, kterou v řadě států zásadně změnil konstrukci výběru náhradních odměn. V této kauze šlo o otázku oprávněnosti výběru náhradních odměn z každého nosiče, anebo pouze z nosičů, které mohou být používány pro ukládání osobních rozmnoženin.

³²² Dle § 30 AutZ

³²³ Konkrétně jde o směrnici Rady a Evropského parlamentu č. 2001/29/ES

³²⁴ Konkrétně se jedná o rozsudek soudního dvora ze dne 21.10.2010 sp.zn.: C-467/08

Společnost Padawan SL uvádějící na španělský trh mj. prázdné nosiče CD-R, CD-RW a DVD-R nosiče v této kauze odmítla hradit náhradní odměnu za ty nosiče, které jsou určeny pro kancelářské potřeby a nejsou tak používány k zaznamenávání chráněných děl pro osobní potřebu. SDEU v dané věci rozhodl tak, že *„musí existovat spojitost mezi uplatněním poplatku určeného k financování spravedlivé odměny a jejich předpokládaným používáním pro účely soukromého rozmnožování. V důsledku toho uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování bez rozdílu, zejména na vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování, jež nebyly poskytnuty soukromým uživatelům a jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití, není v souladu se směrnicí 2001/29/ES“*.

SDEU tak konstatoval, že v každém systému náhradních odměn musí existovat přiměřená rovnováha práv a zájmů mezi autory a ostatními subjekty. Na základě toho tedy SDEU předpokládá, že je-li nosič, vybavení či zařízení poskytnuto soukromým uživatelům, presumuje se domněnka, že tomuto uživateli budou, či spíše mohou, sloužit pro účely soukromého rozmnožování. V opačném případě, tedy v případě podnikatelských subjektů, musí být prokázáno, že tyto zařízení, vybavení či nosiče slouží k jiným než soukromým účelům, jako např. pro archivaci dat apod.³²⁵

3.4.2 Náhradní odměny podle autorského zákona

České právo zavedlo systém náhradních odměn již v minulém autorském zákoně z roku 1965, a to novelou z roku 1990.³²⁶ Dnešní AutZ již od samého počátku upravoval náhradní odměny a jejich výše byla stanovena přílohou. V důsledku novely AutZ³²⁷ v roce 2006 byla výše většiny náhradních odměn³²⁸ ponechána na prováděcím předpisu Ministerstva Kultury ČR.³²⁹

³²⁵ Holcová I., Křest'ánová V., Právo na náhradní odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu podle českého autorského zákona ve vztahu k rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-467/08 ze dne 21. října 2010 (Aktuální otázky práva autorského, Praha : Nakladatelství Karolinum, 2011)

³²⁶ Resp. šlo o novelu zák. č. 35/1965 Sb., autorský zákon, konkrétně pak novelu č. 89/1990 Sb.

³²⁷ Jednalo se o novelu 216/2006 Sb.

³²⁸ Náhradní odměny z přístrojů k zhotovování záznamů děl a poskytování reprografických služeb za úplatu však zůstala dále stanovena přílohou k AutZ

³²⁹ Konkrétně pak jde o Vyhlášku č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

Osoby, které jsou povinny dle našeho AutZ k hrazení náhradních odměn lze dělit do dvou skupin. **První skupinu** tvoří jednak **výrobci** vyrábějící na území ČR nenahrané nosiče záznamů chráněných děl či přístroje sloužící ke zhotovování těchto rozmnoženin.³³⁰ Dále do této skupiny patří **dovozci**, jenž dováží výše zmíněné přístroje a nosiče ze třetích zemí na území ČR. Posledním subjektem spadajícím do první kategorie osob povinných k hrazení náhradních odměn jsou **příjemci** uvedených nosičů a přístrojů z území EU do ČR. Tím jsou jasně vymezeny osoby povinné k platbě náhradních odměn, a to i v případě, pokud za tyto přístroje byla již náhradní odměna zaplacená. **Druhá skupina** osob povinných k platbě upravuje tzv. sekundární odpovědnost. Jedná se o osoby **dopravce** a **zasílatele**, „*pokud na písemnou výzvu příslušného kolektivního správce bez zbytečného odkladu nesdělí údaje potřebné pro určení totožnosti dovozce, příjemce, nebo výrobce.*“³³¹ Toto ustanovení slouží především jako sankce za nesdělení údajů potřebných pro vysledování osob odpovědných k platbě a tedy neumožnění řádného výkonu kolektivní správy v této oblasti.

V praxi se však vyskytují i případy subjektů, které by dle výše uvedeného vymezení měly být povinny k hrazení náhradních odměn, avšak takovýto požadavek by pro ně byl nepřiměřený. AutZ tak stanovuje víceméně **dvě výjimky**. Jedná se o **vývozce** nenahraných nosičů záznamů a přístrojů, sloužících ke zhotovení rozmnoženin záznamů z ČR do třetích zemí a **odesílatele** těchto přístrojů, popř. nosičů do jiné členské země EU. Vždy se však musí jednat pouze o ty vývozce a odesílatele, kteří zmíněné zařízení či nosiče vyvážejí, popř. odesílají, za účelem jejich dalšího prodeje.³³² Tato výjimka slouží k vyloučení možného řetězení náhradních odměn, resp. k jejich zdvojování. Nevýhodou této výjimky je pak skutečnost, že není nijak zaručen výběr náhradní odměny, či autorské odměny v místě dovozu nebo přijetí, jelikož český AutZ logicky nemůže předvídat, či ovlivňovat autorskoprávní ochranu v jiných zemích.

Druhou výjimku stanovuje AutZ ve prospěch osob které tyto přístroje a nosiče **používají k rozmnožování děl při jejich vlastní činnosti na základě licenčních smluv**. Jde o výjimku ve prospěch nakladatelů, vydavatelů či provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, a sice o subjekty, které mají k užití děl uděleny zvláštní licenční smlouvy a pro které je zhotovení rozmnoženiny díla nepochybně nepostradatelnou činností v rámci jejich

³³⁰ Náhradní odměna patří za obdobných podmínek rovněž za přístroje sloužící k zhotovování tiskových rozmnoženin, nicméně ty pro hudební práva nejsou relevantní, a proto o nich dále nebude pojednáváno.

³³¹ Dle § 25 odst. 2 písm. d) AutZ

³³² Dle § 25 odst. 8 AutZ

licenčních oprávnění. Znění této výjimky se dnes jeví o poznání přesnější než dřívější autorský zákon, který obsahoval příliš širokou definici ohledně „*provozní potřeby fyzických a právnických osob*“³³³, což způsobovalo značné komplikace při interpretaci a aplikaci této výjimky.

Z věcného hlediska se právo na náhradní odměnu uplatní v případě těch děl, která lze rozmnožovat, a tedy zejména u děl zvukových a děl audiovizuálních.³³⁴ Z hlediska zboží, na které se náhradní odměny vztahují, mluvíme o přístrojích k zhotovení rozmnoženin záznamů děl a o nenahraných nosičích záznamů děl. Přesnější vymezení včetně stanovených sazeb nalezneme v prováděcím předpisu Ministerstva kultury ČR.³³⁵ Ten zvláště rozlišuje druhy nenahraných nosičů záznamů jako CD, DVD, a jiná paměťová média. Dále pak rozlišuje řadu analogových či digitálních přístrojů, rozhlasových, či televizních přístrojů a pevných disků.

V současnosti velmi kontroverzní je zejména § 6 odst. 2 výše zmíněné vyhlášky. Ten vylučuje z povinnosti náhradní odměny některé přístroje jako digitální kamery, fotoaparáty, bezdrátové telefony a zejména pak **mobilní telefony**. Právě mobilní telefony zažívají v současnosti obrovský technický rozvoj a v důsledku toho je dnes již běžné jejich spojení s dalšími technickými zařízeními. V drtivé většině případů tak mají dnešní mobilní přístroje zabudované nejen fotoaparáty, ale i mp3 zařízení, která jim dávají ráz zvukových zařízení. Vychází tak otázka, jestli je vyloučení mobilních telefonů ze systému náhradních odměn stále v souladu se zachováním oprávněných zájmů autorů, resp. jestli vyloučení mobilních zařízení ze stávajícího systému náhradních odměn je i v současnosti v souladu s ustanovením již zmíněné směrnice č. 2001/29/ES. Na základě toho by pak pouhá schopnost zařízení pořizovat rozmnoženiny pro osobní potřebu měla postačit k nároku na zaplacení náhradní odměny z tohoto zařízení, jelikož opačný přístup by znamenal nepřiměřenou újmu na právech autorů a jiných nositelů práv.

³³³ Jednalo se o § 13 zák. 35/1965 Sb., autorský zákon

³³⁴ V rámci této práce pak bude pojednáváno pouze o hudebních rozmnoženinách a nikoliv např. o tiskových, za které právo na náhradní odměnu rovněž vzniká. Rovněž je dále opomíjena skutečnost, že se náhradní odměny uplatní pouze u děl, která lze užívat podle § 30 a §30a AutZ a neuplatní se tedy např. u počítačových programů a databází

³³⁵ Jde o Vyhlášku č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

3.4.3 Výkon kolektivní správy v rámci náhradních odměn

Smyslem náhradních odměn je, aby při stanovení základních podmínek pro jejich výběr, existoval i funkční systém, který zabezpečí jejich výběr a přerozdělení nositelům práv. Takový systém mohou v současnosti nejlépe zabezpečit kolektivní správci, a proto pouze oni jsou oprávněni k výběru náhradních odměn a jejich přerozdělování.

Díky výše uvedenému je právo na náhradní odměnu zařazeno do tzv. povinně kolektivně spravovaných práv a tedy práv, která jsou svěřena pouze kolektivním správcům. Ti vybírají náhradní odměny od výše uvedených subjektů, a to, jak již bylo řečeno, v předem zákonem a vyhláškou stanovených sazbách. Systém vyplácení autorských odměn kolektivnímu správci je zevrubně vymezen v příloze k AutZ. Ta stanoví, že náhradní odměny jsou osoby povinny platit v závislosti na jejich druhu buďto dvakrát ročně, anebo jednorázově jednou za rok.³³⁶ „Vzhledem k tomu, že autorský zákon blíže neurčuje, ke kterému okamžiku má být odměna zaplácena, nezbývá, než vycházet z obecných občanskoprávních pravidel pro závazkové vztahy. S ohledem na ustanovení § 563 ObčZ lze mít za to, že odměna je splatná prvního dne poté, kdy byla povinná osoba o plnění kolektivním správcem požádána, pokud se strany nedohodnou jinak. Kolektivní správce je však v souladu s přílohou autorského zákona oprávněn žádat pouze dvakrát (resp. jednou) za rok.“³³⁷

Co se týče rozúčtování náhradních odměn mezi jednotlivé nositele práv, zde již zákon ponechává zavedení takového systému plně v rámci vnitřních pravidel jednotlivého kolektivního správce, přičemž při tvorbě rozúčtovacího systému, označovaného jako rozúčtovací řád, musejí kolektivní správci dodržovat základní pravidla pro kolektivní správu. Díky tomu musí být vytvořen zejména spravedlivý systém, vylučující svévolný postup kolektivních správců, který umožní za rovných podmínek a s péčí řádného hospodáře rozúčtování náhradních odměn nositelům práv. Tento systém pak dle § 98 odst. 3 písm. c) AutZ zároveň musí podporovat kulturně významná díla a výkony.³³⁸

³³⁶ Body 2, 3, 4 a 5 přílohy k AutZ

³³⁷ Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 304 - 305

³³⁸ Například dle rozúčtovacího řádu OSA – Ochraného svazu autorského pro práva k dílům hudebním se při vyúčtování autorských odměn přihlédne k z 90% k výnosům z mechanických práv, včetně příjmů z online práv a z 10% se přihlédne z výnosů nositele práv z provozování živé hudby

ZÁVĚR

Tato práce je obsahově složena ze tří základních částí, a sice obecné části věnované autorskému právu, dále pak části vymezující kolektivní správu a třetí části věnované konkrétnímu výkonu kolektivní správy v rámci jednotlivých práv.

V rámci první části je pojednáno o historii autorského práva, povaze současného autorského práva a jeho základních institutech jako osoba autora a pojem díla. Tato část pak klade důraz zejména na principech současného dualistického pojetí autorského práva a jeho dělení na osobnostní a majetková práva. Správné vymezení těchto především výše uvedených institutů napomáhá k pochopení systému kolektivní správy a jeho základních mechanismů.

Druhá část práce shrnuje vývoj kolektivní správy v Evropě a následně i na území České republiky. Kolektivní správa má stejně jako autorské právo na našem území dlouhou tradici a svým vývojem rozhodně nezaostává oproti jiným evropským zemím. V České republice působí v současnosti šest kolektivních správců, přičemž nejstarším a co do objemu inkasovaných částek i největším je kolektivní správce OSA. Svým zaměřením zastupuje práva k dílům hudebním s textem či bez textu. S ohledem na význam tohoto kolektivního správce je mu blíže zaměřeno i téma této práce. Dalšími kolektivními správci jsou INTERGRAM, DILIA, OOA-S, OAZA a GESTOR.

Kolektivní správci mají při výkonu jednotlivých práv dva základní druhy postavení, v rámci nichž vystupují vůči uživatelům jimi chráněných děl. Prvním z těchto režimů je dobrovolná kolektivní správa, kdy kolektivní správce zastupuje pouze díla jím smluvně zastupovaných nositelů práv. Jistou modifikací je režim rozšířené kolektivní správy, kdy hromadná licenční smlouva udělená kolektivním správcem zahrnuje jak díla smluvně zastupovaných nositelů práv, tak i těch smluvně nezastupovaných. Druzí uvedení jsou pak oprávněni vyloučit účinky rozšířené kolektivní správy a spravovat si díla mimo kolektivního správce. Nejsilnější postavení kolektivních správců je v případě tzv. povinné kolektivní správy kdy kolektivní správci jednájí jménem všech nositelů daných práv, přičemž tito nositelé nejsou oprávněni zastoupení kolektivním správcem jakkoliv vyloučit.

Práce dále vymezuje základní práva a povinnosti kolektivních správců a jejich institucionální zakotvení. Kolektivním správcem se ze zákona může stát pouze právnická

osoba, která k takovéto činnosti získá oprávnění od Ministerstva kultury ČR, jež nad nimi zároveň vykonává dozor. Mimo udělení oprávnění mají však kolektivní správci řadu dalších povinností, které musejí v rámci řádného výkonu kolektivní správy splňovat. Především pak kolektivní správci vykonávají svoji činnost nevýdělečně a z příjmů zinkasovaných pro nositele práv jsou oprávněni srážet pouze účelně vynaložené náklady. Zvýšená pozornost je věnována otázce legitimacy zákonného monopolu kolektivní správy v českém právu a jeho souladu s právem EU.

Závěr druhé části pojednává o základních závazkových vztazích souvisejících s kolektivní správou, a sice o smlouvě o zastupování s nositeli práv a licenční smlouvě, kterou kolektivní správci udělují souhlas k užití jimi zastupovaných děl. V případě, kdy uživatel kolektivním správcem zastupovaných děl neplní své povinnosti vyplývající z autorského práva, upravuje závěr dané části i základní mechanismy uplatňované kolektivním správcem k ochraně těchto práv.

Závěrečná část práce se věnuje konkrétnímu výkonu kolektivní správy v rámci jednotlivých práv, přičemž hlavní důraz je kladen zejména na práva zahrnutá pod pojem sdělování veřejnosti. Mezi ně patří provozování děl živě, ze záznamu, jejich vysílání, či provozování tohoto vysílání, a to včetně jejich přenosu. Zvýšená pozornost je věnována provozování rozhlasového a televizního vysílání dle § 23 AutZ, jelikož je rozsah výkonu tohoto práva předmětem řady sporů. Mezi nejvýznamnější spory patří otázka aplikace legální výjimky pro zdravotnická zařízení dle věty třetí tohoto paragrafu na ubytovací prostory lázeňského zařízení. Tato otázka je v současnosti řešena i v rámci řízení o předběžné otázce u SDEU.

Dále je v práci okrajově zmíněn výkon tzv. mechanických práv, pod něž je v případě správy hudebních děl řazeno právo na pronájem, půjčku, rozmnožování a rozšiřování děl. Důvodem pro toto pouhé okrajové zmínění je celosvětový propad prodeje a půjčování děl zaznamenaných na hmotných nosičích a ústup výkonu těchto práv do pozadí. Naopak samostatná kapitola je věnována výkonu kolektivní správy v rámci užití autorsky chráněných děl prostřednictvím sítě internet, jež zažívá v současnosti značný boom. Závěr této části věnuje pozornost výkonu kolektivně spravovaného práva na tzv. náhradní odměny.

Účelem této práce bylo popsání uceleného pohledu na systém kolektivní správy autorských práv hudebních děl v kontextu současného autorského práva v České republice. Je

zřejmé, že současná koncepce kolektivní správy zdaleka netvoří ucelený a bezchybný systém, přičemž stávající situace není zcela přehledná jak pro samotné kolektivní správce, tak pro uživatele chráněných děl. Jasno by v řadě otázek mělo poskytnout zmíněné rozhodnutí SDEU ohledně legální výjimky pro zdravotnická zařízení, legálního monopolního kolektivní správy či přímé aplikace směrnic EU v tzv. horizontální rovině. Neméně podstatná pro vývoj kolektivní správy bude i chystaná směrnice o kolektivní správy, která na úrovni EU harmonizuje základní povinnosti kolektivních správců a možnosti jejich fungování v rámci internetového prostředí.

POUŽITÁ LITERATURA

Publikace:

Hartmanová D., Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, Praha, Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2000

Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křest'ánová, V., Autorský zákon a předpisy související – komentář; Linde 2001. 1. vydání

Kříž, J. a kolektiv, Aktuální otázky práva autorského, Praha : Nakladatelství Karolinum, 2011

Kříž, J. a kolektiv, Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových 2011, Univerzita Karlova v Praze - Právnická fakulta, 2012

Telec, I., Tvůrčí práva duševního vlastnictví 1. vydání. Doplněk Brno, 1994

Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007

Články:

Barnier M., Zápis z přednášky MidemNet v Cannes (článek na <http://europa.eu/> ze dne 22.1.2011)

Czwitkovics T., SOZA nakoniec ustúpil (článek na <http://medialne.etrend.sk> ze dne 15.6.2011)

Dobát J., Pohled do historie náhradních odměn autorů v souvislosti s rozmnožováním autorských děl pro osobní potřebu (článek na www.epravo.cz ze dne 18.5.2007)

van der Heide M., DutchCourt: hyperlinks on website can constitute copyright infringement (článek na <http://www.futureofcopyright.com> ze dne 13.9.2012)

Tůma P., Kriticky k novele autorského zákona ze dne (článek na www.pravniradce.ihned.cz ze dne 27.1.2004)

Zezulová J., Porušování autorských práv k hudebním dílům a filmům jejich zpřístupněním a rozšiřováním na internetu (metodický návod na <http://portal.justice.cz> ze dne 30.6.2009)

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK:

AutZ – zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

ČR – Česká republika

Dilia– DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s.

Doporučení - Doporučení Evropské komise ze dne 18.5.2005 o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby č. 2005/737/ES

EK – Evropská komise

EU – Evropská unie

Intergram - INTERGRAM nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů, o.s.

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění

ObčZ– zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObchZ – zákon č.513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSA – OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s.

OOA-S – Ochranná organizace autorská- Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl o.s.

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

P2P –PEER-2-PEER síť

SDEU– Soudní dvůr Evropské unie

TrZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ZoPSIS – zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů

ŽZ – zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

KLÍČOVÁ SLOVA – KEYWORDS

Kolektivní správa - Collective Management

Hudební dílo - Musical Work

Autorské právo - Copyright Law

ABSTRAKT

Předmětem této práce je kolektivní správa hudebních děl v České republice. Autorské právo je samostatným druhem oblasti nazývané právo duševního vlastnictví a jeho cílem je ochrana autorských děl. Nehmotná povaha těchto děl je pak důvodem jejich snížené možnosti ochrany samotnými autory. To je také důvod, proč se autoři začali sdružovat za účelem společné ochrany jejich práv a začali zakládat kolektivní správce. Díky nim mohou lépe ochraňovat svá práva a prosazovat společné zájmy. Při plnění této činnosti jednají kolektivní správci vlastním jménem avšak na účet zastupovaných autorů.

Kolektivní správci zastupují zejména dva druhy majetkových práv- mechanická práva (rozmnožování, pronájem, atd.) a provozovací práva (koncerty, reprodukováná hudba atd.). Díky celosvětovému boomeru internetového pirátství příjmy z mechanických práv na počátku 21. století drasticky klesly. V souladu s tímto trendem klesl i význam mechanických práv v jejich původní podobě. Díky tomu je obsah této práce zaměřen spíše na provozovací práva, která jsou spojena se sdělováním děl veřejnosti. Význam mechanických práv se přesouvá na internet a promítá se i v rámci tzv. náhradních odměn vybíraných v souvislosti s výkonem práva na pořízení rozmnoženiny pro osobní potřebu. Těmto tématům jsou věnovány i speciální kapitoly. Provozovací práva se dále dělí v souvislosti s druhem užití děl do pěti kategorií: živé provozování (v rámci koncertu, divadelního představení, atd.), provozování ze záznamu (užití děl v rámci hospod, obchodů či hotelů, diskoték atd.) vysílání děl v televizi a rozhlasu, provozování tohoto vysílání a samozřejmě také přenos těchto děl. Každému druhu výše uvedených práv je věnována samostatná kapitola.

Kolektivní správci se povětšinou dělí dle druhu děl, v rámci kterých spravují práva (hudební díla, dramatická, audiovizuální a literární díla atd.). Tato práce je zaměřena na kolektivní správu hudebních děl, jelikož mají daní správci největší tradici a povětšinou se řadí i mezi největší kolektivní správce. Za hudební díla se pak považují díla skladatelů a textařů, kterým současný autorský zákon přiznává ochranu 70 let od smrti daného autora.

V České republice je kolektivní správa založena na bázi legálního monopolu a proto ze zákona může k jistému druhu děl vykonávat kolektivní správu pouze jeden kolektivní správce. V České republice vykonává tuto činnost pro hudební díla OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. založený v roce 1919, a jež je v současnosti co do příjmů největším kolektivním správcem ze všech šesti správců působících v České republice.

ABSTRACT

The subject of this thesis is Collective management of musical works in Czech Republic. Copyright law is specific area of Intellectual property law that protects copyright works. Intangible character of copyright law is the reason of lower level of possible protection by the right holders themselves. This is the reason why copyright holders unite in associations so called Collective management associations (CMA). CMA can ensure better protection than right holders themselves and push ahead their interests. CMA acts in their names but on the account of the right holders.

CMA mainly protects two types of rights- mechanical rights (reproduction, renting etc.) and performing rights (concerts, background music etc.). Because of worldwide boom of internet piracy, income from mechanical rights in the beginning of 21st century drastically declined. In accordance with this trend declines the importance of mechanical rights in their original form. That's why this thesis is concern mainly on performing rights that are connected on communication to the public. The importance of mechanical rights is carrying on the internet and also on private copying levies which are also mentioned in special chapters. Performing rights are divided according to the type of usage into five categories of rights: live performing (concerts, theatre, etc.), performing of recorded music (background music in pubs, stores or hotels, dance parties, etc.), TV or radio broadcasting, using of broadcasting in public places and also transmission of these rights. Each category of right is mention in specific chapter in this thesis.

CMAs are divided according to the types of works that are protecting (musical works, dramatic, audiovisual and literary works etc.). This thesis is concerned on musical works because their protection has a longest tradition and CMA concerned on this type of works are also much bigger that the others. Musical works are works of writers and composers and according to the Czech copyright act they are protected for 70 years from the death of the certain right holder.

Collective management of musical works in Czech Republic is provided by OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. which was established in 1919 and nowadays is the biggest from all of the six CMAs in Czech republic.